

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΗ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 4

Τ Ε Κ Ν Ο Γ Ο Ν Ι Α

ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πολλάκις ἐπεσήμανε τὸν κίνδυνον τῆς ὑπογεννητικότητος, ἣτις ἐπικρέμαται ἀπειλητικὰ ἐπὶ τῆς περαιτέρω ἐξελικτικῆς πορείας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Καὶ τὸ πρῶτον ἐρώτημα, ὅπερ ἀφ' ἑαυτοῦ προβάλλεται εἶναι ποῖα τὰ αἴτια τῆς παρατηρουμένης ταύτης ὑπογεννητικότητος ἐν τῇ Χώρα μας. Ἀσφαλῶς πολυδιάστατον εἶναι τὸ γεγονός τῆς φυγοτεκνίας, τῆς ὀλιγοτεκνίας ἢ καὶ ἀτεκνίας. Εἴτε οἰκονομικὰ ὀνομάσωμεν τὰ αἴτια, εἴτε κοινωνικά, εἴτε ἰδεολογικά κ.ἄ., εἰς ἓν καταλήγομεν συμπέρασμα. Ὅτι ἡ συνισταμένη ὄλων τῶν αἰτίων τοῦ γεγονότος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς κρίσεως πού μαστίζει τὴν σύγχρονον ἀνθρωπότητα καὶ ἐξ ἀντανακλάσεως προσέβαλε καὶ ἡμᾶς, μάλιστα δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Νεότητα! Ἡ ἀπομάκρυνσις δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἄρνησις τῶν παραδεδομένων ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν τῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων, ὠδήγησε καὶ εἰς τὴν πεπλανημένην ἀντίληψιν ὅτι ὁ παρὼν βίος εἶναι πεδῖον ὑλικῶν ἀπολαύσεων.

2. Ἡ ἄρνησις λοιπὸν τῆς πίστεως εἰς τὴν μετὰ θάνατον συνειδητὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἣτις ἤρχισε καὶ νὰ προβάλλεται τελευταίως καὶ ὑπὸ τῶν μέσων ἐνημερώσεως, ἀποδεικνύει ἐν πρώτοις τὴν ἐπιπολαιότητα, μεθ' ἧς γίνεται ἀποδεκτὴ ἢ «ἀπιστία». Καὶ λέγω ἐπὶ τὸ εὐφημότερον «ἐπιπολαιότητα», διότι δὲν σκεπτόμεθα ἐπὶ τοῦ θέματος οὔτε καὶ ὡς ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι. Διότι ὁ εἰς μεταφυσικὰς ἀναζητήσεις ἀποδύμενος, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον θὰ ὄφειλε μὲ τὴν λογικὴν νὰ δώσῃ τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν εἰς τὰ θέματα τῆς πίστεως: Ἐν πρώτοις νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι διὰ τὸν ὀρθοφρονούντα εἶναι μέγας ὁ λόγος τοῦ «πιστεύω» ἢ «δὲν πιστεύω». Διότι οἱ ὁμολογοῦντες ὅτι πιστεύουν, πολλάκις «ἀμφιβάλλουν» καὶ οἱ ὁμολογοῦντες ὅτι «δὲν πιστεύουν», εἶναι βέβαιον ὅτι ἀνοηταίνουν. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἐγκτεται εἰς τὸ ὅτι ὁ πρῶτος ἀφίνει νὰ διαφανῇ τὸ «μυστήριον» τῆς πίστεως· ἐνῶ ὁ δεῦτερος, μὴ ἀναγνωρίζων τὸ «μυστήριον», ἀποδεικνύεται μωρὸς καὶ ἀνόητος, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ

τῆς Γραφῆς: «Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἔστι Θεός!» (Ψαλμ. 13,1). Διατί δὲ χαρακτηρίζεται ὁ «ἄπιστος» ἄφρων παρὰ τῆς Γραφῆς; Ἀπλούστατα, διότι ἀδυνατεῖ ἢ δὲν θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ μέγα μυστήριον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸν ἄνθρωπον ἐντός, ἐκτός καὶ περὶ αὐτόν. Καὶ κατὰ τὸν Ἄϊνσταϊν, «ὁ ἀγνοῶν ἢ μὴ ὁμολογῶν τὸ «μυστήριον» ἐν παντί, εἶναι ἀνίκανος καὶ νὰ «γνώρισῃ» πραγματικῶς τὰ συμβεβηκότα, οὔτε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ τῆς ἐπιστημονικῆς «γνώσεως» ἀποκαλυπτόμενα». Ἡ ἀφροσύνη δὲ τοῦ «ἀπίστου» ἐκδηλοῦται ἐν τῇ θρασύτητι τῶν λόγων του, μάλιστα ὅταν οὗτος ἐπιχειρεῖ νὰ φέρῃ εἰς μέσον καὶ φυσικὰς ἀποδείξεις, εἰλημμένας δῆθεν ἐκ τῆς πειραματικῆς Φυσικῆς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ Γραφή ἀποφαίνεται: «Φωνὴ ἄφρονος ἐν πλῆθει λόγων!» (Ἐκκλ. 5,2)!

3. Ἡ ἄρνησις λοιπὸν τῆς πίστεως εἰς τὴν μετὰ θάνατον συνειδητὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιζητούσης φύσει τὴν ἀτελεύτητον μακαριότητα καὶ ἢ μὴ ἀποδοχὴ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὑπερέραν βίου, ἀποτελοῦν τὰ ἐκφυλιστικὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἀκολουθοῦντα ἀ-μοραλιστικὰ ἰδεολογήματα. Ταῦτα πάντα ἔφερον τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ χεῖλος τῆς αὐτοκαταστροφῆς. Ἐκδηλον παράδειγμα τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι καὶ ἡ παρατηρουμένη φυγοτεχνία, ἰδίᾳ εἰς τὰς πόλεις καὶ μάλιστα μετὰ τῶν εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν! Ἄλλ' ἡ φυγοτεχνία, ἥτις παρ' ἡμῖν ἐμφανίζεται ἀξανανομένη ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ὀδηγεῖ ἀφεύκτως εἰς βαθμιαίαν φυλετικὴν ἐξαφάνισιν ἡμῶν! Ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ὠραίαν ὁμιλίαν τοῦ Προέδρου τῶν «Πολυτεκτικῶν Ὁργανώσεων» κ. Ἰωάννου Παν. Μπερνίτσα, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησεν εἰς τὴν πρώτην διάσκεψιν τῆς Ἀνωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ἑλλάδος, τὴν συνυποβλήσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 16 Σεπτεμ-

βρίου 1979, (δημοσιεύεται εἰς ἑτέρας σελίδας τοῦ παρόντος). Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ ἐπισημαίνεται ὅτι «Μέγας Ἐθνικὸς κίνδυνος εἶναι τὸ Δημογραφικὸν πρόβλημα» τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς ὁμιλίας ταύτης λαμβάνομεν καὶ τὰ ἡλεγμένα στοιχεῖα ἀποδείξεως τῆς ὑπογεννητικότητος παρ' ἡμῖν. Ἰδοὺ τὰ διδόμενα στοιχεῖα ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῶν Πολυτεκνικῶν Ὁργανώσεων: «Τὰ ἄτομα ἡλικίας μετὰξὺ 10-24 ἐτῶν στὰ 1951 ἦταν 724.000 καὶ στὰ 1971 ἔπεσαν στὶς 636.000· τὰ ἄτομα μετὰξὺ 25-29 ἐτῶν στὰ 1951 ἦταν 720.000 καὶ στὰ 1971 ἔπεσαν στὶς 504.000· τὰ ἡλικίας 30-34 ἐτῶν ἀπὸ 708.000 τὸ 1951 πέφτουν στὶς 604.000 τὸ 1971. Ἀντίθετα οἱ ἡλικίας ἀπὸ 60-64 ἀπὸ 336.000 ποὺ ἦταν τὸ 1951 ἀνεβαίνουν στὶς 439.000 τὸ 1971. Οἱ ἡλικίας ἀπὸ 65-69 ἐτῶν ἀπὸ 229.000 ποὺ ἦταν τὸ 1951, ἀνεβαίνουν στὶς 357.000 τὸ 1971. Καὶ οἱ ἡλικίας ἀπὸ 70-74 ἐτῶν ἀπὸ 199.000 τὸ 1951 ἀνεβαίνουν στὶς 268.632 τὸ 1971!» Καὶ καταλήγει ὁ ὁμιλητὴς εἰς τὴν ὀρθὴν κρίσιν συμπερασματικῶς: «Ἡ αὐξήσις αὐτὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς μεγαλειτέρας ἡλικίας, ἥτις ὀφείλεται κατὰ πολὺ στὴν αὐξήσι τοῦ μέσου ὄρου ζωῆς καὶ τὴν ἔλλειψιν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ θανάτων ἐκ βιαίων γεγονότων (πολέμων κλπ.), δίδει μίαν ψευδῆ εἰκόνα τῆς γενικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μας, στὰ ἐλάχιστα ἔστω ἐπίπεδα ποὺ αὐξήθηκε, διότι, χωρὶς νὰ παραγνωρίζεται ἡ προσφορά τῶν ἡλικιωμένων, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ἐνεργὸ συμμετοχὴ στὶς διάφορες διαδικασίαι παραγωγῆς καὶ θεωροῦνται οὐσιαστικὰ νεκρὸς πληθυσμὸς». Καὶ καταλήγει: «Ἔτσι μὲ τὴν ὑπογεννητικότητα, ποὺ δυστυχῶς δὲν παρουσιάζει ἀνάκαμψιν, δὲν ἀντιμετωπίζεται τὸ πρόβλημα, καὶ μὲ τὴν μετανάστευσιν στὸ ἐξωτερικὸ ἀπὸ νέους κυρίως ἀνθρώπους, ἔχει σήμερον διαφοροποιηθῆ ἐπικίνδυνα ἡ ποιοτικὴ δομὴ τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπως καταδείχθηκε παραπάνω, καὶ

Ο ΕΥΒΟΕΥΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΖΙΓΑΒΗΝΟΣ

(1835 - 1910)*

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ὁ Γρηγόριος Ζιγαβηνὸς δὲν διέπρεψε μόνον ὡς ἱεροπρεπῆς, ταπεινόφρων καὶ αὐστηρὸς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ κληρικὸς, συνδυάζων τὸ ἐκκλησιαστικὸν αὐτοῦ ὑψηλὸν λειτουργημὰ μετὰ τῆς ἀγαθοεργίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλὰ ἀνεδείχθη καὶ ἀξιόλογος συγγραφεὺς θεολογικῶν ἔργων σχετιζομένων μεθ' ὄλων τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὄτρηρὸς σκαπανεὺς καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς φοιτήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης μέχρι τοῦ γήρατος αὐτοῦ. Τὰ συγγράμματα, αἱ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν αὐτοῦ καταχωρίζονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν εὐθὺς κατωτέρω, μετὰ τινος δι' ἕκαστον Χρονικοῦ καὶ μὲν ἀνάλογα ἀποσπάσματα, ὡς καὶ μετὰ

περιλήψεως τῶν περιεχομένων, ἵνα δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου γνωσθῆ, ἔστω καὶ μερικῶς, τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ. Εἶναι δὲ τόσον πολὺ ἀγνωστον τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμῃ τῇ γενετείρῃ του νήσῳ Εὐβοίᾳ, ὥστε ὁ Χαλκιδεὺς Γεώργιος I. Φουσάρας, εἰς τὸ περισπούδαστον ἔργον αὐτοῦ «Εὐβοϊκὴ Βιβλιογραφία», νὰ μὴ ἀναγράψῃ οὔτε ἐν βιβλίῳ ἢ δημοσίευμα τοῦ Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ.

1. Φιρμιλιανὸς καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Κυπριανόν, ἐκ τοῦ λατινικοῦ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Ζιγαβηνοῦ, φοιτητοῦ τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα «Εὐαγγελικὸς Κήρυξ», ἔ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 38 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμῃ ἀνασταλτικὸ παράγοντα στὴ διαδικασίᾳ παραγωγῆς καὶ στὴν ἐξεύρεσι ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ γιὰ τὴν κάλυψι ἀναγκῶν ἐργασίας, μὲ ἄμεσες τὶς ἐπιπτώσεις στὴν οἰκονομικὴ πορεία, στὴν ἀμοιβή ἐργασίας, μὲ τὴν ἐπίδρασι στὴν σταθερότητα τοῦ νομίσματος καὶ τὴν χρηματικὴ συναλλαγὴ».

Τὴν διαφωτιστικὴν Ὀμιλίαν, ἡ ὁποία οὐδὲν ἔχει ἀπολέσει ἀπὸ τὴν ἐπικαιρότητα της, ἐκρίναμεν ὀρθὸν νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ Δελτίον τῆς «Ἐκκλησίας» πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων καὶ γραφομένων, ἀλλὰ καὶ πρὸς διαφώτισιν ὅσον πλείστων ἐκ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸς ὑπόδειξιν εἰς τοὺς ἐν τέλει πολιτικοὺς ἄρχοντας, ἵνα ἀντιμετωπίσουν μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν σο-

βαρότητα τὸν μέγαν ἐθνικὸν κίνδυνον τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος ἐκ τῆς αὐξανομένης ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὑπογεννητικότητος παρ' ἡμῖν. Ἀντὶ τῶν ἀτελευτήτων συζητήσεων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους ἐν τῇ Βουλῇ περὶ δευτερευόντων καὶ οὐχὶ σπανίως ἐπουσιωδῶν θεμάτων, εἶναι καιρὸς οἱ τὴν ἐξουσίαν κατέχοντες ἐκπρόσωποι τοῦ Ἔθνους νὰ ἐπιληφθοῦν τοῦ σοβαρωτάτου θέματος τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος, ζωτικοῦ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἔθνους!

Ἄλλὰ θὰ συνεχίσωμεν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκὸς

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

τος ΣΤ' (ἐν Ἀθήναις, τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1862, ἀριθ. 9), σελ. 385-406.

Μετὰ συντόμους βιογραφικὰς εἰδήσεις «περὶ τοῦ μακαρίου Φιρμιλιανοῦ, Ἐπισκόπου τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας» (233-269), ἀκολουθεῖ ἡ μετάφρασις ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τῆς μόνης διασωθείσης Ἐπιστολῆς τοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς τὸν Ἅγιον Κυπριανὸν Ἐπίσκοπον Καρχηδόνας (248-258). Ἡ Ἐπιστολὴ ἀναφέρεται εἰς τὸ ζήτημα τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν κρατοῦσαν προᾶξιν ἐν Ἀφρικῇ καὶ Μ. Ἀσίᾳ ἐθεωρεῖτο ἄκυρον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πάπαν Ρώμης Στέφανον (253-257), ὅστις κατὰ τὰς ρωμαϊκὰς παραδόσεις ἐθεώρη τὸ βάπτισμα αὐτῶν ὡς ἐγκυρον, καὶ ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ λόγου διέκοψε τὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Κυπριανὸς Καρχηδόνας εἶχε γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φιρμιλιανὸν Καισαρείας παραπονούμενος διὰ τὸν πάπαν Στέφανον ἐν σχέσει πρὸς τὴν στάσιν αὐτοῦ ἔναντι τοῦ ὡς ἄνω ζητήματος τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν, ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Φιρμιλιανοῦ γραφεῖσα ἀρχικῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν εἶναι ἀπάντησις εἰς τὴν τοῦ Κυπριανοῦ, θεωρεῖται δὲ ὡς «πολύκροτος» καί, ὡς προαναφέρθη, διεσώθη εἰς τὴν λατινικὴν μετάξυ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Κυπριανοῦ. Εἰς αὐτὴν γίνεται λόγος περὶ τοῦ πάπα Στεφάνου, ὅτι «τοῦτο δ' ἤδη ἐτόλμησεν ὁ Στέφανος, διακόπτων πρὸς ὑμᾶς τὴν εἰρήνην, ἣν αἰετοτε οἱ προκατοχοὶ αὐτοῦ μεθ' ὑμῶν δι' ἀμοιβαίας τιμῆς καὶ ἀγάπης διετήρησαν, ἀτιμάζων ἐπὶ τούτοις τὸν Πέτρον καὶ Παῦλον, τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, ὡσπερ εἰ αὐτοὶ τοῦτο παρέδωκαν, οἵτινες ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῶν καταρῶνται τοὺς αἰρετικὸν καὶ παρακελεύουσιν ἴν' αὐτοὺς ἀποφεύγωμεν. Ὅθεν δῆλον ὅτι ἀνθρωπίνῃ ἐστὶν ἡ παράδοσις, ἡ διαβεβαιούσα τοὺς αἰρετικὸν καὶ ἐπαμνομένη ἵνα αὐτοὶ ἔχωσι βάπτισμα, ὅπερ εἰς μόνην τὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκει»¹⁵.

Ἡ μετάφρασις τῆς ὡς ἄνω Ἐπιστολῆς τοῦ Φιρμιλιανοῦ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ἦτοι ἐπαναφορὰ αὐτῆς ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου εἶναι ἀπολύτως ἐπιτυχῆς, ἐνθυμίζουσα πατερικὰ κείμενα¹⁶.

15) Δημητρίου Σ. Μπαλάνοῦ «Πατρολογία», Ἀθήναι: 1930, σελ. 177-178. — «Εὐαγγελικὸς Κήρυξ», ἔτος ΣΤ', Ἀθήναι: 1862, ἀριθ. 9, σελ. 392.

16) Σημειώτεον ὅτι ὁ καθηγητὴς Ἀπόστολος Μέξης, εἰς τὸ προαναφερθὲν ἔργον αὐτοῦ «Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ Ἱστορικὰ Σημειώματα (1844-1935)» ἐν Κωνσταντινουπόλει, σελ. 37-41, δημοσιεύει μερικὰς παραγράφους περιγραφῆς τῆς Νήσου Χάλκης, τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἱδρυθείσης Θεολογικῆς Σχολῆς, γενομένης τῆς περιγραφῆς ταύτης «ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ Γρηγορίου Ἰωάννου Κυπριανοῦ τοῦ μετονο-

2. Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κυπριανοῦ Ἐπισκόπου Καρχηδόνας Λόγος περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ὑπομονῆς, μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὑπὸ Γρηγορίου Ἱεροδ. Ζιγαβηνοῦ.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὡς ἄνω Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα «Εὐαγγελικὸς Κήρυξ», ἔτος Ζ' (ἐν Ἀθήναις, τῇ 1 Ἰουνίου 1863, ἀριθ. 6), σελ. 241-261.

Ἡ ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασις αὐτῆ τοῦ «Λόγου περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ὑπομονῆς» (De bono patientiae τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ Ἐπισκόπου Καρχηδόνας (248-258) φέρει εἰς τὸ τέλος τὴν ἔνδειξιν «Ἐν Χάλκῃ κζ' Μαρτίου αὐξγ'». Σκοπὸς τῆς συγγραφῆς τοῦ «Λόγου» τούτου τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ ὑπῆρξεν ἡ καθυσχάσις τῶν πνευμάτων τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἔριν διὰ τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰς τὸν «Λόγον» τοῦτον ἀναφέρονται καὶ ταῦτα: «Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁδοῖς, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι τῆς οὐρανόου διδασκαλίας, δι' ὧν ὁ βίος πρὸς τὴν θεοθέτην ἐπίτευξιν τῶν θραυβίων τῆς ἡμετέρας ἐλπίδος καὶ πίστεως κατευθύνεται, οὐχ εὐρίσκω ἕτερόν τι εἰς τὴν ζωὴν λυσιτελέστερον καὶ μεῖζον πρὸς εὐκλειαν, ἀλλ' ἡ ὅπως ἡμεῖς, οἱ τοῖς δεσποτικῶς ἐπερειδόμενοι παραγγέλμασι, τὴν ὑπομονὴν τὰ μάλιστα μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς διαφυλάξομεν, ὑπέκιντες τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ εὐσεβείᾳ». Καὶ ἀλλαχού περὶ τῆς ὑπομονῆς τοῦ Χριστοῦ: «Μέχρι θανάτου καρτερικῶς καὶ ἀδιαλείπτως ὑπομένει τὰ πάντα, ἵνα τελειουργηθῇ ἐν Χριστῷ πλήρης καὶ τελειοτάτη ἡ ὑπομονή». Καὶ περαιτέρω: «Τοιαύτη ἐστὶ καὶ τηλικαύτη ἡ τοῦ Χριστοῦ ὑπομονή, ἥπερ, εἰ μὴ γε τοιαύτη καὶ τηλικαύτη ἦν, οὐκ ἂν ποτε τὸν Παῦλον ἀπόστολον εἶχεν ἡ Ἐκκλησία». Ἀλλὰ καὶ αἱ αἰρέσεις ἐκ τῆς ἀδημονίας, ἥτοι τῆς ἐλλείψεως τῆς ὑπομονῆς, ἐγεννήθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: «Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς αἰρετικὸν ἡ ἀδημονία παρήγαγεν, οὗς παραπλησίως τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἐπανισταμένους, ἐπὶ τὰ πολέμια καὶ ἐμμανῆ μίση συνώθησε». «Ἡ ὑπομονή ἐστὶ ἡ τῷ Θεῷ ἡμᾶς συνιστῶσα καὶ διασώζουσα. Αὕτη ἐστὶν ἡ καταπραῦνουσα τὴν ὀργὴν, ἡ χαλιναγωγοῦσα τὴν γλῶσσαν, ἡ κυβερνῶσα τὴν διάνοιαν, ἡ διαφυλάττουσα τὴν εἰρήνην, ἡ εὐθύνουσα τὴν μάθισιν, ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν τὰς προσβολὰς καταθραύουσα, ἡ τῆς ἐπάρεσως τὴν ἀγριότητα καταστέλλουσα, ἡ τῆς ἐχθρας ἀποσβεννύουσα τὸ πῦρ, ἡ τῶν πλουσίων τὴν δύναμιν κολάζουσα, ἡ ἀναζωογονοῦσα τῶν πενήτων τὴν ἔνδειαν, ἡ διαφυλάττουσα ἐν ταῖς παρθένοις τὴν μακαρίαν ἀγνότητα, ἐν ταῖς χηρεύουσαις τὴν πολυτόνον σωφροσύνην, ἐν ταῖς

μασθέντος Ζυγαβηνοῦ». Ἡ περιγραφὴ εἶναι καλλιπής, ἀποτελεῖ δὲ πρωτόλειον τῆς μετὰ ταῦτα ἀρίστης καὶ πολυετοῦς συγγραφικῆς θεολογικῆς καρποφορίας αὐτοῦ.

συνεξευγμέναις καὶ ἐγγάμοις τὴν ἀδιαίρετον ἀγάπην»¹⁷.

Ἡ ἀρχαιοπρεπὴς γλῶσσα τῆς μεταφράσεως ὑπενθυμίζει καὶ πάλιν πατερικὰ κείμενα, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταχωρισθεισῶν ὀλίγων παραγράφων ἐκ τῶν μεταφράσεων. Ἐκτὸς δὲ τῆς καλλιτεστῆτης μεταφράσεως, ὁ Γρηγόριος προσέθεσεν, εἰς ὑπόσημειώσεις, παραπομπὰς εἰς τὰ ἐν τῷ κειμένῳ ἀπαντῶντα Ἁγιογραφικὰ χωρία, καὶ εἰς πατερικὰ κείμενα τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, τοῦ Χρυσοστόμου καὶ παρόμοια ἐκ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ¹⁸.

17) Δ η μ η τ ρ ί ο υ Σ. Μ π α λ ἄ ν ο υ «Πατρολογία», Ἀθήναι: 1930, σελ. 205. — «Εὐαγγελετικὸς Κήρυξ», ἔτος Ζ', Ἀθήναι: 1863, ἀριθ. 6, σελ. 242, 248 καὶ 257.

18) Σημειωτέον ὅτι ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Β α σ ί λ ε ι ο ς Σ τ α υ ρ ῖ δ η ς εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης 1844-1932» τόμος Α', Ἀθήναι: 1970, σελ. 83, ἀναγράφει, μετὰ τὰ ὡς ἄνω δύο ἔργα τοῦ Ἀρχιμ. Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς δύο: α) Ὁ Π α π ι κ ὸ ς Σ ὑ λ λ α β ο ς, Ἐδαγγελικὸς Κήρυξ, περίοδος Β', 2 (1870) 225-239 καὶ β) Π ο ι μ α ν τ ι κ α ἰ Δ ι α τ ρ ι β α ἰ (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ), Ἐδαγγελικὸς Κήρυξ, περίοδος Β', 3 (1871) 465-480. Τὰ δύο ἔργα ταῦτα ἔργα ἀπεδόθησαν ἐκ παραδρομῆς εἰς τὸν Γρηγόριον Ζιγαβηνόν, διότι, ὁ μὲν «Παπικὸς Σύλλαβος», μεταφράσθη ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὑπὸ «Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ Ἰ ε ρ ο δ ι α κ ὸ ν ο υ τ ο ῦ Ἰ ε ρ ο σ ο λ υ μ ῖ τ ο υ», ὁ δὲ Γρηγόριος Ζιγαβηνὸς οὐδέποτε ἀναφέρεται ὡς «Ἱεροσολυμίτης», αἱ δὲ «Ποιμαντικαὶ Διατριβαὶ» ἔχουν μεταφρασθῆ ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ὑπὸ «Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ Ἀ ρ χ ι μ α ν δ ρ ῖ τ ο υ» καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἔτει 1871, ὅτε ὁ Γρηγόριος Ζιγαβηνὸς ἦτο εἰσὲτι ἱεροδιάκονος, μετασχὼν μάλιστα ὑπ' αὐτὴν τοῦ τὴν ιδιότητα εἰς τὴν κατὰ μῆνα Ἀβγυστον καὶ Σεπτέμβριον τοῦ 1872 ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκαληθεῖσαν «Ἁγία» καὶ μεγάλην Σύνοδον» περὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη εἰς τὰ περὶ τοῦ βίου τοῦ Γρηγορίου Ζιγαβηνοῦ.

Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ὁ Γρηγόριος Ζιγαβηνὸς ἀναγράφεται ὡς Σ υ ν τ ἄ κ τ η ς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου ἐκδομένου περιοδικοῦ συγγραμματος «Ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ῆ Ἀ λ ῆ θ ε ι α», ὁ Α' τόμος τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη κατὰ τὰ ἔτη 1880-1881, καὶ ὁ τελευταῖος ἐν ἔτει 1923. Ὡς Συντάκτης αὐτῆς ἀναφέρεται εἰς τὸν Β' τόμον τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» (1881-1882), χωρὶς ὅμως νὰ δημοσιεύεται εἰς αὐτὴν πραγματεία ἢ ἄρθρον αὐτοῦ. Εἰς τὸν Δ' τόμον αὐτῆς (1883-1884) δημοσιεύεται (σελ. 413-414) ἄρθρον μὲ τίτλον «Συμβολαὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν» καὶ μὲ ὑπογραφήν Γ. Ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ὑποστηριχθῆ μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Γρηγόριον (Γ.) Ζιγαβηνόν, διότι εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀνήκει εἰς τὸν τότε Ἀρχιεπισκοπικὴν τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» Μ α ν ο υ ῆ λ Γ ε δ ε ῶ ν (Γ.). Τὸ αὐτὸ ἔτσι δύνανται νὰ ὑποστηριχθῆ καὶ διὰ τὴν πραγματείαν «Περὶ τῶν παραβολῶν τοῦ Κυρίου», ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτὴ μὲ

3. Λ ὀ γ ο ς ἐ π ι κ ῆ δ ε ι ο ς εἰς τὸν Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Γεράσιμον, ἐκφωνηθεῖς τῇ 25 Φεβρουαρίου 1875, ἐν Χάλκῃ.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν Γ' τόμον τῆς ὑπὸ τοῦ Β. Α. Καλλιφρονος ἐκδοθείσης «Συλλογῆς Ἐκκλησιαστικῶν λόγων ἐκφωνηθέντων ὑπὸ Ἱεραρχῶν καὶ Ἱεροκληρῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ διακεκριμένων Σχολαρχῶν καὶ Διδασκάλων», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1886, σελ. 183-195.

Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος ἀγλαὸς βλαστὸς τῆς ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἀφορμαῖς πολυθαυμάστου Κρήτης», ἐγένετο ἐν ἔτει 1833 Μητροπολίτης Πελαγονείας, ἀκολούθως κατὰ τὸ ἔτος 1850 μετετέθη εἰς τὴν Μητροπολιν Ἀδριανουπόλεως, καὶ τέλος προεβιβάσθη ἐν ἔτει 1853 εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Χαλκηδόνος, ἀποθανὼν τῇ 24 Φεβρουαρίου 1875.

Ρητὸν τοῦ λόγου εἶναι τὸ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου (1,12) «Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Μετὰ τὸ ρητὸν ἐπακολουθεῖ τὸ προοίμιον, ἔπειτα τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου καὶ τέλος ὁ ἐπιλόγιος μετὰ συντόμου προσευχῆς «ὑπὲρ τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως» τοῦ μεταστάντος. Τόσον ὁ ἐν λόγῳ ἐπικήδειος, ὅσον καὶ ἄλλοι τοῦ αὐτοῦ εἴδους λόγοι τοῦ Γρηγορίου ἔχουν ὡς χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τὴν καλλιτέλειαν, δὲν εἶναι ἀυχηροὶ ἀλλὰ χυμώδεις καὶ διδακτικοὶ καὶ πλήρεις Ἁγιογραφικῶν εὐστόχων χωρίων. Εἶναι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἄριστα ὑποδείγματα τοῦ Ὀμιλητικοῦ αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ εἴδους τοῦ λόγου.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ προοιμίου τοῦ ἐν προκειμένῳ λόγου ἔχει οὕτω: «Καταβαίνει λοιπόν, ὃ σεβασμιωτάτη τῶν Ἱεραρχῶν χορεία καὶ λοιπὴ φιλόχριστος ὁμήγουρις, καταβαίνει σήμερον εἰς τὸ κοινὸν τοῦ ἀνθρώπινου γένους κατάντημα, καὶ προστίθεται τοῖς πατράσιν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀείμνηστος οὗτος τῆς Χαλκηδόνος Μητροπολίτης καὶ ποιμὴν, ὁ γεράσιμος καὶ σεβαστὸς ἐν ἱεράρχαις Γεράσιμος! Ναί! καταβαίνει ὅσον οὕτω! ἀλλ' ἀφοῦ διήνυσεν ἐναρέτως καὶ εὐσεβῶς τὸ μακρὸν καὶ δυσχερὲς τοῦ ἐπιγείου αὐτοῦ βίου στάδιον, καὶ ὡς Θεοῦ οἰκονόμος καὶ στρατιώτης στεροῦς μέχρι γήρωσ ἀγωνισάμενος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας θεοφιλῶς καὶ μετ' ἀφοσιώσεως, ἐγένετο δόκιμος καὶ ἄξιος τῆς ἀμοιβῆς τῶν πόνων, ἐφ' ὃ καὶ προσέρχεται νῦν Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα κοιμηθῆται τὸν στέφανον τῆς ἀγῆρω δόξης καὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς» «ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Ἀλλ' ἐν τούτοις,

ὑπογραφήν Γ. εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» (Περίοδος Β', τόμος Γ', 1886, σελ. 427-438), ἂν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1886 ὁ Μ α ν ο υ ῆ λ Γ ε δ ε ῶ ν δὲν ἦτο Ἀρχιεπισκοπικὸς αὐτῆς.

Η ΕΝ ΜΕΤΑΝΟΙΑ, ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ

ΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ *

—«Τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν ἠνέωκεται, οἱ βουλό-
μενοι ἀθλῆσαι εισέλθετε...» (Ἰδιόμελον αἰῶν Τυρο-
φάγου).

—«Ἐφθασε καιρὸς ἢ τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων
ἀρχή...» (Δοξαστικὸν αἰῶν Τυροφάγου).

Οἱ λόγοι οὗτοι οἱ ἀκουσθέντες τὴν προΐαν εἰς τοὺς
Ἵσθοδόξους Ναοὺς κατὰ τοὺς αἰῶνες, εἰς τὸ τέλος
τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, ἀποτελοῦν ἐγεργήριον σάλ-

* Ὁμιλία ἥτις ἐγένετο ἐν Δράμα εἰς τὸν Μ. Ἑσπερινὸν
τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς (17.2.1980).

διὰ τί νῦν τόσῳ λυπηρὸν θέαμα παρίσταται πρὸ τῶν
ὀφθαλμῶν πάντων ἡμῶν; Διὰ τί νῦν ἐν μέσῳ τοῦ παν-
σέπτου τούτου ναοῦ τοῦ Ἵσθίου, ἐν ᾧ ἄλλοτε κατη-
γλαϊσμένος τὴν λαμπρὰν τῆς ἀρχιερατείας στολὴν καὶ
τῷ Θεῷ τῶν ὄλων τὰ θεϊότατα ἱερουργῶν, προσέφε-
ρεν αὐτῷ εὐλαβῶς τὰς ὑπὲρ τοῦ λογικοῦ ποιμνίου
προσφοράς καὶ λατρείας; Διὰ τί νῦν πρόκειται περιβε-
βλημένος μὲν αὐθις, ἀλλ' ἄπνους ὅμως καὶ ἀκίνητος,
καὶ τὸ τελευταῖον διὰ νεκρᾶς τῆς χειρὸς εὐλογῶν τὸν
τοῦ Κυρίου λαόν; Μυστήριον, ἀδελφοί, ἐν αὐτῷ τελε-
σιουργεῖται ἐξαισίον! Καὶ λοιπὸν πρόκειται πᾶσιν
ἡμῖν εἰς τρανὸν μαρτύριον τῆς εὐτελείας τῶν ἀνθρω-
πίνων πραγμάτων καὶ τῆς ματαιότητος πάσης περὶ τὰ
γῆινα τύθης καὶ προσηλώσεως, ἐπιβεβαιῶν καὶ αὐ-
τὸς μετὰ πάντων τῶν προσερχομένων, ὅτι «πᾶσα σὰρξ
ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου»
(Ἰσθ. Μ', 6). Naί, ἀγαπητοί! σήμερον δὲν πρόκεινται
ἐνώπιον ἡμῶν οὐράνιαι ἀμοιβαὶ καὶ στέφανος δόξης
καὶ ἀθανασίας! Ταῦτα κεῖνται πέραν τῆς παρουσίας
ζωῆς. Σήμερον ὁ πένθος τῶν κωδῶνων ἦχος, τὰ
ἐπικήδεια ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα, ἢ σεμνοπρεπῆς τῶν
ἱεραρχῶν χορεία καὶ τοῦ ἐπιλοίπου εὐλαβοῦς κλήρου,
ἢ βαρναλγῆς τοῦ πιστοῦ λαοῦ συνεπισώρευσις, καὶ αἱ
νεκρικαὶ λαμπάδες καὶ τὰ θυμιάματα κηρύττονσι καὶ
τρανῶς μαρτυροῦσιν ὅτι ὄντως «ἠγούμενος μέγας πέ-
πτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ Ἰσραὴλ» (Α' Βασιλ.
Γ', 38)». Ἐν τέλει, ἐξαιρεῖ τὰ χαρίσματα τοῦ μετα-
στάντος διὰ τῶν ἐξῆς ἐκφράσεων: «Ἄλλὰ τί λέγω περὶ
ἕμαντοῦ; Ὑμεῖς, ᾧ σεβασμία τῶν ἱεραρχῶν τοῦ Χρι-
στοῦ χορεία, ὑμεῖς, οἱ ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις συνδια-
σκεψάμενοι καὶ συμπονήσαντες μετὰ τοῦ αὐοιδίμου ἱε-
ράρχου, ὑμεῖς, ἐπιμαρτυροῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν λό-
γων μου, ἀνομολογήσατε τὴν εἰλικρινὴ αὐτοῦ εἰς Θεὸν
πίστιν καὶ ἀγάπην, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν καὶ
ἀφοσίωσιν, τὴν ἀγαθὴν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς Ἐκκλη-
σίας προαίρεσιν καὶ πλεῖστα ἄλλα τοῦ προσφιλοῦς ἐν
Χριστῷ ὑμῶν ἀδελφοῦ καὶ συνετοῦ ποιμενάρχου βου-
λεύματα καὶ φρονήματα. Ἄλλὰ καὶ εἰς ποῖον δὲν εἶ-
ναι γνωστὴ ἢ περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ κοινὰ τοῦ

πισμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐπο-
χῆς μας.

Βεβαίως, ὁ ἄνθρωπος τῶν καιρῶν μας νομίζει ὅτι
ἀντιπαρήλθεν τὰς τοιούτου εἶδους προσπαθείας. Τὰ
ἐπιτεύγματα τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, τὰ ὄντως
καταπληκτικὰ καὶ ἐντυπωσιακὰ, κατέστησαν αὐτὸν τό-
σον αὐτάραχη, ὥστε δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀναγκαιότητα
τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν τῆς «ἀφθονίας» καὶ
τῆς γενικῆς «εὐημερίας», ὅπου τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον
εἶναι ὑψηλόν, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀποκτήσει τοσαῦτα ἀ-

ἡμετέρου γένους πράγματα τριβὴ αὐτοῦ καὶ ἐμπειρία;
Τίς ἡμῶν ἀγνοεῖ τὰς θαθείας καὶ λεπτομερεῖς αὐτοῦ
γνώσεις τῶν συγχρόνων αὐτῷ γεγονότων, ἅτινα διη-
γούμενος, ἐφαίνετο ἀληθῶς ζῶσα οἶονεῖ ἱστορία τῆς
Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους; Ἐν γένει, νοῦς
βαθὺς καὶ στερεὸς, λεπτόνοια ἀκριβῆς, χαρακτήρ ἰσχυ-
ρὸς, θέλησις ἀκαμπτος, μετριοφροσύνη ἀληθῆς, ἀνυ-
πόκριτος εὐσέβεια καὶ ἀκαταγώνιστοι καὶ ἀσφαλεῖς
ἀρχαὶ περὶ πάντων σχεδὸν τῶν πραγμάτων, ταῦτα ἦσαν
τὰ πρῶτα χαρακτηριστικὰ τοῦ αἰμινήστου ἱεράρ-
χου! Ταῦτα δὲ κρατυνόμενα διὰ τῆς ἐμβριθοῦς σκέ-
ψεως καὶ κρίσεως καὶ διὰ τῆς πολυετοῦς ἐμπειρίας,
δικαίως ἐπεσπάσαντο πολλάκις τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ
τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τὴν προσοχὴν, καὶ
διὰ τοῦτο συχνὰ διακαῆς εὐχὴ ἐξεφράζετο, ὅπως, προ-
βιβασθεῖς εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν, ἀναλάβῃ
τὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποιμαν-
τορίαν. Ἄλλ' ὁ αὐοιδίμος, καίτοι πάντοτε ἀπέφευγε νὰ
βαστάσῃ τὸ δυσβάστακτον τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώμα-
τος φορτίον, οὐχ ἦτιον προθύμως συνέπραττε καὶ
συνειργάζετο ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ μετὰ τῶν κατὰ καιροὺς
διεπιόντων τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως. Ἀποφεύγων δὲ αἰείποτε τὰς ἐπιδεικτικὰς τιμὰς
καὶ τὴν ἀπονεμομένην καὶ παρακολουθοῦσαν αὐτὰς
πρόσκαιρον δόξαν, τὸ καθ' ἑαυτὸν, ἀπένευμε καὶ αὐ-
τὸς σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεραροὺς ἄνδρας
τοῦ ἡμετέρου γένους, κοσμικοὺς τε καὶ κληρικοὺς,
τούς τε κυβερνήσαντας εὐαγγελικῶς καὶ τούς νῦν εὐ-
κλεῶς κυβερνῶντας τὴν ἱερὰν τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χρι-
στοῦ Ἐκκλησίας ὀκλάδας¹⁹.

(Συνεχίζεται)

† Ο ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

19) Β. Α. Κ α λ λ ῖ φ ρ ο ν ο ς «Συλλογὴ Ἐκκλη-
σιακῶν λόγων ἐκφωνηθέντων ὑπὸ ἱεραρχῶν καὶ ἱεροκλήρων
τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ διακεκριμέ-
νων Σχολαρχῶν καὶ Διδασκάλων», τόμος Γ', ἐν Κωνσταντινου-
πόλει: 1886, σελ. 183-184 καὶ 193-194.

γαθά, τὰ ὁποῖα εἰς ἄλλας ἐποχὰς οὐδὲ νὰ φαντασθῆ ἠδύνατο.

Τὸν Παράδεισον τὸν ὁποῖον ὑπόσχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ Ἐκκλησία ἀντικατέστησεν διὰ τοῦ ἰδικοῦ του «ἐπιγείου παραδείσου».

Ἡ ροὴ τῶν ἐπιτευγμάτων του, ἀλλὰ καὶ τῶν προσδοκιῶν του, εἶναι τόσον ραγδαία, ὥστε ζῆ καὶ δρᾶ εἰς τὰ πλαίσια ἐνὸς ἐπισημένου μεσσιανισμοῦ τῆς ἐρχομένης ἰδικῆς του «βασιλείας ἐπὶ τῆς γῆς». Εἶναι τόσον αὐτονομημένος καὶ αὐτοδύναμος, ὥστε ἀρνεῖται τὴν μεταφυσικὴν διάστασίν του καὶ νομίζει ὅτι ὁ Θεὸς καὶ Κύριος τῆς Ἐκκλησίας «ἔχει ἀποθάνει». Τοιουτοτρόπως, ὁ ἄνθρωπος τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας γράφει τὴν ἱστορίαν του ἀπουσιάζοντος τοῦ Θεοῦ. Οἰκοδομεῖ «τὸ ἐπίγειον βασιλείον του» αὐτοδυνάμως καὶ αὐτονόμως χωρὶς ἐξαρτήσεις καὶ ἀναφορὰς εἰς τὸν Κύριον τῶν Δυνάμεων. Ἡ ἐπιστημοσύνη καὶ ἡ τεχνολογία του, ὡς μία ἄλλη «θεότης», ἐρχονται νὰ καταλάβουν τὴν θέσιν τοῦ ἀπουσιάζοντος Θεοῦ, τὸν ὁποῖον «ἐξόρισεν» διὰ τῆς στάσεως καὶ ζωῆς του ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὅμως, πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς αἰσθάνεται τὸ χρέος νὰ εἶναι κατηγορηματικὴ καὶ ἀνυποχώρητος. Καταδικάζει τὴν αὐτονομίαν καὶ πνευματικὴν αὐτάρχειαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, διότι ἐδῶ εὐρίσκεται ἡ αἰτία τῆς ἀλλοτριώσεώς του, τῆς παραχαράξεως τῆς ἀληθοῦς ὑπάρξεώς του καὶ τοῦ ἐγκλωβισμοῦ του εἰς τὰς ἐγωκεντρικὰς τάσεις του.

Τὰ ἐπιτεύγματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης καὶ τεχνολογίας, ἡ ἀνοδος τῆς οἰκονομίας καὶ γενικώτερον ἡ «εὐημερία» ἢ ὑλικὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατηγορηθῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως, ἐδῶ δύναται νὰ ἔχη ἐφαρμογὴν τὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου: «ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ (ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου) καλόν, καὶ οὐδὲν ἀτόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως» (Α΄ Τιμ. δ΄ 4).

Καὶ πράγματι, εἶναι εὐλογημένοι αἱ ἀνθρώπινα κατακτήσεις, ὅταν τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀξιοποιούμεναι διὰ μιᾶς δοξολογητικῆς καὶ εὐχαριστηριακῆς διαθέσεως. Ἀλλὰ τὸ μέγα δυστύχημα εἶναι ὅτι ἡ ματαιοδοξία καὶ ἡ ἐπαρσις τῆς αὐτονομίας ἀδιακότως σχεδὸν ἀλλοτριώνουν καὶ μετατρέπουν αὐτὰς εἰς μίαν διαρκῆ «ὑβρίν». Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας δηλαδὴ προσφέρει τὰ ἔργα του θυσίαν εἰς τὰς δαμονικὰς δυνάμεις καὶ ἀνταλλάσσει αὐτὰ πρὸς τὴν φθορὰν ἀντὶ «κινναλίου φακῆς». Καὶ τοιουτρόπως, τὰ ἀνθρώπινα ἔργα ἀντὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὑπηρετοῦντα αὐτήν, τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν «σοτεινῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἐξουθένωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ σὺμπαντος τοῦ κόσμου.

Ποῖος, λοιπόν, θὰ δώσῃ νόημα ὑπάρξεως εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς τεχνολογικῆς καὶ διαστημικῆς ἐποχῆς

μας; Ποῖος θὰ θέσῃ στόχους καὶ θὰ ἐπισημάνῃ προοπτικὰς πέραν τῶν στεγανῶν ὁρίων τῆς ὑλικῆς εὐζωίας καὶ τοῦ ὑλιστικοῦ εὐδαμονισμοῦ;

Εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας μας: «ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται», ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου μας εἶναι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἰδιαίτερος σήμερον, ἐπικαιρὸς καὶ σωτηριώδης: «οὐκ ἐπ' ἄρτων μόνω ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένω διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. δ΄ 4).

Τὰ «θαυμαστά» τῆς τεχνολογίας μας δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ δώσουν νόημα καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ζωὴν μας. Διὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἐπιβιώσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπιζητεῖ καὶ «ἄλλο» τι. Καὶ τὸ «ἄλλο» αὐτὸ ἀδυνατοῦν νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ ἐπιστήμη, ἢ τεχνολογία καὶ ἢ οἰκονομία.

Εἰς στιγμὰς, λοιπόν, τοιαύτης συναισθήσεως καὶ ἀναζητήσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐρχεται ἡ «ῥα» τῆς Ἐκκλησίας.

Ἰδιαίτερος, διὰ τοῦ ἐτησίου κινήτου καὶ ἀκινήτου ἐφορταστικοῦ κύκλου, τὸν ὁποῖον ὥρισεν ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία, καλεῖ πάντας νὰ «εἰσέλθωμεν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἵνα καὶ πρῶτοι καὶ δεῦτεροι τὸν μισθὸν ἀπολαύσωμεν· πλοῦσιοι καὶ πένητες μετ' ἀλλήλων χορευώσωμεν· ἐγκρατεῖς καὶ ῥάθυμοι τὴν ἡμέραν τιμῶσωμεν· νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες εὐφρανθῶμεν. Ἡ τράπεζα γέμει, πάντες τρουφήσωμεν. Ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέλθη πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσωμεν τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως...».

Ἐξ ἄλλου καὶ αἱ μνήμαι τῶν ἁγίων, δσίων, μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, οἵτινες, μολοντί περιεπάτησαν τὴν ἐπὶ γῆς πορείαν καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὴν φθαρτὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐδέχθησαν ὅμως τὴν «καλὴν ἀλλοίωσιν» καὶ κατέστησαν «ἔνσαρκοι ἄγγελιοι καὶ οὐράνιοι ἄνθρωποι», εἶναι δι' ἡμᾶς «φῶς ὁδηγητικὸν πρὸς τὴν ἄλλην «βιοτήν», εἰς τὴν ὁποῖαν οὐδέποτε δύναται νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἢ καταναλωτικὴ κοινωνία.

Ἀπὸ ὅλους ὅμως τοὺς ἁγίους καὶ ὅλας τὰς ἐφορτὰς τοῦ ἐτησίου κύκλου ἢ πλεόν ἀνθρωπίνῃ περιόδῳ, ἢ πλεόν συγκλονιστικῇ, ἥτις δύναται νὰ προσφέρῃ ἐκεῖνο τὸ «ἄλλο», πέραν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς «εὐζωίας» καὶ τῆς ἀφθονίας, εἶναι ἡ περίοδος τοῦ καταναυκτικοῦ Τριφύλου τὸ ὁποῖον διανύομεν. Ἡ περίοδος, δηλαδὴ ἡ ὁποῖα ἤρχισεν ἀπὸ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου καὶ θὰ κλείσῃ τὸ Μέγα Σάββατον διὰ τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Πάσχα.

Τὸ καταναυκτικὸν τοῦτο Τριῶδιον δύναται ὄχι μόνον νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀπλῶς τὴν ὑπάρχουσαν ἐντὸς μας θρησκευτικότητα, ἀλλ' ἔχει νὰ δώσῃ εἰς πάντα ἄνθρωπον μυστικὰ μηνύματα, ἐσωτερικὰ, ὑπαρξιακά, θὰ μᾶς ἔλεγον σήμερον οἱ εἰδήμονες. Ἐχει τὸ «μάννα» καὶ τὸ «ὑδωρ», διὰ νὰ «χορτάσῃ» τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν μας.

Καὶ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ καταναυκτικοῦ Τριωδίου, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁ χρόνος μᾶς περιορίζει, θὰ σταθῶμεν εἰς ὀλίγας πλευρὰς — ἴσως γνωστὰς καὶ ἐπαναλαμβανόμενας — ἀλλ' ὥσπασον πάντοτε νέας, πάντοτε ἐπικαίρους καὶ πάντοτε οὐσιαστικὰς.

* * *

Κατὰ τὸν ὄρθρον τῶν Κυριακῶν τοῦ Τριωδίου καὶ μετὰ τὸ ἑσθινὸν Εὐαγγέλιον ψάλλομεν τὰ ὠραϊότατα ἰδιόμελα: «Τῆς μετανοίας ἄνοιξόν μοι πύλας Ζωοδότα...». «Τῆς σωτηρίας εὐθυνόν μοι τρίβους Θεοτόκε...».

Ἡ μετάνοια, δηλαδή, εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεσις, διὰ νὰ ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν του αὐτάρκειαν, ἢ ὅποια τὸν ἐγκλωβίζει εἰς τὴν ἐγωπάθειάν του καὶ ἐνισχύει τὴν αὐτονομίαν καὶ αὐτοδυναμίαν του. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον κήρυγμα τοῦ Κυρίου ἦτο κήρυγμα μετανοίας, διότι αὐτὴ ἡ μετάνοια εἶναι καὶ προϋπόθεσις τῆς μετοχῆς μας εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του. Πᾶσα σελις τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἕνα τονισμὸν τῆς ἀνάγκης τῆς μετανοίας καὶ μίαν ἄρνησιν τῆς ἀτομικῆς αὐτάρκειας, τὴν ὅποιαν δημιουργοῦν ἡ «εὐζωία» καὶ ἡ «ἀφθονία» τῆς ἐποχῆς μας.

Δικαιώνονται ὁ τελώνης, ὁ ληστής, ἡ πόρνη καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ μετανοοῦντες διὰ «τῶν ἁμαρτιῶν των τὰ πλήθη» καὶ ἀναγνωρίζουν «τὰς ἀβύσσους τῶν κριμάτων» τοῦ «ψυχροσώστου Σωτήρος».

Τὸ πρότυπον εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν καὶ ἀποβλέπει πάντοτε ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἡ πληρότης καὶ ἡ ἀρτιότης τῆς ἠθικῆς αὐτάρκειας τῶν «σεσωσμένων Φαρισαίων», ἀλλ' ὁ θρηῆνος καὶ τὰ δάκρυα τῆς ἀδιακότου μετανοίας τῶν μοναχῶν: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν». Εἰς θρηῆνος, ἐν συνεχῆς πένθος τὸ ὁποῖον ἰδιαίτερος τονίζει κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν ἡ Ἐκκλησία μας δι' ὄλων τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ πένθος τοῦτο εἶναι «πένθος χαροποιόν». Εἶναι ἡ «χαρμολύπη». Ἡ λύπη ἢ πηγάζουσα ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς «ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως» (Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής), ἀλλὰ καὶ ἡ χαρὰ ἢ προερχομένη ἀπὸ τὴν «πέριαν τῆς θείας δυνάμεως».

Ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης — πρέπει τοῦτο νὰ τὸ συνειδητοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος — δὲν ζητεῖ τὰς ἀξιωμασίας καὶ τὰς Φαρισαϊκὰς ἀρετὰς μας, ἀλλὰ τὴν κραυγὴν τῆς ἐμπιστοσύνης μας διὰ τῶν: «ἐλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» καὶ «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου...».

Καὶ ἡ κραυγὴ αὐτὴ δὲν ἀκούεται ἀπαξ διὰ τῆς προσελεύσεώς μας εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ εἶναι πρᾶξις συνεχῆς. Κατάστασις σταθερὰ τῆς ψυχῆς ἢ ὅποια ἀποκτᾶ βάθος περισσότερον, ὅσον πλησιάζομεν εἰς τὸ τέρας. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης, ὅστις ἦτο ἤδη ὅλος φωτεινὸς καὶ ἐξηγιασμένος, ὁμολογεῖ κατὰ τὴν

στιγμὴν τοῦ θανάτου του ταπεινῶς ὅτι δὲν ἤρχισεν ἀκόμη τὴν μετάνοιάν του. Καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι καθολικὸν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οἵτινες δὲν ἀναγνωρίζουν εἰς ἑαυτοὺς ἀρτιότητα καὶ τελειότητα, ἀλλὰ «πενθοῦν» διαρκῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἐπικαλοῦνται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Γνωρίζουν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ ἁμαρτία δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ψυχολογικὴ ἐνοχὴ ἢ μία ἀξιόποιος πρᾶξις ἐξοργίζουσα τὸν Θεόν, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία μας νὰ ἐπικοινωνήσωμεν μετὰ τοῦ Πατρὸς τῆς ἀγάπης. Εἶναι ἡ «ἀρρωστία» τῆς ψυχῆς συμφώνως πρὸς τὸν ὄρισμὸν τῆς θῆς Οἰκ. Συνόδου. Ἡ ὅπως ἀναφέρει ὁ θεῖος Χρυσόστομος «ἢ μὲν ἀρετὴ κατὰ φύσιν ἐστίν, ἢ δὲ κακία παρὰ φύσιν, καθάπερ νόσος καὶ ὑγεία». Εἶναι τὸ σκότος τὸ ἀποδιώκον τὸ φῶς. «Ἡ κακία οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν — λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός —, εἰ μὴ ἀναχώρησις τοῦ ἀγαθοῦ, ὥσπερ τὸ σκότος τοῦ φωτός ἐστιν ἀναχώρησις».

Ἡ ἁμαρτία, λοιπόν, ἀποδιώκει τὴν Χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἡ μετάνοια αἶρει τὰ ἐμπόδια τῆς ἐπιστροφῆς τῆς Χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως δὲ «ἢ ἀπόφασις τῆς μετανοίας μᾶς κάμνει ἀπὸ κλητῶν ἐκλεκτῶν», ὡς σημειοῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῆς αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι: «Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εὐρήνῃ καὶ μετάνοιᾳ ἐκτελέσαι».

Αἱ πτώσεις καὶ αἱ ἁμαρτίαι δολοκλήρου τῆς ζωῆς μας ἀποκαθίστανται διὰ τῆς μετανοίας. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος γράφει: «Καὶ ἂν ἐπιπτες καὶ καθ' ἡμέραν, δὲν πρέπει νὰ φοβηθεῖς ἢ νὰ μικροψυχῆσεις νὰ φύγεις ἀπὸ τὴν καλὴν ἀρχὴν τῆς ἀρετῆς πρὸς ἄρχεις, ἀλλὰ στάσου αἰσιόδοξα καὶ μετανόει μὲ συντριβὴ καὶ δάκρυα καὶ ὁ φύλακας Ἄγγελος θὰ σὲ εὐσπλαγχνισθεῖ γιὰ τὴν πολλὴ καὶ μεγάλη σου ὑπομονὴ καὶ εὐλάβεια». Ἐξ ἄλλου, ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος λέγει: «Ὁ αἰσθανθεὶς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐγείροντος τοὺς νεκρούς... ὁ ἀξιωθεὶς ἰδεῖν ἑαυτόν, αὐτὸς κρείττων ἐστὶ τοῦ ἀξιωθέντος ἰδεῖν τοὺς Ἄγγέλους» καὶ «καθάπερ ἄλας πάσῃ τροφῇ, οὕτως ἡ ταπεινὸς πάσῃ ἀρετῇ καὶ ἰσχυρὸν πολλῶν ἁμαρτημάτων αὐτὴ δύναται συντρίψαι».

Αὐτὸς ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τὰ ἁμαρτήματά του — λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος — εἶναι πλέον ἀνώτερος ἐκείνου, ὅστις ἐγείρει νεκρούς καὶ βλέπει Ἄγγελους. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἄλατι εἰς πᾶσαν τροφήν, οὕτως εἶναι ἡ ταπεινὸς εἰς πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δύναται νὰ συντρίψῃ τὴν δύναμιν πολλῶν ἁμαρτημάτων.

Ἀκουσμάτα «παράξενα» καὶ «περίεργα» ὅταν βεβαίως ἀκούωνται διὰ πρώτην φοράν. Ὅταν ὅμως αὐτὰ τὰ μυστικὰ καὶ καταναυκτικὰ μηνύματα βιωθοῦν, πόσα καὶ ποῖα μεταμορφώσεως δύναται νὰ ἐπιφέρουν καὶ εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον; Διότι ὅσην αὐτοπεποίθησιν παρέχει ὁ ὑλικὸς εὐδαιμονισμὸς καὶ ὅσην αὐτάρκειαν καὶ αὐτοδυναμίαν χαρίζει εἰς τὸν σημερι-

νὸν ἄνθρωπον ἢ ἐπιστημοσύνη καὶ ἢ τεχνολογία, τὴν ἀβεβαιότητα, ἄγχος καὶ ἀπόγνωσιν διὰ τὴν ζωὴν του καὶ τὸ μέλλον του προξενεῖ ἢ πραγματικότης.

Ἐξ ἄλλου, ὁ προβληματισμὸς καὶ ἡ ἀμφισβήτησις γεννῶνται καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα τὰ ἐπιτεύγματά του, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀπειλὴν διὰ σύμπασαν τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου.

Καὶ ἐν τέλει, ὅσον λαμβάνει στάσις ἐπιρμένην καὶ ἐγωιστικὴν, τόσον ἐπιζητεῖ κατανόησιν καὶ συμπαράστασιν, προκειμένου νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ πνευματικὸν του ἀδιέξοδον.

* * *

Καιρὸς, λοιπόν, νὰ ἀκούσῃ ὁ ἄνθρωπος — ὡς λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος — ὅτι «ὁ ὠκεανὸς ἔχει ὄρια, ἀλλὰ ἡ θεία εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει ὄρια». «Ποῖο ποτάμι, ἀπὸ αἰσχρῆς καὶ μεγάλης ἁμαρτίας μας, δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσει μέσα στὴν ἀπέραντη θάλασσα τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ; Ὅσο μεγάλο κι ἂν εἶναι τὸ βάρος καὶ τὸ εἶδος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἢ πραγματικὴ μετάνοια, τὸ συνταρακτικὸ «ἥμαρτον» τοῦ ἀσώτου, ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀνοίγει τὶς πόρτες τοῦ «πατρικοῦ» σπιτιοῦ μας, τὴν καρδιά τοῦ φιλεὐσπλαγχνου Πατέρα καὶ Θεοῦ μας. Ἄν εἶχαμε, λέγει ἕνας ἅγιος, ὄλο τὸ νερὸ τῶν ὠκεανῶν γιὰ μελάνι καὶ τὸ σύμπαν γιὰ χαρτί, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ περιγράψουμε τὴν καλωσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ θὰ πῆτε πὼς μιλεῖ κανεὶς πρὸς γρηγόρα ἀπ' ὅ,τι γράφει. Ναι! μὰ κι ἂν εἶχαμε ὅλες τὶς γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ὑπῆρξαν καὶ θὰ ὑπάρξουν, κι ὅλες τὶς διάνοιες τῶν ἀγγέλων, πάλι δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ ἐξυμνήσουμε τὴν καλωσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ, ἴσως προσθέσετε, πὼς μπορεῖ νὰ φανταστεῖ κανεὶς κάτι, πολὺ πρὸς γρηγόρα ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νὰ τὸ περιγράψῃ ἢ νὰ τὸ ἐκφράσῃ. Μὰ καὶ πάλι, ἂν εἶχατε τόση φαντασία, ὅσα εἶναι τὰ σπειριὰ τῆς ἄμμου καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ συλλάβουμε τὴν ἄπειρη καλωσύνη τοῦ Θεοῦ, κι αὐτό, γιατί ὅλα ὅσα ἀριθμήσαμε εἶναι περιορισμένα καὶ τελειώνουν, ἐνῶ ἡ καλωσύνη, δηλαδὴ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ μένει ἀπεριόριστη καὶ ἄπειρη» (ἀπὸ τὸ βιβλίον «Ἐρως Ὁρθοδοξίας» σελ. 107).

Οἱ ἄνθρωποι τῆς πυρηνικῆς καὶ διαστημικῆς ἐποχῆς, «οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι», πὼς δὲν θὰ εὔρουν «ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν» (Ματθ. ια' 29), ὅταν πληροφορηθοῦν καὶ γνωρίζουν πόσον «πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» εἶναι ὁ Κύριός μας καὶ πό-

σον «ὁ ζυγὸς Του εἶναι χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον Του εἶναι ἕλαφρόν»;

Δυστυχῶς, τοῦτο τὸ κήρυγμα τῆς ἀπεράντου ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας φράσσεται, ἴσως καὶ ἀπὸ ἰδική μας ὑπαιτιότητα, καὶ δὲν φθάνει «εἰς τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς τοῦ Χριστοῦ».

Αὐτὴ ὅμως ἡ καλὴ ἀγγελία, παρὰ τὴν ἰδικήν μας ἀδυναμίαν, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου θὰ καταστῇ δυνατὴ, οὐχὶ ὅταν μόνον ἀκούσῃ, ἀλλὰ, κυρίως, ὅταν ὁσημέραι βιοῖ ὁ ἄνθρωπος τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον.

* * *

Ἡ παρούσα ἡμέρα τῆς συγγνώμης ἀποτελεῖ μικρὸν καρπὸν αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος τῆς ἀγάπης. «Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος», ἠκούσαμεν κατὰ τὴν πρωϊνὴν εὐαγγελικὴν περικοπήν.

Ἄς παρακαλῶμεν, λοιπόν, ἀδιαλείπτως τὸν Κύριον καὶ Πατέρα τῶν οἰκτιρῶν, τῆς πολλῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς συγγνώμης, νὰ συγχωρῇ καὶ νὰ ἐλεῖ ὅλους μας καὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναδεικνύῃ ὁσημέραι πάντας ἡμᾶς ἀνθρώπους ἔχοντας πνεῦμα εὐσπλαγχνίας, ἀγάπης, ταπεινώσεως καὶ εὐλικρινοῦς μετανοίας ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ εὐχὴ τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, ἥτις καθημερινῶς ἀκούεται κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν, εἶναι πολὺ ἐπίκαιρος καὶ δι' αὐτῆς ἐπιθυμῶ νὰ περατώσω τὰς σκέψεις μου.

«Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργίας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας μὴ μοι δῶς.

» Πνεῦμα δὲ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης χάρισαι μοι τῷ σῶ δούλῳ.

» Ναι, Κύριε Βασιλεῦ, δώρησαί μοι τοῦ δοῦν τὰ ἐμὰ πταίσματα καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου».

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἡ δλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀπεφάσισε νὰ ἀπευθύνῃ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Γαλλίας, κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν — ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, εἶναι ἐπίτιμον μέλος τῆς — ἐπιστολὴν διαμαρτυρίας διὰ τὴν μελετωμένην τροποποίησιν τοῦ καταστατικοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν πληροφορήθηκε ὅτι ἐτοιμάζεται σχέδιο νόμου ποὺ τροποποιεῖ τὸ καταστατικὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ καταργεῖ ἐμμέσως τὴν ἀνεξαρτησία τῆς. Χωρὶς νὰ θέλουμε ν' ἀναμειχθοῦμε σὲ θέματα ποὺ ἀφοροῦν ἀποκλειστικὰ τῇ Γαλλικῇ Κυβέρνησιν, χωρὶς νὰ θέλουμε κατὰ κανένα τρόπο, ἔστω καὶ ἐμμέσως, νὰ ἀσκήσουμε κριτικὴ στὶς ἀποφάσεις τῆς, ὡς παλαιοὶ καὶ πιστοὶ φίλοι τῆς Γαλλίας θεωροῦμε ὅτι ἔχουμε καθήκον νὰ σᾶς καταστήσουμε γνωστὴ τὴν ἀνησυχία ποὺ μιά τέτοια ἀλλαγὴ θὰ προκαλοῦσε στὸν Ἑλληνικὸ ἐπιστημονικὸ κόσμον καὶ στὴν κοινὴ γνώμη τῆς χώρας μας.

» Τὸ ἴδρυμα αὐτό, ποὺ δημιουργήθηκε τὸ 1846 μετὰ συμφωνία μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλίας, ὡς συνέχεια τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἀποστολῆς τοῦ Μωρέως τοῦ στρατηγοῦ Μαιζὼν κατὰ τὸ 1829, ἔθεσε ὡς σκοποὺς του τὴ μελέτη τῆς γλώσσας, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὰ πιδ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Γαλλοφώνου κόσμου στοὺς ἐπιστημονικοὺς αὐτοὺς κλάδους ὑπῆρξαν μέλη καὶ διευθυντὲς τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ ἐκεῖ μπόρεσαν νὰ ἔλθουν σὲ ἀμεση ἐπαφὴ μετὰ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Σχολὴ διαθέτει σήμερον μιά βιβλιοθήκη εἰδικευμένη στοὺς κλάδους αὐτοὺς, ποὺ δὲν ἔχει τὸ ἀνάλογόν της σὲ ὅλοκληρὴ τὴ Γαλλία.

» Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ἔχει γιὰ μᾶς τὸ ἴδιο μεγάλο κύρος ποὺ ἔχουν καὶ τὰ πιδ σημαντικὰ δικά μας ἴδρυματα. Ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀνασκαφὲς τῶν Δελφῶν, τῆς Δήλου, τῆς Θάσου καὶ τοῦ Ἄργους καὶ τελευταῖα τῶν Μαλλίων, ἀποτελοῦν τὴν πιδ ἀπτὴ μαρτυρία τοῦ τί ὀφείλει ἡ Ἑλλὰς στὴ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἄν ἡ Γαλλία προσέβαινε στὴν κατάργησιν τῆς Σχολῆς, οἱ φίλοι τῆς Γαλλίας τί θὰ μπορούσαν νὰ ἀντιτάξουν στὶς ἄλλες ξένες Σχολές, τὴ Γερμανικὴ, τὴν Ἰταλικὴ, τὴν Ἀγγλικὴ, τὴν Ἀμερικανικὴ κ.λπ. στὸν κλάδον τῶν σπουδῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος;

» Ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι τὸ «Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀθηνῶν», μετὰ τὶς διακλαδώσεις

του σὲ ὅλη τὴ χώρα, μετὰ τὸν εὐκαίμητο τρόπο τῆς λειτουργίας του, μετὰ τὰ μέσα καὶ τὴν ἐπιρροὴ ποὺ ἀσκεῖ στὴν Ἑλληνικὴ νεολαία, ἐξυπηρετεῖ θαυμάσια τὴν πολιτικὴν γιὰ εὐρύτερες ἐπαφὲς μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλίας.

» Λάβαμε τὸ θάρρος, Κύριε Πρόεδρε, ν' ἀπευθυνθοῦμε προσωπικὰ στὴν Ἐξοχότητά σας, ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ πιστεύουμε ὅτι τὸ μέλλον τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς θέμα πρωταρχικῆς σημασίας».

ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΜΠΑΡΡ

Ἐξ ἄλλου, ἀνάλογον ἐπιστολὴν διαμαρτυρίας ἀπῆλθον καὶ ἡ ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας κ. Ραιυμὸν Μπάρρ. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἐν λόγω διαμαρτυρίας, ποὺ φέρει τὰς ὑπογραφὰς τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀκαδημαϊκῶν κ. κ. Π. Ζέπου καὶ Γ. Μυλωνᾶ, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

«Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐπληροφορήθη μετὰ πολλὴν ἐκπληξιν τὴν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως σχεδιαζομένην ἀναδιοργάνωσιν τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἀπὸ τὰς συγκλινούσας πληροφορίας ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία θεωρεῖ, ὅτι ἡ σχεδιαζομένη ἀναδιοργάνωσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς κατάλυσιν τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ ἔργου τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

» Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν ἰδρύθη τὸ 1846 διὰ Διατάγματος, εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ὁποίου εἶχον συμβάλει σοφοὶ Γάλλοι καὶ Ἕλληνες πολιτικοί. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, ἡ ἰδρυσίς της ὑπῆρξε προῖον τοῦ κοινοῦ Ἑλληνο-Γαλλικοῦ πόθου πρὸς μελέτην τῆς γλώσσας, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος. Τὸν κοινὸν δ' αὐτόν Ἑλληνο-Γαλλικὸν πόθον προδήλως δὲν ἤμπορεῖ ν' ἀλλοιώσῃ σήμερον, μετὰ πάροδον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα πέντε ἐτῶν, μονομερῶς ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὴν μονομερῆ αὐτὴν ἐπέμβασιν, ἡ ὁποία τελικῶς θὰ ἀλλοιώσῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ὡς ἰδρύματος σοφοῦ μετὰ ἐντυπωσιακὰ ἐπιτεύγματα. Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ μετὰ τὰς πολυτίμους ἀνασκαφὰς της, λ.χ. εἰς Δελφούς, εἰς Δῆλον, εἰς Θάσον κ.λπ., μετὰ τὰ δημοσιεύματά της καὶ μετὰ τὴν βιβλιοθήκην της, πρὸ πάντων ὁμῶς καὶ μετὰ τὴν στενὴν συνεργασίαν της μετὰ τὰς Ἑλληνικὰς ὑπηρεσίας καὶ μετὰ τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν,

είσφερε και εισφέρει ανεκτίμητον συμβολήν εις τήν επιστήμην τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας. Μετὰ τήν διαρκῆ δ' ἐπαφήν τῶν σοφῶν Γάλλων ἀρχαιολόγων πρὸς τοὺς Ἕλληνας συναδέλφους των, διέπλασε κλίμα διεθνoῦς ἐπιστημονικῆς συνεργασίας, ἀπαραίτητον διὰ τήν προαγωγὴν τῆς εἰς τήν χώραν μας πάντοτε ἀκμαίας ἐπιστήμης τῆς ἀρχαιολογίας.

» Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐκφράζει βαθεῖαν τὴν λύπην της διὰ τὴν μονομερῶς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως σχεδιαζομένην ἀναρρῦθμισιν. Καὶ ἐπισημαίνει ἐντονον τὴν ἀνησυχίαν της διὰ τὴν ἀναρρῦθμισιν αὐτήν, ἣ ὅποια θὰ καταλήξῃ εἰς ἀλλοίωσιν καὶ ἀφανισμόν τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, τοῦ ἀρχαιότερου αὐτοῦ καὶ γεραροῦ ξένου εἰς τὴν χώραν μας ἰδρύματος, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ καιροὺς εἰργάσθησαν διαπρεπεῖς Γάλλοι σοφοὶ ἀρχαιολόγοι, οἰστρηλατούμενοι ἀπὸ τὸν ἔρωτα αὐτῶν πρὸς κάθε τι τὸ Ἑλληνικόν, θερμοὶ φιλέλληνες καὶ ἐγκάρδιοι ἀνά τὴν οἰκουμένην πρεσβευταὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἰδανικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς Ἀνθρωπότητος ὁμολογεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κρατῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς Γαλλίας».

Ὡς γνωστόν, διὰ τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, ὑποβιβάζεται ὁ ρόλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ὡς φορέως τῆς κλασσικῆς Παιδείας, διὰ τῆς προβλέψεως ὅτι ἀποστολὴ τῆς Σχολῆς δὲν θὰ εἶναι, πλέον, μόνον ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνασχόλησις «μὲ ὅλους τοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους πού σχετίζονται μετὰ τὴν γεωγραφικὴν περιοχὴν τῆς ἑδρας της» καὶ ὅτι τὰ μέλη της δὲν θὰ περιορίζονται, ὡς μέχρι τοῦδε, εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὰς δημοσιεύσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς διδασκαλίαν.

Ἡ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ἈΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

κ. ΔΙΟΝ. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

Πρὸ τῆς λήψεως ἀποφάσεως ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Διον. Ζακυθηνοῦ εἰσηγήθη τὸ θέμα διὰ τῆς ἀκολουθοῦ Ἀνακοινώσεως:

Αἱ παρισιναὶ ἐφημερίδες τῆς 7ης καὶ 8ης τρέχοντος μηνὸς ἐδημοσίευσαν εἰδήσεις, δηλώσεις καὶ ἄρθρα σχετικῶς μετὰ τὴν μελετωμένην «ἀνακαινίσιν» τῶν γαλλικῶν Σχολῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ τὴν προσαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὰ διαφέροντα τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Πρόκειται περὶ τῶν πέντε παλαιῶν Σχολῶν τῶν Σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης, τοῦ Γαλλικοῦ ἰνστιτούτου Ἀνατολικῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Καίρου, τῆς Casa Velasquez τῆς Μαδρίτης καὶ τῆς γαλλικῆς Σχολῆς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς τῆς Ἰνδίας (Pondicherie). Ἄμα τῇ κοινολογήσει τοῦ σχεδίου ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, μίᾳ τῶν πέντε Ἀκαδημιῶν τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς ὑπουργοῦ τῶν Πανε-

πιστημιῶν τὴν ἀναβολὴν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ μελετηθῇ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν φορέων.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἡ ἀρχαιότερα. Ἰδρύθη διὰ διατάγματος τῆς 11ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1846. Εἶναι ἐπομένως κατὰ τι νεωτέρα τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1937). Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ἔχει μακρὰν προῖστορίαν. Ἦδη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1802 καὶ 1807 ὁ ἀρχιτέκτων Jacques Guillaume Legrand εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν καὶ ἐκπονήσει τὸ πρόγραμμα μιᾶς «Ἀκαδημίας» ἢ «Σχολῆς» τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ τῶν ἀσχολουμένων μετὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ τὴν συντήρησίν των. Ἠκολούθησε τῷ 1829 ἡ «Expedition Scientifique de Moree» τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶνος (Maison), ἡ ὅποια καλύπτει εὐρύτερον πεδῖον ἐρευνῶν, ἀλλ' οἱ λαμπροὶ τόμοι οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν Γλυπτικὴν καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Πελοποννήσου, τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Ἀττικῆς (Παρίσιοι, 1831-1838) ἐγκαινιάζουν νέαν περίοδον εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν. Ἀβιάστως πλέον ἡ γαλλικὴ πρωτοβουλία προχωρεῖ εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Σχολῆς.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξε τὸ γέννημα δύο συγκλινουσῶν ροπῶν· ἡ μία ἦτο πολιτικὴ καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐδραῖωσιν τῆς πολιτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐπιδράσεως τῆς Γαλλίας εἰς τὸ νεοσύστατον βασίλειον· ἡ ἄλλη, ἰσχυρά, πηγαία καὶ ἀνακαινιστικὴ, εἶχε τὰς ἀφορμὰς της εἰς τὸν Γαλλικὸν Ρωμαντισμόν, τοῦ ὁποῦ τεκνον ὑπῆρξεν ὁ Φιλελληνισμός. Οἱ πρόδρομοι καὶ οἱ πρωτεργάται τῶν δύο κινήματων ἀπαρτίζουσιν τὴν πλουσίαν πινακοθήκην τῆς δευτέρας ἢ τῆς τρίτης ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὁ D' Anse de Villosion, ὁ Chateaubriand, ἡ Madame de Stael, ὁ Bory de Saint-Vincent, ὁ Fauriel, ὁ Boissonade, ὁ Ambroise Firmin Didot, ὁ Villemain, ὁ Victor Hugo, ὁ Sainte-Beuve, ὁλόκληρος πλειὰς διαπρεπῶν ποιητῶν, συγγραφέων, φιλολόγων καὶ ἀρχαιοδιφῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι παρεσκευάζον τὴν ἄνοδον μιᾶς νέας ἐποχῆς. Ὁ γηραιὸς Ἀδαμάντιος Κοραῖς διὰ τοῦ πολυσχιδοῦς φιλολογικοῦ του ἔργου καὶ διὰ τοῦ διεθνoῦς κύρους του εἶχε δημιουργήσει τὸ εὐμενὲς κλίμα.

Τῷ 1841 αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Σχολῆς εὐρίσκονται εἰς καλὸν δρόμον. Ὁ Sainte-Beuve διεξεδίκεῖ δι' ἑαυτὸν τὴν προτεραιότητα. Ὁ Villemain ἦτο εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὁ δὲ Ἰωάννης Κωλέττης ἀντεπροσώπευε τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Παρισίους. Τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1844 ἐξεδίδετο εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ διάταγμα περὶ ἀδείας πρὸς σύστασιν «Ἑταιρείας τῶν Ὁραίων Τεχνῶν», τῆς ὁποίας πρόεδρος ἀνηγορεύθη ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἀντιπρόεδροι δὲ ὁ Ἰωάννης Κωλέττης καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς. Δύο ἔτη βραδύτερον ἐξεδίδετο τὸ διάταγμα τῆς συστάσεως τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ*

Ε'

Άλλαγές που δέχθηκε ή Έκκλησία.

Υπάρχουν όμως και άλλες, τις οποίες ένσυνείδητα δέχθη ή Έκκλησία στο πέρασμα των αιώνων ή γιατί αυτές έπρεπε να γίνουν ή γιατί έπιβλήθηκαν από τα πράγματα και έτσι αναγνωρίστηκαν από την Έκκλησία. Μνημονεύω άλλα μερικά άλλες, για να μās βοηθήσουν στη διερεύνηση του θέματος.

Το συνοδικό σύστημα λόγω χάρη, το οποίο σήμερα παρουσιάζεται περιορισμένο και κλειστό, ως ένα όργανο στα χέρια των Άρχιερέων που προσπαθούν να διοικήσουν την Έκκλησία, στην αρχή δέν ήταν έτσι. Τότε συμμετείχαν στίς Συνόδους και

* Συνέχεια εκ τής σελ. 55 του ύπ' αριθ. 3 τεύχους.

φάσιν του δράματος τέσσαρα πρόσωπα διεδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλον: εκ μέν τής Γαλλικής πλευράς ό ύπουργός Narcisse — Achille de Sal — Vandy και ό έν Άθήναις πρεσβυτής Jean Piscatory, έθελοντής πολεμιστής του άγώνος τής Άνεξαρτησίας, εκ τής Έλληνικής δέ ό Ιωάννης Κωλέττης και ό Γεώργιος Τυπάλδος Κοζάκης, μέλος τής Άκαδημίας των Έπιστημών τής Γαλλίας, εις την οικίαν του όποιου ή ίδρυσις τής Σχολής συνεζητήθη, παρεσκευάσθη και άπεφασίσθη. Κατά την επίσημον διατύπωσιν του διατάγματος τής 11ης Σεπτεμβρίου 1846 άντικείμενον του ιδρύματος θά ήτο ή σπουδή τής Έλληνικής γλώσσης και Ιστορίας και των Άρχαιοτήτων. Ως παρατηρεί ό Georges Radet, ή έν Άθήναις Γαλλική Σχολή, άποβλέπουσα αρχικώς εις στόχους παιδαγωγικούς και πολιτικούς, έτράπη μεταγενεστέρως εις τās άφιλοκερδεΐς σφαΐρας τής Έπιστήμης: ήρχισεν ως κολλέγιον και κατέληξεν ως ίνστιτούτον» (L' Histoire et l' oeuvre de l' école Française d' Athènes, Παρίσι, 1901, σελ. 415). Από του έτους 1877, ή Σχολή εκδίδει το πολύτιμον «Bulletin de Correspondance Hellenique» του όποιου αι σελίδες είναι άνοικται εις τούς Έλληνας έρευνητάς, αρχαιολόγους, ιστορικούς και βυζαντινολόγους. Από του έτους 1850 ή Γαλλική Άρχαιολογική Σχολή τελεί ύπό την έποπτεϊαν τής Άκαδημίας των Έπιγραφών και των Καλών Γραμμάτων.

Ό καταρτισμός διατάγματος διά του όποιου καταργούνται όλα αι από του 1846 ισχύουσαι διατάξεις και θεσπίζονται νέοι κανόνες διαρθρώσεως και διοικήσεως, προεκάλεσε ζωηράς αντιδράσεις εις αυτήν την Γαλλίαν και εις τās ενδιαφερομένας χώρας, ιδίως εις την Ελλάδα, την Ιταλίαν και την Άίγυπτον. Ό

Πρεσβύτεροι και Διάκονοι, γιατί και αυτοί είναι άνδρες υπεύθυνοι τής Έκκλησίας και έχουν να πούν λόγο, πολυ περισσότερο μάλιστα άφου αυτοί βρίσκονται πιο κοντά στο λαό άπ' ό,τι οι Άρχιερείς. Ό Έπίσκοπος τής τοπικής Έκκλησίας με το Πρεσβυτέριο είχε πολυ συχνά ιερές συνάξεις, έπίσημες και άνεπίσημες όπως συμβαίνει και σήμερα μερικοί Μητροπολίτες να έχουν τα δικά τους συμβούλια και να μη παίρνουν για όλα άποφάσεις μόνοι τους, άλλα να συμβουλευονται και τούς Πρεσβυτέρους και τούς Διακόνους και τούς λαϊκούς συνεργάτες τους και έτσι να καθορίζουν την πορεία τους. Άλλά αυτό που σήμερα παρουσιάζεται ως τιμητική έξαΐρεση ή ως άδιανόητο για τα Κεντρικά Διοικητικά Όργανα τής Έκκλησίας, κάποτε ήταν πράξη τής Έκκλησίας έντελώς αυτονόητη. Με άλλα λόγια, έχουμε μιá άλλαγή στον τρόπο διοικήσεως τής Έκκλησίας, άσχετα άν αυτή ή άλλαγή είναι καλύτερη ή χειρότερη ή άν δέν είναι σύστημα καθολικό σε όλη την Όρθοδοξία.

διαπρεπής συνάδελφος Pierre Demargne, παλαιός «Άθηναϊός», μέλος τής Άκαδημίας των Έπιγραφών και των Γραμμάτων και ξένος έταΐρος τής ήμετέρας Άκαδημίας, έσπευσε να έπισημάνη τούς κινδύνους τής άλλαγής («Le Monde», 7 Ιανουαρίου 1981). Αι Ιταλικαι και αι Άίγυπτιακαι αρχαι διεδήλωσαν ήδη έντόνωσ την άντίθεσιν των. Προσωπικότητες και έπιστημονικά ιδρύματα τής Ελλάδος προέβησαν εις τās δεούσας ενεργείας. Ό κ. Πρόεδρος τής Άκαδημίας θά προβή έντός όλίγου εις σχετικās άνακρινώσεις.

Έπί εκατόν τριάκοντα πέντε έτη ή Γαλλική Άρχαιολογική Σχολή Άθηνών έπετέλεσεν έργα σπουδαΐα. Άνδρες διαπρεπείς διεθνούς άκτινοβολίας διηύθυναν το ίδρυμα τουτο. Νέοι έρευνηται έδιδάχθησαν την έπιστήμη τής Άρχαιολογίας, τής Ιστορίας, των Βυζαντινών πραγμάτων. Πολλοί τουτων επανήλθον εις την Ελλάδα διά να διδάξουν τούς διαδόχους των. Οι Έλληνες συνάδελφοι τούς δέχονται ως συναθλητάς εις τον άγώνα τής Έπιστήμης. Άγωνίζονται σήμερα εις το πλευρόν των ενώπιον μιās άπειλής, ή όποια, εάν πραγματοποιηθή, θά κλονίση το ύφιστάμενον καθεστώς. Η ύπόθεσις τής ριζικής άναθεωρήσεως των σημερινών θεσμών και κανόνων ενδιαφέρει έξ ίσου την Ελλάδα και την Γαλλίαν. Πιστεύομεν ότι δέν είναι δυνατόν να έπιχειρηθούν μεταβολαι χωρίς την συγκατάθεσιν τής χώρας εκείνης, τής όποιας ή γή έδωσεν εις τās φιλοξενουμένας ξένας σχολάς την ευκαιρίαν να έπιτελέσουν μεγάλα έπιστημονικά κατορθώματα.

Υπάρχει συνοδικός κανόνας²⁷, ο οποίος απαγορεύει στους Χριστιανούς να σ υ μ π ρ ο σ ε ύ χ ο ν τ α ι με τους αίρετικούς. Σήμερα η εκκλησιαστική πράξη έχει αλλοιώσει το περιεχόμενο αυτού του κανόνα. Υπάρχουν μάλιστα ιεροί τόποι και Ναοί, στους οποίους —είτε το θέλουμε είτε όχι— συνυπάρχουμε με μη ορθοδόξους και σχεδόν παρακαλούμε να μās δώσουν σειρά να προσευχηθούμε. Έτσι συμβαίνει στους Άγιους Τόπους, όπου τα Προσκυνήματα είναι παγγριστηνικό κτήμα και ανήκουν σε Όρθοδόξους, Ρωμαιοκαθολικούς, Προτεστάντες ή και Μουσουλμάνους ακόμη, και η προσευχή γίνεται με βάρδιες ή συγχρόνως, κάτω από την ίδια στέγη, όπως στο Ναό της Αναστάσεως στα Ίεροσόλυμα.

Στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, στο οποίο η Εκκλησία μας επίσημα συμμετέχει, δεν υπάρχει μόνο επικοινωνία, αλλά πολλές φορές και συμπροσευχή Όρθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών, χωρίς τα μέλη της Εκκλησίας μας να υποστούν τις συνέπειες που δρίζει ο κανόνας. Αυτό σημαίνει ότι, ως προς το σημείο αυτό, η πράξη διαφοροποίησε την υποχρέωση που δρίζει η θεωρία²⁸.

Ο δ ι α λ ο γ ο ς της Εκκλησίας μας με άλλες Εκκλησίες βρίσκεται σήμερα σε έξαρση. Όταν πριν λίγα χρόνια ο πάπας επισκέφθηκε τον Οικουμενικό Πατριάρχη στην Κωνσταντινούπολη, το γεγονός πέρασε σχεδόν απαρατήρητο για τους πολλούς, οι οποίοι το θεώρησαν ως εκδήλωση φιλοφροσύνης. Όμως το γεγονός ήταν συγκλονιστικό, γιατί έσπαξε τον πάγο που υπήρχε μεταξύ των δύο πρεσβυγενών Εκκλησιών και δημιουργούσε μία νέα κατάσταση. Η χειρονομία των Προκαθημένων φάνηκε σαν υποχώρηση των Όρθοδόξων —για τους Ρωμαιοκαθολικούς ήταν μεγαλύτερη υποχώρηση— ή οποία όμως δίνει σήμερα νέες διαστάσεις στο πρόβλημα της επικοινωνίας των Χριστιανών.

Η με τ ά φ ρ α σ η της Άγ. Γραφής αρχικά απαγορευόταν. Άλλά η Εκκλησία, πιεζόμενη από την ανάγκη της ουσιαστικής προσεγγίσεως του Λόγου του Θεού, επέτρεψε πολύ νωρίς τη μετάφραση της Άγίας Γραφής στη Λατινική, τη Συριακή, την Κοπτική και σε άλλες αρχαίες γλώσσες. Και σήμερα επιτρέπει η Εκκλησία τη μετάφραση της Άγ. Γραφής —έστω με έγκρισή της— για να γίνει το ιερό κείμενο προσιτό στον πολυ λαό. Καυχόμαστε μάλιστα γιατί η Άγ. Γραφή μεταφράστηκε σε δυο χιλιάδες γλώσσες και διαλέκτους. Χωρίς άμφιβολία, η ανάγκη της ζωής διαφοροποιεί τη στάση της Εκκλησίας.

27. Κανών ΕΔ' της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου: «Εί τις κληρικός ή λαϊκός, εισέληθ εις συναγωγήν Ιουδαίων ή αίρετικών προσεύχασθαι, καθαιρείσθω και άφοριζέσθω».

28. Βλ. Κ ο τ σ ώ ν η Γ ε ρ ω ν ύ μ ο υ. Η Κωνοτική άποψις περί της επικοινωνίας μετά των έτεροδόξων (Intercommunio), Άθήναι 1957.

Η Όρθόδοξη Εκκλησία της Αμερικης επέτρεψε να τελείται η Θ. Λειτουργία και στην ά γ γ λ ι κ ή γλώσσα, για να μη μένουν οι Έλληνες, μετανάστες της τρίτης και τέταρτης γενεάς, ξένοι στο λειτουργικό μας πλοΰτο. Πολλοί βέβαια κατηγορήσαν αυτή την πρακτική ως νεωτερική, αλλά η Εκκλησία προτίμησε την ουσία, λέγοντας ότι ενδιαφερόμαστε περισσότερο για την πραγματική συμμετοχή του λαού στη Λατρεία και λιγότερο για τη γλώσσα στην οποία αυτή θα τελεσθεί. Η νέα γραμμή της Εκκλησίας μας στην Αμερική δικαιώνεται και ιστορικά, από ανάλογο χειρισμό του ιερού Χρυσοστόμου. Όπως είναι γνωστό, για χάρη των ορθοδόξων Γόθων της Κωνσταντινουπόλεως, ο ιερός Χρυσόστομος όρισε ειδικό Ναό, όπου η Θ. Λειτουργία τελούνταν στη γοθτική γλώσσα, από Γόθους ιερείς, που κήρυτταν το Λόγο του Θεού στη Γοθική. Ένας αρχιεπίσκοπος αυστηρά συντηρητικός εμφανίζεται εκκλησιαστικά ρηξικέλευθος. Στο πρόσωπο του Χρυσοστόμου συναντούμε την Παράδοση και την ανανέωση.

Στο Τ υ π ι κ ό της Λατρείας μας υπάρχουν και σήμερα ακόμη πολλές διαφορές και παρουσιάζουν μια άρκετά μεγάλη ποικιλία, ή οποία, χωρίς να άγνοεί την Παράδοση, δίνει ένα ποσοστό ελευθερίας στις κατά τόπους Εκκλησίες. Σε μερικές Έπαρχίες π.χ. κατά την τέλεση Μνημοσύνου διαβάζεται Εύαγγέλιο στη Ρωσική Εκκλησία δε λένε το «Δι' ευχών» στο τέλος της άπολύσεως των ιερών ακολουθιών' εδώ ίσχυει το Τυπικό της Μ. του Χριστού Εκκλησίας, εκεί της Πάτμου, παραπέρα του Άγ. Όρους. Όμως αυτή ή ποικιλία δε μās αφαιρεί το προνόμιο να είμαστε όλοι Χριστιανοί Όρθόδοξοι. Η Εκκλησία προτιμά την ποικιλία ή οποία διασώζει την ελευθερία, από την άναγκαστική σε όλα όμοιομορφία, ή οποία μερικές φορές, ως όδοστρωτήρας καταλύει την προσωπικότητα.

Αυτές οι μεταλλαγές είναι οι αποδείξεις ενός δ υ ν α μ ι κ ο ύ στοιχείου μέσα στην Εκκλησία, που οδηγεί στην άπαραίτητη ανανέωση, για να διευκολυνθεί ή ζωή και να μη χαθεί ή προσφερόμενη σωτηρία. Γιατί «άνευ ανανέωσης το δυναμικόν και πάντοτε νέον της αποκαλύψεως καθίσταται παθητικόν, άσχετον, νεκρόν γράμμα, άνευ μηνύματος, άνευ προφητικής πνοής»²⁹.

29. Τ σ ά μ η Δ η μ η τ ρ ί ο υ, Παράδοσις και ανανέωσις κατά την πατερικήν διδασκαλίαν, στο Παράδοσις και Άνανέωσις εις την Εκκλησίαν, Θεσσαλονίκη 1972 σελ. 40-1. «Προκειμένου ή εξελισσομένη παράδοσις να διατηρήση την αυθεντικότητά της, δεόν ή κίνησις εκ του δυνάμει προς το ενεργεία να εκδηλούται: ως άρμονική ανάπτυξις του πυρήνος της αποκαλύψεως. Όσάκις επιτυγχάνεται τοδτο, ή παράδοσις είναι όντως άληθής και σωτήριος, αποκαλύπτουσα τον έν έαυτή τρόπον συνπαρέσεως των δυο άλληλοσυνγκροουμένων κυρίων χαρακτηριστικών της, ήτοι της επί τα έμπρόσθεν επεκτάσεως και της στάσεως επί της πέτρας του Χριστού... Η επί τα πρόσω κίνησις εξ άλλου, διά ν' αποτελή άληθή έκφρασιν του θελήματος του Θεού και να εξαγάξη τους μετέχοντας εις αυτήν, δεόν να συνπάρη μετά της στάσεως... του μένειν έν Χριστώ».

ΣΤ'

Στοιχεία αναλλοίωτα και στοιχεία μεταβαλλόμενα.

Μετά τὰ ὅσα ἔχουν ἐκτεθεῖ ἀναπηδοῦν μόνα τους τὰ ἔρ ω τ ῆ μ α τ α: Ποιό εἶναι τὸ ἀναλλοίωτο μέρος τῆς Παραδόσεώς μας; Τί ἀλλαγές θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν; Σὲ ποιά σημεία; Ἀπὸ ποιούς; Πότε; Καὶ ὡς ποῖο σημεῖο ἀπαιτεῖται ἡ πειθαρχία στὴν Παράδοση;

Ὅπως χονδρικά σημειώθηκε στὴν ἀρχή, ὅλες οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεώς μας πού ἀναφέρονται στὸν Τριαδικὸ Θεό, στὴν Ἐκκλησία, πού ὡς Θεανθρώπινη μυστηριακὴ Κοινωνία συνεχίζει τὸ σωτηριολογικὸ ἔργο πού ἄρχισε ὁ Χριστός, στὰ Μυστήρια καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἀ ν α λ λ ο ἰ ὠ τ ε ς. Ὅ,τι καὶ νὰ γίνεῖ οἱ ἀλήθειες αὐτές δὲν εἶναι διαπραγματεύσιμες καὶ δὲν ἀλλάζουν ποτέ. Αὐτές εἶναι τὸ περιεχόμενο τῆς Ἰ ε ρ ᾶ ς Π α ρ α δ ὶ σ ε ω ς, ἡ ὁποία μὲ τὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας φυλάσσεται ἀναλλοίωτη στοὺς αἰῶνες. Καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ πειθαρχοῦν, γιατί ἀλλιῶς θέτουν τὸν ἑαυτό τους ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ διάφορες π α ρ α δ ὶ σ ε ι ς τῆς Ἐκκλησίας πού ἐνδέχεται νὰ ποικίλλουν στὶς τοπικὲς ἢ ἐθνικὲς Ἐκκλησίες εἶναι κατ' ἀρχὴν σ υ ζ η τ ῆ σ ι μ ε ς καὶ δὲν ἐντάσσονται ὑποχρεωτικὰ στὸ ἀναλλοίωτο περιεχόμενο τῆς πίστεώς μας, ὅπως τὸ θεβαιώνει καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ. Ἡ Γραφή, οἱ ὅροι καὶ τὰ Σύμβολα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν ἀλλάζουν, ἀλλὰ ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δομὴ τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, ἡ Λατρεία καὶ τὰ θέματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας θὰ ἦταν δυνατό νὰ τροποποιηθοῦν, ἐφόσον ἡδὴ δὲν εἶναι παντοῦ ἐνιαῖα καὶ οὔτε μόνον σταθερὰ στὴν ἐκκλησιαστικὴ πράξη. Π.χ. ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας εἶχε κάποτε πέντε συνοδικὰ μέλη, τώρα ἔχει δώδεκα. Σὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δὲ βρῖσκει κανεὶς τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τ ρ ὀ π ο δ ι ο ι κ ῆ σ ε ω ς, οὔτε καν τὸν ἴδιο τρόπο ἐκλογῆς καὶ καταστάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ποιμένων. Ἡ Ἱεραρχία συνέρχεται ἄλλοτε μία φορὰ τὸ χρόνο, ἄλλοτε στὰ τρία χρόνια μία φορὰ, ἄλλοτε ἀλλιῶς. Αὐτὰ εἶναι πράγματα πού μπορούν νὰ ποικίλλουν καὶ ἡ συζήτηση εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν προσφορὸτερη λειτουργία τῶν θεσμῶν. Ἀλλὰ ὅ,τι ἀναφέρεται στὴ σωτηρία μας δὲ συζητιέται, γιατί ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μένει πάντοτε ὁ ἴδιος. Ὁ τρόπος τῆς προσφορᾶς μπορεῖ νὰ ἀλλάξει, τὸ ἔξωτερικὸ ἔνδυμα μπορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικὸ, ἢ ἀλήθεια ὅμως καὶ ἡ οὐσία τῆς Ὁρθοδοξίας παραμένουν πάντοτε ἴδιες.

Τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἓνα πραγματικὸ ἱστορικὸ γεγονός παραμένει, ἀλλὰ χρειάζεται προσοχὴ στὴ μελέτη καὶ ἐρμηνεία του, γιὰ νὰ μὴ φθάσει κανεὶς, ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἔλλειψη πληρότητας, σὲ λάθη πού δὲν εἶναι πάντα μόνο ἱστορικὲς ἀνακρίβειες, ἀλλὰ πού μπορεῖ νὰ σχετίζονται

μὲ θέματα οὐσιαστικὰ καὶ ὑπαρξιακά. Ἡ ἀλλαγὴ στὰ ἔξωτερικὰ στοιχεῖα τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ποτέ νὰ ὀδηγήσει σὲ μία ἐκκοσμίκευση. Μπορεῖ π.χ. νὰ ἀλλάξει ἡ ἀμφίσηση καὶ γενικὰ ἡ ἐμφάνιση τῶν κληρικῶν, ἀλλ' ἡ ζωὴ τους θὰ σχετίζεται πάντα μὲ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν εὐλάβεια, στοιχεῖα ἀπαραίτητα, χωρὶς τὰ ὁποῖα οὔτε τὰ γένια οὔτε τὰ φαρδομάνικα μᾶς σώζουν.

Ἐπομένως ὁ τ ρ ὀ π ο ς μὲ τὸν ὁποῖο θὰ ἐμφανισθεῖ σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας μέσα στὸν κόσμο εἶναι θέμα συζητήσιμο. Ὁ εὐαγγελισμὸς τῶν πιστῶν μπορεῖ νὰ γίνεῖ μὲ μ ἔ θ ο δ ο δ ι α φ ο ρ ε τ ι κ ῆ ἀπὸ ἐκείνη τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν Πατέρων. Π.χ. ὁ ἀπ. Παῦλος περιέμενε καμιά φορὰ μῆνες γιὰ νὰ βρεῖ ἓνα μέσο νὰ ταξιδέψει, πράγμα πού εἶχε ἀντίκτυπο στὴν ἀπόδοση τοῦ ἔργου του. Σήμερα οἱ ἱεραπόστολοι σπάνια χρησιμοποιοῦν «τ' ἀποστόλου τὸ ραβδί», γιατί ἡ ἀφθονία τῶν τεχνικῶν μέσων συμβάλλει στὴν εὐρύτερη διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου καὶ θὰ ἦταν λάθος νὰ ἐπιμένουν στὸν «ἀποστολικὸ» τρόπο μεταφορᾶς. Ἀλλὰ καὶ στὶς περιπτώσεις ἀλλαγῆς τῶν ἔξωτερικῶν σημάτων ἢ ἀψυχολόγητη ἢ βίαση ἢ ἄωρη μεταβολὴ δὲ συνιστᾶται. Μία βαθμιαία καὶ π ρ ο ρ ε τ ο ι μ α σ μ ἔ ν η διαφοροποίηση, ἡ ὁποία στὰ βασικά της σημεία ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους φορεῖς ἢ ἔχει γίνεῖ συνείδηση τοῦ Λαοῦ, μπορεῖ νὰ μᾶς ἐγγυηθεῖ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἀλλαγῆς καὶ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ σκανδαλισμοῦ.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Ο ἰ κ ο ν ο μ ί α ς στὴν Ἐκκλησία μας δὲν ἀποδεικνύει μόνο μία εὐρύτητα ἀντιλήψεως σὲ ἐκκλησιαστικὰ θέματα, ἀλλὰ ἀποτελεῖ καὶ καθοδηγητικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὴν ἱστορία.

Ἄς δοῦμε τὸ θέμα τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. Ὁ Ἐρμᾶς³⁰ εἶπε ὅτι ὁ Χριστιανὸς μετὰ τὸ Βάπτισμά του δὲν πρέπει νὰ ἁμαρτάνει, ἄρα δὲν τοῦ χρειάζεται μ ε τ ᾶ ν ο ι α. Στὴν πράξη διαπιστώθηκε ὅτι ἡ θέση αὐτὴ ἦταν ἐντελῶς θεωρητικὴ, ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία ἀλλάξε τὴν προοπτικὴ. Ἐτσι θεσπίστηκε, χαριστικά, μία ἀκόμη μετάνοια μετὰ τὸ Βάπτισμα «διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν πολυπλοκίαν τοῦ διαβόλου». Ἀργότερα ἡ Ἐκκλησία καθιέρωσε τὴ μετάνοια πρὶν ἀπὸ κάθε θ. Μετάληψη. Παλαιότερα ἡ ἔ ξ ο μ ο λ ὄ γ η σ η ἦταν φανερὴ

30. Ἐρμᾶ, Ποιμῆν, ἐντολὴ 111, 1, 2, 5, 6 ΒΕΠ 3, 55, 10-26: «Ἐτέρη μετάνοια οὐκ ἔστιν εἰ μὴ ἐκείνη, ὅτε εἰς ὕδωρ κατέβημεν καὶ ἐλάβομεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τῶν προτέρων... Ἐθεῖ γὰρ τὸν εὐληφότα ἄφεσιν ἁμαρτιῶν μηκέτι ἁμαρτάνειν, ἀλλ' ἐν ἀγνείᾳ κατοικεῖν... Ὁ Κύριος... ἔγνω τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν πολυπλοκίαν τοῦ διαβόλου, ὅτι ποιήσει τι κακὸν τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ καὶ πονηρευθεῖται εἰς αὐτούς. Πολύπλοκος οὖν ὢν ὁ Κύριος ἐσπλαγίσθη ἐπὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ καὶ ἔθηκεν τὴν μετάνοιαν ταύτην... μετὰ τὴν κλήσιν ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ σεμνὴν ἐάν τις ἐκπειρασθεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἁμαρτήσῃ, μίαν μετάνοιαν ἔχει...».

καὶ δημόσια, ἀργότερα ἔγινε μυστική. Ἔχουμε δηλαδή ἀλλαγές, τὶς ὁποῖες δέχεται καὶ καθιερώνει ἡ Ἐκκλησία, συγκαταβαίνοντας στὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ πρῶτο καὶ θεμελιωδέστατο μυστήριο, τὸ Βάπτισμα. Ὑπάρχει ὁ κανονικὸς τρόπος τελέσεώς του, δηλαδή ἡ τριπλὴ κατάδυση τοῦ βαπτιζομένου στὸ νερὸ καὶ ἡ ἀνάδυση, ποὺ γίνεται ἀπὸ κανονικὸ λειτουργό. Ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη συγχωρεῖ τὴν παρέκκλιση. Ἐπιτρέπεται Βάπτισμα μὲ ἐλάχιστο νερὸ (μὲ ραντισμὸ) ἢ καὶ χωρὶς νερὸ (ἀεροβάπτισμα), καὶ ἀπὸ μὴ κληρικὸ, ἄνδρα ἢ γυναῖκα. Μὲχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου ὑποχωρεῖ ἡ Ἐκκλησία μπροστὰ στὴν ἀνάγκη. Προέχει ἡ σωτηρία τὸ «τυπικὸ» ἔρχεται μετὰ³¹.

Ἡ Θ. Κοινωνία κανονικὰ μεταδίδεται στοὺς πιστοὺς ἀπὸ κληρικὸ, ἀλλὰ στὴν ἀνάγκη αὐτὴ μεταφέρθηκε καὶ ἀπὸ γυναῖκα καὶ μάλιστα μὴ χριστιανή³².

Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἵρετικούς ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ ὑπάρχει ἐντολὴ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ὀρθόδοξους ἱερεῖς ποὺ ζοῦν κυρίως στὸ ἐξωτερικὸ νὰ τελοῦν τὴ νεκρῶσιμὴ ἀκολουθία σὲ Ρωμαιοκαθολικούς, ὅταν οἱ τελευταῖοι δὲν ἔχουν ἱερέα δικό τους. Ἐπιτρέπεται καὶ τὸ ἀντίστροφο. Καὶ πάλι ἡ ἀνάγκη δίνει νέες διαστάσεις στὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἱερῶν κανόνων.

Ὡς πρὸς τὶς σχέσεις Ἀγ. Γραφῆς καὶ Ἱ. Παραδόσεως μὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειώσουμε τὴν ὀρθόδοξη ἀποψη περὶ ἰσοκυρίας καὶ ἰσοδυναμίας τῶν δύο αὐτῶν πηγῶν τῆς Θεοσκείας μας. Ὅπως ὀρθὰ λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, «τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα ἄπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Καὶ τοῦτοις οὐδεὶς ἀντρεῖ, οὐκοῦν ὅστις γε κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπειράται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσασιν τὰ ἄγραφα τῶν ἑθῶν ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καιρία ζημιοῦντες

31. Βλ. Ἀλ. Β. Ζάτσου Ἀμύλας, Ἡ Οἰκονομία κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήνα: 1949, σελ. 69-70.

32. Κοτσώνη Γερωνύμου, Ἰδιόζουσα περίπτωση ἐκκλ. Οἰκονομίας: Ἡ Θ. Εὐχαριστία μεταφερομένη ὑπὸ μὴ χριστιανῶν γυναικῶν, Ἀθήνα: 1956. Βλ. τοῦ αὐτοῦ, Προβλήματα ἐκκλ. Οἰκονομίας, Ἀθήνα: 1957, σελ. 67: «Ὁ δὲ Μ. Φώτιος καὶ ἡ περὶ αὐτῶν Πατριαρχικὴ Σύνοδος... ἐπέτρεψαν τὴν χρησιμοποίησιν μέτρου οἰκονομίας, τὸ ὅποιον εἶναι ἀληθῶς πρωτάκουστον. Ἐνέκριναν, δηλαδή, ὅπως ἡ Θ. Μετάληψις, πρὸς ἐξυπηρέτησιν αἰχμαλώτων, μεταφέρεται ὑπὸ γυναικῶν, καὶ δὴ μὴ Χριστιανῶν». Περὶ αὐτοῦ πληροφορία εἰσκόμουμε ἀργότερα καὶ στὸ Νικηφόρο Γρηγορᾶ (ΙΔ' αἰ.), Βυζ. Ἱστορία 27, 2-3.

τὸ Εὐαγγέλιον μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιουστῶντες τὸ κήρυγμα...»³³. Σωστὸ εἶναι ὅτι ἡ ζημία ἀπὸ τὴν ἀρνησὶ τῆς Παραδόσεως μεταβαίνει στὸ ἴδιο τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἄρα ἐπιβάλλεται νὰ παραμῆναι ἄθικτη ἡ Παράδοσις. Εἶναι ὅμως συζητήσιμο, ἂν καὶ κατὰ πόσον ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ ἔρθει σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Γιατὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ πράξις τῆς Ἐκκλησίας ἐπέβαλε τὴν ἀγάμεια στοὺς Ἐπισκόπους, διαφοροποιώντας τὴ θέσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ ὅποια ἐπιτρέπει τὸ γάμο στοὺς Ἐπισκόπους³⁴. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ἡ Παράδοσις ἐμφανίζεται ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴν Ἀγ. Γραφή. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ἐξετάσω τὸ θέμα τοῦ γάμου τῶν Ἐπισκόπων γιατί θὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ θέμα μας, τὸ ἀναφέρω ὅμως ὡς ἓνα ἐνδεικτικὸ παράδειγμα, τὸ ὅποιο διαφοροποιεῖ τὴν ἰσοκυρία τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως.

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει μὲ τὴν ἀποδοχὴ ὡς ὀρθόδοξου ἐκείνου τοῦ ὅποιο παντοῦ, πάντοτε καὶ ἀπὸ ὄλους ἔγινε πιστευτό³⁵. Ὅχι γιατί ἡ ἐπιγραμματικὴ διατύπωσις τοῦ Βικεντίου δὲν εἶναι σωστὴ, ἀλλὰ γιατί ἡ ἀποψη γιὰ τὴν Consensus Patrum καθιερώθηκε ἀπὸ ἓνα μὴ ὀρθόδοξο θεολόγο, πράγμα τὸ ὅποιο διευρύνει τὴν ἀντίληψίς μας γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ ὀρθόδοξου.

Δὲ θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἂν λέγαμε ὅτι μερικὲς φορές ἡ ἐμμονὴ στὴν Παράδοσις, θέλοντας νὰ παρυσιασθεῖ ὡς τὸ μοναδικὸ κριτήριον ὀρθότητος καὶ ἐπιτρεπτῆς θεολογίας, σταμάτησε τὴν προσπάθεια ἐμβαθύνσεως στὰ δόγματα καὶ προτίμησε τὴν ἀπλὴ ἐπανάληψίς τους. Αὐτὸ π.χ. συνέβη, σὲ μικρὸ ἔστω βαθμὸ, μὲ τὸν Ἰωάννη Δαμασκηνό, τὸ μεγάλο αὐτὸ ἅγιο καὶ θεολόγο τῆς Ἐκκλησίας μας. Στὰ «Ἱερὰ Παράλληλα» τοῦ ὁ Δαμασκηνὸς καταγράφει τί εἶπαν οἱ Πατέρες πρὶν ἀπὸ αὐτὸν καὶ φθάνει στὸ σημεῖο νὰ αὐτοδευθεῖ, λέγοντας «ἐρῶ τοιγαροῦν ἐμὸν οὐδένα»³⁶, πρωταρχικὰ βέβαια γιὰ νὰ μείνῃ πιστὸς στὴν Παράδοσις, ἀλλὰ ἀσφαλῶς καὶ γιὰ νὰ ἀποφύγει κάποια πι-

33. Μ. Β. Ζάτσου, Περὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος 27,66 GARN. 3,75.

34. Α' Τιμ. 3, 2-4. «Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον... εἶναι: μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα... τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος».

35. Βικεντίου ἐκ Λεβίνου, Communitorium Α' 2,5 Περὶ τῶν κριτηρίων τῆς Παραδόσεως, ML 50,630: «Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, hoc est etenim vere proprieque catholicum». Ὁ Βικέντιος ἦτο ἡμιπελαγιανός.

36. MG. 94, 533 καὶ 525. Πρβλ. Φούσκας Κων., Θεηγόροι Ὀπλίται, Ἀθήνα: 1975, σελ. 190: «Ἡ ἔκ τινος ἀπόψεως διαμορφωθείσα ὑπερβολικὴ καὶ ἐν μέρει ἐσφαλμένη προσκόλλησις ἐνίων ἀτόμων εἰς τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἀντιλήψεως, ὅτι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς σκέψεως καταντοῦν ἐπικίνδυνον, καὶ ὅτι ἄρα ἡ μόνη ἀσφαλὴς ὁδὸς, διὰ νὰ μὴ γίνῃ τις αἵρετικός, εἶναι νὰ μὴ εἴπη τι νέον».

θανή πλάνη στην προσπάθειά του να θεολογήσει εντελώς ελεύθερος και αδέσμευτος και σύμφωνα με τις πραγματικές δυνατότητές του. Τό να σκεφθεί, έστω, να κατηγορήσει κανείς τό Δαμασκηνό για τή στάση του θά ήταν ανεπίτρεπτη βεβήλωση, αλλά είναι αλήθεια ότι ή στάση του Δαμασκηνού είναι διαφορετική από εκείνη του Γρηγορίου Ναζιανζηνού, ό οποίος παραγγέλλει «φιλοσόφει μοι περί κόσμον ή κόσμων, περί ύλης, περί ψυχής, περί αναστάσεως, κρίσεως, ανταποδόσεως, Χριστού παθημάτων» εν τούτοις γάρ και τό έπιτυγχάνειν ούκ άχρηστον και τό διαμαρτάνειν άκίνδυνον»³⁷. Ό Γρηγόριος δέ διστάζει να έπιτρέψει στον πιστό να σκέπτεται τά δόγματα, να έμβαθύνει σ' αυτά και να τά διατυπώνει με βάση τή Γραφή και τήν Παράδοση. Έτσι έχουμε ένα άριστο συνδυασμό Παραδόσεως και έλευθερίας, ό οποίος μόνο καλό μπορεί να προξενήσει.

Αυτόματα αναπηδάει σε κάθε πιστό τό ερώτημα τής πειθαρχίας του στην Έκκλησία· δηλαδή τό αν ό Χριστιανός μπορεί, και ως ποιά σημείο, να προχωρήσει τή σκέψη και τή θεολογική του έμβαθύνση πέρα από τό θεσπισμένο και τό καθιερωμένο. Ό Μ. Βασίλειος λέγει ότι ή Παράδοση τής Έκκλησίας είναι ύποχρεωτική για τους πιστούς, και ή άθέτησή της άποτελεί βαρύτατο εκκλησιολογικό παράπτωμα: «Τό μόν γάρ πατράσι μη άκολουθείν, και τήν εκείνων φωνήν κυριωτέραν τίθεσθαι τής έαυτών γνώμης, έγκλήματος άξιον, ως αυθαδείας γέμον. Τό δέ πάλιν ύφ' έτέρων διαβληθείσαν αυτήν ύποπτον έχειν, τούτο πως δοκεί του έγκλήματος αυτούς μετρίως έλευθερούν»³⁸. Άλλ' αν κανείς από τους νεωτέρους δέν τολμούσε να πει κάτι διαφορετικό —όχι αντίθετο— από τή γνώμη των παλαιότερων, από φόβο μήπως άστοχήσει στη διατύπωση τής διδασκαλίας του, θά κινδύνευε να κατηγορηθεί ότι άρνεείται στο «Άγιο Πνεύμα των αίωνιο καθοδηγητικό του ρόλο στα θέματα τής Έκκλησίας και δέ θά έρμήνευε σωστά τή φράση του άπ. Παύλου «και έσονται πάντες διδακτοί Θεού»³⁹, ούτε τήν κατηγορηματική έκφραση του άπ. Ιωάννη «έπει δέ τό χρίσμα ό έλαβον οι πιστοί παρά του Χριστού εν αυτοίς μένει, ού χρείαν έχουν, ίνα τις διδάσκη αυτούς, αλλά καθώς τό αυτό χρίσμα έδίδαξεν αυτούς, δεί μένειν

τούτους εν αυτώ»⁴⁰. Πολύ περισσότερο μάλιστα, αφού ή Έκκλησία είναι ένας ζωντανός οργανισμός, ό οποίος και ανάγκες έχει κάθε στιγμή και δύναμη άφομοιωτική διαθέτει για να μεταμορφώνει τά πάντα σύμφωνα με τις ρυθμιστικές της αρχές και σύμφωνα με τις αιώνιες αλήθειες, που ως κιβωτός διαφυλάσσει. Όπως τό ανθρώπινο σώμα, προικισμένο από τό Θεό με έξοχες λειτουργίες, μπορεί και προσλαμβάνει άπ' έξω άέρα, φώς, τροφή και τά μεταμορφώνει σε ό,τι του χρειάζεται κάθε φορά, χωρίς να άφίνει τίποτε αναλλοίωτο, γιατί αυτό θά σχμαινε νέκρωση, έτσι και ή Έκκλησία μας, ως τό «Σώμα του Χριστού», μπορεί να συνδυάζει άριστα τήν Παράδοση και τήν ανανέωση στη ζωή και τή δράση τής Έκκλησίας για τή σωτηρία των πιστών.

Τό κριτήριο για τήν έγκριση και τήν άποδοχή μιας αλήθειας είναι πάντα ό Λ α ο ς του Θεού. Άς θυμηθούμε τή σύνοδο του 449 στην Έφεσο⁴¹. Συγκλήθηκε ως Οικουμενική, αλλά άποδοκιμάσθηκε από τό Λαό ως «ληστρική». Σωστά γράφει ό γνωστός Σέρβος πατρολόγος π. Άθανάσιος Γιέβτιτς «Λέν ήτο ό αριθμός των Μητροπολιτών ή των Πατριαρχών εκείνο τό όποιον άπεφάσιζε τήν πίστιν, τήν παράδοσιν και τήν ζωήν τής Καθολικής Έκκλησίας, άλλ' ή εύχαριστιακή και συνοδική φύσις τής Έκκλησίας, ζωσα ύπό τήν πνοήν και τήν καθοδήγησιν του Παρακλήτου τής Έκκλησίας. Ούτω π.χ. ή σχετικώς μικρά Β' Οικουμενική Σύνοδος, εκ των έπισκόπων μόνον σχεδόν τής Μ. Άσίας άποτελουμένη, έπεβλήθη διά του δογματικού και κανονικού έργου της εις τήν συνείδησιν τής Έκκλησίας και παρά τας κατ' αυτής αντιδράσεις του έπισκόπου Ρώμης Δαμάσου και των

37. Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ Ν α ζ ι : α ν ζ η ν ο υ, Α' Θεολογικός 15.

38. Μ. Β α σ ί λ ε ί ο υ, Έπιστολή 52, 1 GARN. 3, 207B. Πρβλ. του ίδιου, Περί Άγ. Πνεύματος 7, 16 GARN. 3, 18: «Όσοι γάρ δι' εδωτάθειαν τρόπων τό τής αρχαιότητος σεμνόν του καινοπρεποδς προετίμησαν, και άπραποίητον των πτέρων διεφύλαξαν τήν παράδοσιν, κατά τε χώραν και πόλιν τούτη κέχρηται τή φωνή. Οι δέ διακορείς των συνήθων, και των παλαιών ως έώλων καταπαρόμενοι, ούτοι εισιν οι τας νεωτεροποιίας παραδεχόμενοι, ώσπερ έπι τής εσθητος οι φιλόκοσμοι τήν εξήλλαγμένην και τής κοινής προσημώνας».

39. Α' Θεσ. 4, 9.

40. Α' Ιωάν. 2, 20 και 27. Θα μπορούσαμε να μνημονεύσουμε εδώ τό Γρηγόριο Παλαμά, τον παραδοσιακό και συγχρόνως νεωτεριστή, ιδιαίτερα στην άποφή του για τή διακριση ουσίας και ενεργείας του Θεού. «Ό Παλαμάς, ως εκπρόσωπος των ήουχαστών, διανοίγει πράγματι νέους θεολογικούς όρίζοντες και δημιουργεί νέα θεολογικά σχήματα. Έκ πρώτης όψεως δύναται να θεωρηθής ως νεωτεριστής, διότι διδάσκει πράγματα, τά όποια δέν υπέρχουν εκπεφρασμένως εις τήν προγενεστέραν εκκλησιαστικήν παράδοσιν. Τήν δυνατότητα όμως ταύτην προσφέρει εις τον Παλαμάν ή οδσιαστική ένταξίς του εις τήν παράδοσιν τής Έκκλησίας. Η παράδοσις δέν είναι στάσις, αλλά κίνησις. Και ή προσήλωσις εις αυτήν δέν πραγματοποιείται διά τής στατικής θεωρήσεώς της, αλλά διά τής ενεργού έντάξεως εις αυτήν» (Γ. Μ α ν τ ζ α ρ ί ο υ, έπ. παρ. σελ. 22).

41. Χ ρ υ σ ο σ τ ό μ ο υ Μητροπολίτου Μύρων, έπ. παρ. σελ. 455. «Ό άνθρωπος καθόλου, ών τό ύποκειμενον ήμια και τό αντικείμενον εν τή όλη λειτουργία τής Παραδόσεως, είναι αναμφισβόλως ό δι' ού και ό εις όν ή Παράδοσις, και άρα είναι ό παράγων ό όριστικόν ρόλον διαδραματίζων, τόσον εν τή κατ' άνθρωπον, διαμορφώσει και έκφορξ αυτής, όσον και εν τή περιιτέρω ανελίξει και μεταβιβάσει αυτής από άνθρωπου εις άνθρωπον».

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ *

Είμαι βαθιά συγκινημένος απ' την παρουσία τόσο ανθρώπων στη σημερινή συγκέντρωση και απ' την συμμετοχή εκπροσώπων της Έκκλησίας, Κυβερνητικών εκπροσώπων και Βουλευτών, τόσο των εκλεκτών παραγόντων, με επιστημονικό κύρος, κοινωνική και εθνική προσφορά. Και η τιμή αυτή δεν ανήκει στην Άνωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος, που έχει τη χαρά να οργανώνει την παρούσα διάσκεψη, αλλά στον καθένα

που συμμετέχει ή σαν άτομο ή σαν όργανο και υπεύθυνος παράγοντας, γιατί αποδεικνύεται πώς έχει συνειδητοποιηθεί ή μεγάλη ευθύνη που επιβαρύνεται ο καθένας μας, μπροστά στο μεγάλο εθνικό πρόβλημα, το δημογραφικό.

Οι λαοί έγραψαν ιστορία και κρατήθηκαν στη δοκιμασία του χρόνου, χάρη σε δυνάμεις ή πνευματικές ή οικονομικές ή διολογικές ή σε όποιες άλλες ειδικότερες μορφές, αλλά κανένας λαός δεν μπόρεσε να κρατηθεί, που αγνόησε την πληθυσμιακή του δυναμικότητα και δεν αγωνίστηκε να διατηρήσει το ανθρώπινο δυναμικό του σε ύψηλα επίπεδα.

* Ομιλία του κ. Γεωργίου Παναγιώτη, Μπερλίτσα, Προέδρου της Συνομοσπονδίας, ενώπιον της Διασκέψεως Πολυτεκνικών Οργανώσεων Βορείου Ελλάδος. Έξεφωνήθη εις την Αίθουσαν Μακεδονικών Σπουδών (16.9.1979) εν Θεσσαλονίκη. Δημοσιεύεται νυν, δια το μέγα ενδιαφέρον το όποιον παρουσιάζει. Η υπογεννητικότητα αποτελεί μέγιστον σύγχρονον πρόβλημα δια το Έθνος και πρέπει άπαντες να το συνειδητοποιήσωμεν και να άναζητήσωμεν τρόπους αντιμετώπισεως αυτού.

Η άνατροπή των κριτηρίων δυναμικότητας των κρατών και των κοινωνιών και ή μετατόπισί τους απ' το έξ ολοκλήρου ανθρώπινο δυναμικό στον τεχνικό έξοπλισμό και την υποκατάστασί του στην παραγωγή, δεν έπληρα-

Δυτικών επισκόπων»⁴². Σχετικά, με την «κριτική» πειθαρχία του Λαού, ο π. Φλορόφσκυ γράφει ότι «ό επίσκοπος περιορίζεται από αυτήν την έμπειρία του σώματος της Έκκλησίας και έπομένως σε θέματα πίστεως ο λαός πρέπει να κρίνει σχετικά τη διδασκαλία του... Όταν ο έπίσκοπος παρεκκλίνει από τον καθολικό κανόνα, τότε ο λαός έχει το δικαίωμα να μην άτακούσει, να τον κατηγορήσει, ακόμα δέ και να τον καθαιρέσει»⁴³. Είναι έντελως ορθόδοξη ή άποψη ότι ή δύναμη του πληρώματος της Έκκλησίας σε θέματα πίστεως είναι τεράστια, γιατί, όπως παρατηρεί ο καθηγ. Κων. Μουρατίδης, «εύρίζεται ακόμη και υπεράνω των Οικουμενικών Συνόδων, ο τελικός χαρακτηρισμός των όποιων ως Οικουμενικών δεν έξαρτάται τόσο εκ της συγκλήσεώς των ως τοιούτων, όσον εκ της άναγνωρίσεώς των ως Οικουμενικών υπό της συνειδήσεως της Έκκλησίας»⁴⁴.

Η δύναμη του Λαού ως θεματοφύλακα της αληθείας είναι πράγματι άνυπολόγιστη και είναι κρίμα που όρισμένοι εκκλησιαστικοί ταγοί δεν το άντιλαμβάνονται ορθόδοξα και ο Λαός δεν το συνειδητοποιεί συχνά.

Η Παράδοση της Έκκλησίας δεν είναι ένα κλειστό κουτί, το όποιο ο Έπίσκοπος παραδίδει στον ιερέα όταν τον χειροτονεί, για να το διαφυλάξει κλειστό είναι ή ζωή της Έκκλησίας, που μās υποχρεώνει να τη ζήσουμε και όχι να την κλειδώσουμε στο χρηματοκιβώτιο μη μās την κλέψουν. Η Παράδοση μοιάζει με το φαινόμενο της άναπνοής που έχουν όλα τα ζωντανά όντα. Η Παράδοση είναι ή έκπνοή εισπνοή είναι ή άνανέωση. Μόνο με το ένα ο οργανισμός πεθαίνει. Η ζωή διατηρείται και αυξάνει και με τα δύο. Σε μία ζωντανή Έκκλησία ή άνανέωση προϋποθέτει σύμμετρη έμμونه στην παράδοση, ή όποια επιβάλλει την άνανέωση ή «άναπαράδοσιση» ως άσφαλιστική δικλείδα ζωής για τη δόξα του Θεού.

42. Γ. Ι. Σ. Τ. Τ. Σ. Ά θ υ ν α σ ί ο υ, Η Παράδοσις και άνανέωσις εν τῷ θεσμῷ των Οικουμενικών Συνόδων, στην έκδοσι Παράδοσις - Άνανέωσις, Άθήνα: 1972, σελ. 53.

43. Φ λ ο ρ ό φ σ κ υ Γ ε ω ρ γ ί ο υ, Άγ. Γραφή, Έκκλησία, Παράδοσις, μετάφρ. Δ. Τσάμη, σελ. 72 και 75.

44. Μ ο υ ρ α τ ί δ ο υ Κ ω ν., Η οδός και το πολιτισμικ της Έκκλησίας, Άθήνα: 1958 σελ. 17. Πρβλ. και Χ ρ υ σ ο σ τ ό μ ο υ, Μητροπολίτου Μύρων, έπ. παρ. σελ. 452-3.

σε την ανάγκη της πληθυσμιακής ισορροπίας και πουθενά σε κανένα κράτος δεν ωδήγησε τους υπεύθυνους παράγοντες σε άδιαφορία για τη δημογραφική κατάσταση κάθε χώρας.

Και οι πιο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες και εκεί όπου η τεχνική και τα μέσα καλύπτουν τα πάντα, ή πληθυσμιακή ισορροπία σαν δικλείδα ασφαλείας για τη φυλετική συνέχεια, ήταν και είναι το πρώτο θέμα που τις απασχόλησε και έλαβαν μέτρα να το αντιμετωπίσουν. Αυτό, πέρα απ' τη λογική του αξιολόγησι, είναι ένα δείγμα δεικνύοντος το ανθρώπινο πώς δεν μπορεί να απομακρυνθῆ απ' τον οργανικό ανθρώπινο χώρο και πώς σε καμιά περίπτωση στην ενδόμυχη επιθυμία του να δυναμώσει την αυτοσυντήρησή του στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, σαν εκδήλωσι της ενστικτώδους τάσεώς του να ζῆ σαν «πολιτικό ὄν» δεν δέχεται να υποδαθμίση τον ανθρώπινο παράγοντα και να τον υποκαταστήσει με άλλα τεχνικά μέσα. Τὸν περιορίζει στην παραγωγή αλλά τον θέλει δίπλα του και δεν δέχεται να τον εξοντώσει.

Έτσι κάθε κράτος, ανάλογα με το επίπεδο του πληθυσμού του, ποσοτικό και ποιοτικό, έχει ένα πρόγραμμα για το δημογραφικό, με τάσεις προληπτικές, ανασταλτικές ή επιδοθητικές, προσαρμοσμένο στο επίπεδο εκείνο του πληθυσμού που διασφαλίζει την υπόστασι του και τη φυλετική του συνέχεια.

Η χώρα μας και η Ελληνική φυλή δοκιμάσθηκε στη μακραίωνη ιστορία της όσο ίσως κανείς άλλος λαός. Και άντεξε. Δεν υπῆρξαν βέβαια αριθμητικώς ποτέ μεγάλοι λαός οι Έλληνες. Αλλά δεν θρέθηκε και ποτέ ποιοτικά μαρμασμένος και υποδαθμισμένος βιολογικά.

Στη διατήρησή του όμως, πέρα απ' τη βιολογική του ζωτικότητα και την ποιοτική στάθμη του πληθυσμού του ή αντοχή του κρίθηκε και απ' την πνευματική του δημιουργία που με άδηφάγο μαγία αφομοίωσε κάθε τι ξένο και έδιδε μορφή και εικόνα καθαρά Ελληνική.

Έτσι έρχόμαστε στη σημερινή Ελλάδα, περιωρισμένη για πρώτη φορά στην μακραίωνη ιστορία της, στη μια ἔχθη της Μεσογείου και στο νησιωτικό και πρέπει σ' αυτή μόνο την ἔχθη να κτίση και να δημιουργήση. Και δεν μπορεί να αναπνεύση, δεν μπορεί να προχωρήση χωρίς σιγουριά, χωρίς ἄγχος. Τῆ σιγουριά την έχει μόνο ὅταν μέσα περικλείει Έλληνες πολλούς, με δύναμη σωματική και ψυχική και ὅταν στην ανάγκη δεν ἀναζητᾷ ἀπελπισμένη το λάο, αλλά τον έχει στα χέρια της, ὅταν έχει ποσοτική και πληθυσμιακή ισορροπία.

Δυστυχώς, όμως, ἄς μὴ ἐθελοτυφλοῦμε. Η δημογραφική κατάσταση της χώρας μας σήμερα και η ἐκτίμησι του προβλήματος αὐτοῦ μᾶς γαμίζει ἀπαισιοδοξία και για τὰ σημερινὰ και για τὰ αὐριανὰ. Είναι γνωστὸ σὸν πὸ ἀπλὸ Έλληνα, χωρίς ἐπιστημονικὴ γνώσει, χωρίς ἰδιαιτερές διαφωτίσει, πὸς ὁ πληθυσμὸς τῆς Ελλάδος ἀργοπεθαίνει. Αὐτὴ ἡ γαμάτη πόνου και ἀπελπισία φωνῆ τοῦ Έλληνα ἀγρότη, ἡ φωνὴ τοῦ Έλληνα τοῦ χωριού

«πὸς πάει, σβήνουν τὰ χωριά μας, δὲν ὑπάρχουν νέοι», κρύβει ὄλη τὴν ἀλήθεια και δὲν ξέρω γιατί αὐριο αὐτὰ τὰ χωριά θὰ γαμίσουν και ἀπὸ ποῦ θὰ δανεισθοῦν.

Η Ελλάδα σχεδιάζει, προβαίνει σε οικονομικούς προγραμματισμούς, δημιουργεῖ προϋποθέσει για καλύτερο αὐριο, «για νὰ ζήσουν, λέει, τὰ παιδιά μας καλύτερα» κι ὅμως τὸ πὸ ἀπλὸ και ἀληθινὸ δὲν τὸ σκέπτεται κανείς «ποιά παιδιά και ποιο αὐριο». Τὸ σήμερα και τὸ αὐριο ἀφορᾷ στὰ ἴδια σχεδὸν πρόσωπα, ἀλλὰ τὸ αὐριο εἶναι τόσο κοντινὸ και τὸ μέλλον, δυστυχῶς, γνωστὸ ἄν βαδίσουμε σὰ λαὸς με τὸν ἴδιο προγραμματισμὸ στην πληθυσμιακή μας ὑπαρξή.

Τὸν Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ εἶναι κύριο σημεῖο τὸν χαρακτηρίζει και ἀποτελεῖ και τὸ σημεῖο πρὸς τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ στραφοῦμε, ἡ ὑπογεννητικότητα. Ἰπάρχουν κι' ἄλλες αἰτίει, ἀλλὰ ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ εἶναι αὐτὴ. Ὅσο κι' ἄν κτυπήσουμε τίς ἄλλες ἄν δὲν ἐξισορροπήσουμε τίς γεννήσει πρὸς τίς ἄλλες ἀναπόφευκτες ἀπώλειει (θάνατοι, μεταναστεύσει κλπ) δυστυχῶς εἶναι προκαθωρισμένη ἡ κατάληξί μας.

Ἀναπόφευκτη συνέπεια τῆς ὑπογεννητικότητος εἶναι ἡ μάζικὴ γήρανσι τοῦ πληθυσμοῦ μας, με ἀποτελεσμα νὰ δημιουργεῖται μεγάλο κενὸ στίς μικρές και μεσαίει ἡλικίει, τίς πλέον ἀσφαλῶς παραγωγικέει, με τίς γνωστέει συνέπειει, ὄχι μόνο στην πληθυσμιακή ισορροπία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ, ἀλλὰ και στοῦς ἄλλοις τομέει, οὔτω:

Ὅμαδες ἡλικιῶν	ἔτη					
	1928	1940	1951	1961	1971	1975
0-14	32,2	33,0	28,8	26,7	24,9	23,9
15-64	62,0	60,7	64,4	65,1	64,0	63,9
65 και ἄνω	5,8	6,3	6,8	8,2	11,1	12,2

Η με ἄλλη ἔκφρασι τῆς πραγματικότητος, τὰ άτομα ἡλικίας μεταξὺ 20 - 24 ἐτῶν στὸ 1951 ἦταν 724.000 και στὰ 1971 ἔπεσαν στίς 636.000, τὰ άτομα ἡλικίας μεταξὺ 25 - 29 ἐτῶν στὰ 1951 ἦταν 720.000 και στὰ 1971 ἔπεσαν στίς 504.000, τὰ ἡλικίας μεταξὺ 30 - 34 ἐτῶν ἀπὸ 708.000 τὸ 1951 πέφτουν στίς 604.000 τὸ 1971. Ἀντίθετα οἱ ἡλικίει ἀπὸ 60 - 64 ἀπὸ 336.000, πὸς ἦσαν τὸ 1951, ἀνεβαίνουν στίς 439.000 τὸ 1971. Οἱ ἡλικίει ἀπὸ 65 - 69 ἐτῶν ἀπὸ 229.000, πὸς ἦσαν τὸ 1951, ἀνεβαίνουν στίς 357.696 τὸ 1971. Και οἱ ἡλικίει ἀπὸ 70 - 74 ἐτῶν ἀπὸ 199.000 τὸ 1951 ἀνεβαίνουν στίς 268.632 τὸ 1971.

Η αὔξει αὐτὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς μεγαλυτέρας ἡλικίας, ἡτις ὀφείλεται κατὰ πολὺ στην αὔξει τοῦ μέσου ὄρου ζωῆς και τὴν ἔλλειψι κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ θανάτων ἐκ διαίῶν γεγονότων (πολέμων κλπ), δίδει μὴ ψευδὴ εἰκόνα τῆς γενικῆς αὔξεσι τοῦ πληθυσμοῦ μας,

στά ελάχιστα έστω επίπεδα που αυξήθηκε, διότι, χωρίς να παραγνωρίζεται ή προσφορά των ήλικιωμένων, δέν δύναται να έχουν ενεργό συμμετοχή στις διάφορες διαδικασίες παραγωγής και θεωρούνται ούσιαστικά νεκρός πληθυσμός.

Έτσι με την υπογεννητικότητα, που δυστυχώς δέν παρουσιάζει ανάκαμψι, γιατί δέν αντιμετωπίζεται τó πρόβλημα και την μετανάστευσι στο έξωτερικό από νέους κυρίως ανθρώπους, έχει σήμερα διαφοροποιηθή έπικίνδυνα ή ποιοτική δομή του πληθυσμού, όπως καταδείχθηκε παραπάνω και αυτό αποτελεί ένα ακόμη ανασταλτικό παράγοντα στη διαδικασία παραγωγής και στην εξέυρεσι ανθρώπινου δυναμικού για την κάλυψι αναγκών εργασίας, με άμεσες τις επιπτώσεις στην οικονομική πορεία, στην άμειβή εργασίας, με την επίδρασι στην σταθερότητα του νομισματός και την χρηματική συναλλαγή.

Τό φαινόμενο της υπογεννητικότητας πρέπει να διερευνηθή και να αναζητηθούν τά αίτια για την αντιμετώπισί του. Για τόν σκοπό αυτό νομίζομε ότι δέν έχουν γίνει έπισταμένες έρευνες και συστηματικές μελέτες. Η αναζήτησι των αιτίων της υπογεννητικότητας θά πρέπει να γίνη σε συσχέτισι με την ειδικότερη δομή της Έλληνικής οικογενείας, τις ένδιαθετες ροπές των ζευγαριών και της γυναίκας ειδικότερον, τόν καθωρισμό των σχέσεων του ζεύγους και τόν προσδιοριστικό παράγοντα της διαθέσεως τους για τεκνογονία, τά μέσα ανασταλτικότητας των γεννήσεων, τις έπικρατούσες αντίλήψεις στον οικογενειακό χώρο και τις διαμορφωμένες και υπό διαμόρφωσι συνθήκες της Έλληνικής Κοινωνίας.

Τό επίπεδο διαδιώσεως, ή οικονομική κατάσταση και ή κοινωνική τάξι δημιουργούν επίπεδα τεκνογονικής απόδοσεως. Η οικονομικώς εύκατάστατη γυναίκα δέν γεννά πλέον του ένός ή δύο τó πολύ παιδιών, γιατί περιορίζει την μητρικότητά της καταπιεστικά σ' αυτό τó πλαίσιο για χάρι της προσωπικής της ζωής, και πιστεύει πως ή τεκνογονία αποτελεί τροχοπέδη στην έπιθυμία της αυτή. Στη σκέψι της αυτή θρίσκει ίσως σύμφωνο και τó σύζυγο. Έτσι ή νοοτροπία και ή διαφοροποίησι των αντιλήψεων για τή ζωή δημιουργεί αντίκίνητρα για τεκνογονία.

Στη μεσαιών εισοδημάτων οικογένεια ή τεκνοποιία επηρεάζεται πάνω από ένα αριθμό παιδιών, ένα ή δύο, από τή διάθεσι της γυναίκας για επαγγελματική εξέλιξι και ιδιαίτερα σήμερα που ή φεμινιστική διάθεσι, έσφαλμένως θέβαια, δέν τοποθετείται στη διεκδίκησι δικαιωμάτων στον κοινωνικό χώρο, αλλά αντιμεμάχεται τή φύσι.

Ένώ τέλος στην οικογένεια, με κατώτερο εισόδημα, τροχοπέδη αποτελεί ο φόδος της εϋθύνης για την τύχη των παιδιών και τή μελλοντική τους εξέλιξι.

Βεβαίως ή περίσκεψι για τύχη των παιδιών και τή μελλοντική τους αποκατάστασι είναι σημάδι υπευθυνότητας των γονέων και δείγμα ότι ούτοι έμφορούνται υπό υγιών κοινωνικών και ήθικών αρχών και αποτελούν έχέγ-

γυα ότι και τά τέκνα θά δοθούν στην κοινωνία σαν θετικά και δημιουργικά στοιχεία. Σ' αυτό ακριβώς τó σημείο ή εϋθύνη της τεκνογονίας ξεφεύγει πλέον από τήν αποκλειστική εϋθύνη των γονέων και καλείται άρωγός ή πολιτεία.

Και στις πρώτες μέν περιπτώσεις που ή μειωμένη τεκνογονία είναι αποτέλεσμα ένδιαθέτου κλίσεως και στηρίζεται σε ένδογενεις παράγοντες, ή παρέμβασι της πολιτείας μπορεί να εκδηλωθή στη διαφώτισι των πολιτών και στην εύρεία προβολή του δημογραφικού προβλήματος και στο κέντρισμα της συνειδήσεως του Έλληνα να συμβάλη στην έθνική ένδυνάμωσι, εκεί όμως που οι παράγοντες άτεχνίας ή και περιορισμένης τεκνογονίας είναι έξωγενεις και κατά κύριο λόγο οικονομικοί ή εϋθύνη άνήκει καθ' ολοκληρίαν εις την πολιτείαν.

Πρέπει ή πολιτεία να λάβη μέτρα τά όποια να προστατεύουν τó γάμο και την οικογένεια γενικώς, και τις χαμηλωτέρου εισοδήματος οικογένειες ειδικότερα, για να ενισχυθή ή παραγωγικότητα.

Όϋτω, 1. Προστασία του θεσμού του γάμου, όχι δια τόν καταναγκασμό στον γαμικό δεσμό κατ' αποκλειστικότητα, αλλά δια της απαλύνσεως των βαρών των τελούτων γάμων με έπιδόματα, φορολογικές άπαλλαγές και λοιπά και γενικώς δι' οικονομικών μέτρων που είναι πολλές φορές διασπασεις του συζυγικού θεσμού, αλλά και δια μέσων διαφωτιστικών της σημασίας και του θεσμού του γάμου.

2. Προστασία της μητρότητος δια υγειονομικών και κοινωνικοοικονομικών παροχών.

3. Οικογενειακή προστασία, ή όποια θά ασκήται δια της υγειονομικής προστασίας όλης της οικογενείας, δια της προστασίας της εργαζομένης μητέρας, δι' οικονομικών διευκολύνσεων και παροχών, δια στεγαστικών παροχών και δια της κοινωνικής προστασίας.

Ιδιαίτερα για την προστασία της μητέρας, την κατοχύρωσι της επαγγελματικής καταστάσεως της μητέρας και την έπιδοθήσι της εργαζομένης μητέρας πρέπει, σαν μέτρα ένισχύσεως της παραγωγικότητας και διευκολύνσεως της τεκνογονίας να καθιερωθή έπίδομα μητρότητος ανάλογα με τόν αριθμό των τέκνων, να καθιερωθή γενναίο έπίδομα τοκετού, να κατοχυρώνεται επαγγελματικά μετά τή γέννησι του παιδιού, να υπάγεται σε ειδική ρύθμισι για άδειες και συνταξιοδότησι, ένω για τήν έπιδοθήσι της εργαζομένης μητέρας πρέπει περαιτέρω να δημιουργηθούν παιδικοί σταθμοί κατάλληλοι να υποκαταστήσουν τή μητέρα και για τó κοινωνικό όφελος, αλλά και για την άπερίσπαστη έπίδοσι της μητέρας στη δουλειά τους, με σιγουριά και χωρίς άγχος, για την τύχη του παιδιού της.

Η εξέυρεσι και καθιέρωσι των πλέον άποδοτικών μέτρων και ή εξέιδικευσί της κατ' αποτελεσματικότητα σε κάθε τομέα, είναι έργο μακρό και έπίπονο και πρέ-

παι ειδικώς να ασχοληθῆ ἡ Πολιτεία με ειδικῶς πρὸς τοῦτο ἐπιφορτισμένα ὄργανά της. Ἐμεῖς ἀπλῶς ἐπισημαίνομε τὴν ἀναγκαιότητα αὐτῆς τῆς ἐνεργείας καὶ το-νίζομε πὼς δὲν ὑπάρχουν μεγάλα περιθώρια.

Δὲν ὑπερβάλλομε καθόλου ἂν ποῦμε πὼς ἡ πολιτεία σὲ κάθε μέτρο πού παίρνει γιὰ νὰ ἀσκήσῃ τὴν πολιτικὴ της σ' ὁποιοδήποτε τομέα, θὰ πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ τὴς ἀρνητικὲς τυχόν ἐπιδράσεις στὴ δημογραφικότητα, ἀλλὰ πρὸ πάντων πρέπει νὰ ἀσκήσῃ προγραμματισμένη δημογραφικὴ πολιτικὴ. Ἄν ὅλοι σκεπτόμαστε πὼς ἐργαζόμαστε καὶ γιὰ τοὺς αὐριανούς Ἕλληνες, τότε πρωταρχικά θὰ πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσῃ ποιοὶ θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, ἂν δεχθοῦμε καὶ διαιωίσουμε τὴ σημερινὴ δημογραφικὴ κατάστασι τῆς χώρας καὶ δὲν ληφθοῦν δραστικὰ μέτρα.

Ἡ ἀσκησι τῆς δημογραφικῆς πολιτικῆς καθ' ἡμᾶς δὲν γίνεται δεδαίως κάτω ἀπ' τὴν πίεσι ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ἢ χάριν πληθυσμιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἢ ἀπὸ ἀρρωστημένο τυχόν ἔθνισμό.

Ἡ λήψι μέτρων γιὰ τὴν φυλετικὴ μας συνέχεια, πού προϋποθέτει φυσικὰ ἀνθρώπινο δυναμικό, πρέπει νὰ γίνεται με ἀποκλειστικὸ γνώμονα τὴν ἐθνικὴ ἀνάγκη αὐτῆ καθ' ἑαυτῆ. Εἶναι λάθος νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ προσαρμόσωμε τὴ δημογραφικὴ μας πολιτικὴ στὰ πλαίσια ἄλλων προτύπων, ἀπὸ μιμητισμὸ ἢ ἀπὸ ἀντίδρασι: σὲ παρόμοια προγράμματα. Ἡ ἐθνικὴ συνείδησι καὶ ἡ ἐνδιάθετη εὐθύνη δὲν συγχωροῦν παραλληλισμούς, ἀλλ' ἐπιβάλλουν ἐνεργεῖες ἀπὸ συνειδητὸ χρέος.

Ὅμως κινούμεθα μέσα σὲ ἓνα χῶρο, ὅπου ἡ ἱστορία μᾶς διδάξει καὶ μᾶς διδάσκει: πὼς ὁ Ἕλληνας εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ἀγωνίζεται, γι' αὐτὸ πρέπει καὶ νὰ μπόρῃ νὰ ἀμύνεται. Ἔτσι δὲν μποροῦμε νὰ ἀγνοήσωμε τὸ περιβάλλον μας καὶ τοὺς γείτονές μας. Ἡ δημογραφικὴ τους ἐξέλιξι εἶναι ζήτημα πού πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ. Δὲν μποροῦμε καὶ δὲν ἔχομε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἀγνοήσωμε. Ὁ πληθυσμὸς κάθε κράτους εἶναι δύναμι καὶ εἶναι θάσι πάνω στὴν ὁποία κτίζεται κάθε ἄλλο μέσο πού τὸν ἀξιοποιεῖ. Αὐτὸ ἂς μὴ τὸ λησμονοῦν οἱ ἀρμόδιοι καὶ ἀκόμα πιὸ πολύ, ἂς μὴ λησμονοῦν τὴ γεωπολιτικὴ μας θέσι καὶ ἐκείνους πού μᾶς περιβάλλουν. Ἄλλωστε εἶναι τόσο κραυγαλέα τὰ πράγματα καὶ ἀπ' τὴν ἱστορία καὶ ἀπ' τὸ παρὸν πού θὰ πρέπει νὰ μᾶς βάζῃ σὲ ἰδιαίτερη περίσκεψι ἢ σημερινὴ μας πληθυσμιακὴ κατάσταση καὶ εἰδικώτερα ἢ ποσοτικὴ δομὴ τοῦ πληθυσμοῦ μας.

Πρέπει ἀκόμα νὰ ἐπισημάνωμε πὼς ὁ τόπος αὐτός, ἡ Βόρεια Ἑλλάδα, σὲ συσχετίσι με τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα εἶναι, ἰδιαίτερα, εὐαίσθητος. Κι' ὅμως ὁ πληθυσμιακὸς μαρασμὸς εἶναι πολὺ πιὸ ἔντονος στὴν περιοχὴ αὐτῆ, σὲ ἀναλογία με τὴς δυνατότητές της νὰ γίνῃ χῶρος παραγωγικὸς καὶ ν' ἀπορροφήσῃ καὶ διαθρέψῃ πολὺ περισσότερο πληθυσμό, ἀπ' ὅσο σήμερα διατρέφε: καὶ ἂν θέλετε καὶ με τὰ σημερινὰ ἀκόμα δεδομένα. Καὶ ἰδιαίτερα στὸ χῶρο αὐτὸ δὲν χωροῦν πειραματισμοί. Πρέπει τὰ μέτρα πού θὰ ληφθοῦν νὰ εἶναι βραχυπρόθεσμα καὶ μακρο-

πρόθεσμα ἀποτελεσματικά. Οἱ εὐθύνες τῆς σημερινῆς γενιάς εἶναι ἰδιαίτερα μεγάλες πάνω στὸ θέμα αὐτὸ καὶ στὸ χῶρο τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ὑπάρχουν δικαιολογίες, ὑπάρχουν μόνο εὐθύνες. Ἄν τὸ δημογραφικὸ μας ζήτημα εἶναι πρόβλημα μεγάλο, μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλο διότι παρατηρεῖται ἔντονο στὸ χῶρο τῆς Βόρειας Ἑλλάδος.

Ἐνα ἐπίσης σημαντικὸ θέμα τὸ ὁποῖο σοβαρῶς θὰ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ κάθε υπεύθυνο εἶναι οἱ ἐπιπτώσεις στὴ δημογραφικὴ κατάστασι τῆς χώρας, ἐκ τῆς εἰσόδου μας στὴν Ἑυρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα. Ἀποδίδομε δυστυχῶς ἀποκλειστικὸ ἐνδιαφέρον στὴς ἐπιπτώσεις πού θὰ ἔχῃ ἡ ἔνταξι μας στὴ δομὴ τῆς οἰκονομίας μας καὶ παραγνωρίζομε τὴς ἐπιπτώσεις καὶ τὴς ἐπιδράσεις στὴν κοινωνικὴ, πολιτιστικὴ, παραδοσιακὴ, ἐθνικὴ, φυλετικὴ καὶ βιολογικὴ δομὴ μας. Καὶ ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ προστατευθῆ με μέτρα γενναῖα καὶ ἀποτελεσματικά ἢ φυλετικὴ μας ὑπόστασι: καὶ ἓνα βασικὸ μέτρο εἶναι ἡ πληθυσμιακὴ μας αὐξηση, γιὰτὶ ὁποιοδήποτε θὰ ἔχωμε πληθυσμιακὴ ἔκρηξι σὲ εὐρωπαϊκὲς χώρες.

Τὴν παρούσα διάσκεψι διοργανώνει, ὡς γνωστόν, ἡ Ἄνωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ἑλλάδος. Ἡ Συνομοσπονδία δὲν ἐνεργεῖ σὰν ὄργανο μιᾶς τάξεως οἰκογενειάρχων, οὔτε περιορίζει τὴ δραστηριότητά της στὸ ἐνδιαφέρον της γιὰ τὴν ἐξασφάλισι εὐεργετημάτων γιὰ τὴν πολυτεκνικὴ τάξι. Ἀγκαλιάζει κάθε οἰκογένεια καὶ ἐνδιαφέρεται: γιὰ τὴν πολυτεκνία, σὰν ἐκδήλωσι προστασίας τῶν ἠθικῶν ἀξιών ἀπ' ἐνὸς καὶ σὰν μέτρο ἐθνικῆς προσηφείας ἀπ' ἐτέρου. Βλέπει πρωταρχικῶς τὴν οἰκογένεια σὰν κύτταρο διαπλάσεως ὑγιῶν ἀτόμων με ἠθικὲς, κοινωνικὲς καὶ ἐθνικὲς ἀρχές καὶ σὰν χῶρο στὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ ρυθμισθῇ τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα χωρὶς ἢ πληθυσμιακὴ αὐξηση νὰ ἐπηρεάζῃ τὴν ποιότητα τῶν ἀτόμων.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοηθῆ μία μεγάλη ἀλήθεια, πὼς οἱ πολύτεκνες οἰκογένειες τῆς χώρας — καὶ πολύτεκνες εἶναι ὅσες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τέσσερα παιδιὰ, κατὰ τοὺς ὁρισμούς τοῦ νόμου καὶ με ὠρισμένες ἰδιαίτερες περιπτώσεις κτήσεως πολυτεκνικῆς ιδιότητος, με λιγότερα ἀπὸ τέσσερα παιδιὰ ὅταν ὁ πατέρας εἶναι ἀνίκανος γιὰ ἐργασία ἢ ὅταν ἀποδιώσῃ ὁ ἓνας τῶν γονέων ἢ ὅταν τὰ τέκνα εἶναι ὀρφανὰ πατρός καὶ μητρός —, εἶναι αὐτὲς πού σηκώνουν τὸ βάρος τῆς τεκνογονίας καὶ ἀποτελοῦν τὸ δάθρο πάνω στὸ ὁποῖο θὰ ἀντιμετωπισθῇ τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα.

Οἱ πολύτεκνοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τολμοῦν. Καὶ πολλοὶ ἴσως σκέπτονται πὼς ἡ τόλμη τους αὐτῆ πρέπει νὰ πληρώνεται με τὴν εὐθύνη τους γιὰ τὰ οἰκογενειακὰ δάθρη πού δημιουργοῦν. Κάθε συνδρομὴ καὶ ἐνίσχυσι τῆ δλέπουν σὰν διάκρισι καὶ προνομιακὴ μεταχείρησι. Καὶ καταφέρονται: κατὰ τῶν πολυτέκνων καὶ ὑποφθαλμοῦν ἐναντίον τους.

Οἱ πολύτεκνες οἰκογένειες ὅμως, τόσο καιρὸ τώρα, δίνουν πολλὰ στὸ Ἔθνος καὶ παίρνουν λίγα. Δὲν στα-

ματάμε στην ήθική και θρησκευτική πλευρά της προσφοράς των οικογενειών αυτών. Έρχόμαστε στο θέμα της δημογραφικής της προσφοράς που είναι και το αντικείμενο της σημερινής μας συζήτησης.

Πιστεύουμε πως το δημογραφικό πρόβλημα δεν επιδεινείται απ' την έλλειψη γάμων, γιατί δεν παρατηρείται μείωση γάμων σε επικίνδυνο βαθμό, άλλ' από την άτεκνία, που οφείλεται σε βιολογικούς και οργανικούς λόγους, που προέρχονται από φυσικές παθολογικές ή από άδεξιες εκτρώσεις ή κατά κύριο λόγο στις εκτρώσεις αυτές καθ' αυτές, που εμποδίζουν την τεκνογονία, αλλά από πάντων στην άπροθυμία γεννήσεως παιδιών, ή στη γέννηση ενός ή δύο το πολύ παιδιών. Οί πολύτεκνοι είναι εκείνοι που ξεπερνούσαν όλα αυτά τα φράγματα και φέρουν στη ζωή νέους βλαστούς.

Με την ενέργειά τους αυτή συμβάλλουν στη βιολογική άκμή του λαού μας, στη δημιουργία νέων ανθρώπων με δυνατότητες προσφοράς στην παραγωγή και στην εξεύρεση και ανανέωση έργατικού δυναμικού, στη συμβολή τους στην άμυνα της χώρας, στην κατανάλωσι αγαθών κλπ. με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η ζωτική ανανέωση του πληθυσμού και να εξασφαλίζεται η φυλετική μας συνέχεια.

Τò ενδιαφέρον της πολιτείας για την πολύτεκνη οικογένεια δεν πρέπει να τοποθετηθεί στα πλαίσια και μόνον της κοινωνικής πολιτικής και προνοίας, αλλά πέραν αυτής και στα μέτρα άσκησης δημογραφικής πολιτικής. Η μέριμνα για την οικογένεια είναι υποχρέωση και συνταγματική επιταγή, ή προστασία όμως της πολύτεκνου οικογενείας είναι επιτακτικό, έθνικό καθήκον, ιδιαιτέρως σήμερα που η πολύτεκνη οικογένεια έχει περισσότερες ανάγκες και που οί πολύτεκνες οικογένειες περιωρίστηκαν σε επικίνδυνο βαθμό και αυτό είναι δείγμα περιορισμού των γεννήσεων.

Μια σύντομη παράθεση του αριθμού των πολυτέκνων οικογενειών δίδει την τραγική κατάσταση της καταστάσεως.

1938-1942	Σύνολ. Πολυτέκν. Οικογ.	165.000
1940-1947	» » »	130.000
1948-1952	» » »	95.000
1953-1957	» » »	85.000
1958-1968	» » »	75.000
1962-1966	» » »	55.000
1966-1971	» » »	43.800
1971-1978	» » »	20.000
1978-1979	» » »	32.000

Στην τελευταία περίπτωση θεωρούνται πολύτεκνες οί οικογένειες με 4 παιδιά, ενώ στις πρώτες περιπτώσεις με πέντε παιδιά.

Όπως αποδεικνύεται η γονιμότητα των Ελλήνων, εκδηλουμένη τουλάχιστον σε τεκνογονία, έχει περιορισθή

σε επικίνδυνο βαθμό. Κι' αυτό οφείλεται σε όλους τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω και που θα πρέπει να προβληματίσουν τους αρμοδίους για την εξεύρεση λύσεων.

Εμείς περιοριζόμαστε μόνο σε μια σκέψη. "Αν ή φροντίδα για το γάμο, την οικογένεια και τα παιδιά είναι αναγκαίο μέτρο για την άσκηση σωστής κοινωνικής πολιτικής και βασική προϋπόθεση για την εξεύρεση μέτρων αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος, ή ενίσχυση της πολύτεκνου οικογενείας είναι έθνικό και ήθικό χρέος.

Δέν έννοούμε να διεκδικούμε δικαιώματα και παροχές για τους πολύτεκνους με τη σκέψη πως επιδοθείται και ενισχύεται μια τάξη πολιτών. Ο πολύτεκνος δέν είναι ο πολίτης που θα επισύρη την προσοχή της πολιτείας από συμπάθεια και δέν θα πάρη υπό μορφή έλεημοσύνης. Προσφέρει πολλαπλά στο έθνος και έχει δικαίωμα και απαίτηση να πάρη. Η πολιτεία δέν μπορεί να κάνει παραχωρήσεις με τη σκέψη πως υποχωρεί, πως θίγει δικαιώματά της, επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό ή προβαίνει σε διακρίσεις. "Αν σταματήσει να υπάρχει ή πολύτεκνη οικογένεια, αν δέν ανανεώνεται το ανθρώπινο δυναμικό, τότε με ποιούς θα άσκηση οποιαδήποτε πολιτική ή Πολιτεία; Η Πολιτεία για την Πολιτεία σαν έννοια είναι χωρίς σημασία και κανένας δέν μπορεί και δέν έχει το δικαίωμα να βλέπη την Έλληνική Πολιτεία χωρίς "Ελληνες. Και πρώτοι απ' όλους σ' αυτό οί πολύτεκνοι, αυτοί που πιστεύουν στο Έθνος, στη φυλή μας, στο μέλλον του ανθρώπου.

"Ας μου επιτραπή να σας είπω ότι οξύτατο δημογραφικό πρόβλημα αντιμετωπίζει επίσης και ή Ευρώπη.

Στη Γαλλία ένας παλαίμαχος τέως πρωθυπουργός ο Μισέλ Νταμπρέ — έχει τεθεί επί κεφαλής για το δημογραφικό πρόβλημα της Γαλλίας με το σύνθημα — «Χαρά στους που παιδιά θα σπείρουνε και θα γεννήσουν και όχι απλώς για να χαρούνε θα σμίξουν» και έν συνεχεία έρονοφωνεί «Κρούω τον κώδωνα του κινδύνου για κάθε που το βλέπω σαν έθνική αυτοκτονία».

Αποδίδει δέ την υπογεννητικότητα από ψυχολογική άποψη — από το περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί. Από την έλλειψη στέγης τον οικονομικό κίνδυνο — και τα άπατηλά θέλγητρα των υλικών αγαθών της δυτικής κοινωνίας. Σήμερα με τα διάφορα δοθήματα και επιδόματα που χορηγούν τα κράτη της ΕΟΚ μια οικογένεια με τρία παιδιά εξασφαλίζει εισόδημα 830 δολάρια μηνιαίως άφορολόγητον και ανεξάρτητον παντός άλλου εισοδήματος.

Στις δύο Γερμανίες και Αυστρία:

Επίδομα στέγης ασφαλίζον το ένοικιον κατοικίας, και τα νέα ζευγάρια λαμβάνουν δανεοδότηση έξωφλητά με το πρώτο παιδί χάρισμα 30% με το δεύτερο άλλο ένα 30% με το τρίτο πλήρη έξωφληση. Εάν δέν κάνουν παιδιά θα το πληρώσουν ολόκληρο το χρέος και στις

υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης έχουν ληφθή ανάλογα οικονομικά κίνητρα.

Έπανερχόμενοι στον Έλλαδικό χώρο θα ήτο παράλειψη: εάν δεν σάς ανέφερα την άνησυχητική Έκθεση του ΟΗΕ για την Χώρα μας.

Μέχρι το 1990 ό δείκτης της πληθυσμιακής άναπτύξεως στην Ελλάδα θα έχη φτάσει στο μηδέν. Η πρόβλεψη αυτή περιλαμβάνεται σε μια έκθεση του ΟΗΕ που συνέταξε ό έκτελεστικός Διευθυντής του Ταμείου του Όργανισμού Ένωμένων Έθνών για τις πληθυσμιακές δραστηριότητες κ. Ραφαήλ Σάλας: δηλαδή καμμία αύξηση πληθυσμού στην Ελλάδα μέχρι το 1990. Βασική αίτία αυτού του φαινομένου είναι ή οικονομική πίεση, ένας παραπάνω στο νέο ζευγάρι σημαίνει εκτός των άλλων μία άκόμη κρεβατοκάμαρα ή ένα μεγαλύτερο σπίτι γ: αυτό διπλασιάστηκε ό αριθμός εκείνων που δεν θέλουν να κάνουν καθόλου παιδιά και οι υπόλοιποι περιορίζονται με ένα παιδί. Αυτή είναι ή πραγματικότητα.

Σ υ μ π έ ρ α σ μ α .

Με εκκλήσεις, κηρύγματα και εύχές δεν λύεται το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας μας. Στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις θρόντα, λείει ό λαός.

Μόνον με ισχυρά οικονομικά κίνητρα έλξεως και ένισχύσεως του εισοδήματος της Έλληνικής Οικογενείας με πρωτοπορίαν την πολυτεχνικήν θα καταστή δυνατόν να αύξησωμεν τās γεννήσεις στο πρώτο στάδιο να υπερβαίνουν σταθερά και σημαντικά τās άπωλείας (θάνατοι, άτυχήματα, ασθένειες και μεταναστεύσεις) και στο δεύτερο στάδιο να διπλασιάζωμεν τις γεννήσεις.

Για να επιτύχωμε το ποθητό αυτό αποτέλεσμα πρέπει να προχωρήσωμεν ταχέως με μεγάλα και γενναία δήματα στην καθιέρωση του επιδόματος της μάνας προσκυζήμενο ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων, άπηλλαγμένον δε παντός φόρου και ανεξάρτητον παντός άλλου επιδόματος διδόμενον αποκλειστικώς και μόνον διά τον σκοπόν αυτόν και έν συνεχεία να αντιμετώπισωμεν και το θέμα της στέγης άμέσως μέν διά καθιέρωσης επιδόματος στέγης, έν συνεχεία δε διά συστήματος δανειοδοτήσεως προσφερομένου και καταλλήλου προς κάλυψιν του σκοπού της ένθαρρύνσεως και τεκνοποιίας.

Και τώρα από του ιστορικού τούτου δήματος της Βορείου Ελλάδος σαλπίζομεν προς όλόκληρον το Έθνος, προς όλες και όλους, τις Έλληνίδες και τους Έλληνες,

πιστά στην Ιστορία και τις παραδόσεις της φυλής μας για να κρατήσωμεν την γήν των πατέρων μας και την λευτεριά μας και για να μην αισθανόμεθα σε λίγα χρόνια άνασφάλεια.

Πρέπει να δώσωμεν ταχείαν λύσιν στο δημογραφικό πρόβλημα της Χώρας μας. Είναι το ύπ' αριθμόν ένα Έθνικόν πρόβλημα.

Περιθώρια χρόνου δεν υπάρχουν. Η ά δ ι α φ ο ρ ί α ίσοδυναμεί με την αυτοκτονία της Ελλάδος.

Η ά θ ε β α ι ό τ η ς σημαίνει δολοφονία της Έλληνικής φυλής και τέλος ή ά ν α θ λ η τ ι κ ό τ η ς ίσοδυναμεί με γενοκτονία του Έθνους.

Τό Έθνικόν χρέος επιβάλλει την συμπαράστασιν όλων των οργανωμένων Κοινωνικών Τάξεων της Χώρας, των Άνωτάτων και Άνωτέρων πνευματικών ιδρυμάτων, όλων των μέσων ένημερώσεως και διαφωτίσεως όλόκληρον τον Έλληνικόν Τύπον του Κέντρου, της Θεσσαλονίκης και όλων των έπαρχιών, ό όποιος πραγματικά και κατά καιρούς ήσυχολήθη και άσχολεϊται με το μεγάλο αυτό πρόβλημα τον όποιον ευχαριστούμε από τās μύχια της ψυχής.

Και τέλος το μεγάλο αυτό έθνικόν θέμα το όποιον διαισθάνεται ό Λαός και το όποιον δημιουργεί εις την ψυχήν των Έλλήνων άνησυχίαν, μεγάλο έθνικόν κίνδυνον παραδίδωμεν εις τās στιβαράς χείρας του Πρωθυπουργού μας Κων) νου Καραμανλή προς αντιμετώπισιν του.

Έπί του δημογραφικού προβλήματος της χώρας θα υπάρξουν και στη συνέχεια ανακοινώσεις και παρατηρήσεις ύπευθύνων και ειδικώς άσχοληθέντων με το θέμα τούτο κυβερνητικών και μη παραγόντων.

Πιστεύομε ότι άπ' την παρούσα διάσκεψη θα άπορρεύσουν όπωσδήποτε θετικά στοιχεία, για την αντιμετώπισιν του δημογραφικού προβλήματος.

Με τις εύχές μας για επιτυχία της παρούσης διασκέψεως, χαίρετίζομε όλους τους έκλεκτους προσκεκλημένους, και τους κ.κ. Συνέδρους.

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ

Πρόεδρος Άνωτάτης Συνομοσπονδίας

Πολυτέκνων Ελλάδος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς μνήμης τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἐπραγματοποιήθη τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου ἐν τῷ Διορθοδόξῳ Κέντρῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεπιέλης ἡ καθιερωμένη σύσκεψις καὶ συνεστιάσις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων μετὰ τῶν καθηγητῶν, ὑφηγητῶν καὶ ἄλλων ἐκπροσώπων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται, ἐπιφοραγίσσασαι πανηγυρικὴν τέλεσιν Συνοδικῆς Θ. Λειτουργίας, ὠδήγησαν εἰς εὐχαρίστους διαπιστώσεις καὶ λίαν ἐποικοδομητικὰ δεοντολογικὰ καὶ πρακτικὰ συμπεράσματα.

Ἡ εἰσήγησις τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἡλία Οἰκονόμου ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς συσκέψεως περὶ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν, ἡ ἐπακολούθησα συζήτησις, καθ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον πολλοὶ ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς συσκέψεως καὶ τέλος αἱ ἀνταλλαγῆσαι κατὰ τὴν συνεστίασιν σχετικαὶ εἰσηγήσεις ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἐξαρθοῦν οἱ μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν ὑφιστάμενοι ἄρρηκτοι δεσμοὶ πνευματικῆς ἐνότητος, ὁμοφυχίας καὶ ἀμοιβαίας πνευματικῆς ἀνταλλαγῆς καὶ ἀλληλοενισχύσεως. Ὡς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, «ὡς Διοικοῦσα Ἐκκλησία καὶ αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ἔχουν ἀρμονικὰς σχέσεις. Ἡ φαινομενικῆ ἕντασις, ἡ ὁποία ἐνίοτε διαταράσσει αὐτάς, ὀφείλεται εἰς ἀστόχους ἀτομικὰς ἐνεργείας, αἵτινες δὲν ἐκπροσωποῦν τὴν ὁλότητα τῶν πνευματικῶν αὐτῶν θεσμῶν».

Ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἡ. Οἰκονόμου ἐτόνισεν, ὅτι «Ἡ Ἐκκλησία, νοουμένη ὡς Κλήρος καὶ ὡς Ἱεραρχία ἐξ ἑνὸς καὶ αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ἐξ ἑτέρου ἀποτελοῦν ἐννοίας διαφοριζομένας νομικῶς καὶ ἐπιστημολογικῶς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τελολογικῶς, καθ' ὅσον ἀνήκουν ἀμφότεραι εἰς τὸ αὐτὸ κοινωνικὸν μέγεθος τῆς σιζαυομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, συνδεόμεναι πρὸς Ἐκεῖνον δι' ἐκκλησιακῆς συγγενείας καὶ ὑπηρετοῦσαι αὐτὸν ἢ μὲν πρώτη κυρίως καὶ καθ' ἑξοχὴν εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν ἄμβωνα, αἱ δὲ δευτέρα κυρίως εἰς τὴν ἔδραν, δοξολογοῦσαι ἀμφότεραι πρὸς

τὰ ἄνω τὸν Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διακονοῦσαι πρὸς τὰ κάτω τὸν λαόν Του, εὐρίσκονται δηλαδὴ ἀμφότεραι θεῖω καὶ ἀνθρωπίνω δικαίῳ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων».

Εὐγλωττος ἀπάντησις.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀδριανῆς κ. Στυλιανοῦ συγκλήσεως τῆς λίαν καρποφόρου κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως τῶν ἑλληνορθόδοξων κοινοτήτων τῆς μακρουχῆς Ἡπείρου ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ὁμογενεῖς βαρυσήμαντον μήνυμα. Ὡς τονίζεται ἐν αὐτῷ, «τὸ Ἔθνος καὶ ἡ Ὀρθοδοξία ἀκολούθησαν πορεία παράλληλη σὲ ὅλη τὴ διαδρομὴ τῆς ἱστορίας τους καὶ μὲ ἀγῶνες κοινὸς ἐξασφάλισαν τὴν ἐπιβίωσιν τῆς πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας. Γι' αὐτὸ καὶ κατέστησαν στὴν συνείδησιν τῶν Ἑλλήνων ἔννοιες σχεδὸν ταυτώσῃμες, πὸν συνθέτουν τὸν ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμὸν».

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποτελοῦν εὐγλωττον ἀπάντησιν πρὸς πάντας ἐκεῖνους, οἵτινες κατειρωνεύονται τὴν ἔννοιαν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἐπικαλοῦμενοι τὸ ἔσῳον ἐπιχείρημα, ὅτι αὕτη ἐχρησιμοποίηθη δῆθεν ὑπὸ τινῶν πρὸς ἰδιοτελεῖς σκοποὺς. Ἀλλ' ὡς καὶ ἐπανάληφιν ἔχει τονισθῆ ἀπὸ τῆς σήλης ταύτης, εἶναι παράλογον νὰ ἀγορεύεθα ἐν ἰδεῶδες ἐξ αἰτίας τῆς τυχὸν ἐμφανίσεως ἐκμεταλλευτῶν ἢ κακῶν ἐκπροσώπων του.

Πρὸς διατήρησιν τῆς ταυτότητος τοῦ Ἔθνους.

Ἐν σχέσει πρὸς ὅσα ἐτονίσθησαν ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει, καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ πρώην Ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ κ. Κ. Τρυπᾶνης, εἰς προσφάτους δηλώσεις του πρὸς μεσημβρινὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα, ὑπέμνησεν, ὅτι, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν «τὴν ὄντητά μας καὶ τὴς ρίζες μας», πρέπει νὰ μείνωμεν προσηλωμένοι εἰς «δύο μεγάλα στοιχεῖα πὸν μᾶς κρατοῦν σὶς ρίζες μας: Τὸ ἕνα εἶναι ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ἐξελισσεται θέβαια καὶ σήμερον εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκεῖνη τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀλλὰ εἶναι κάτι πὸν εἶναι ἰδιότυπο μέσα στὴν Εὐρώπη. Εἰ-

ναι κάτι εντελώς ξεχωριστό από τις άλλες λατινογενείς γλώσσες.

»Το δεύτερο μεγάλο είναι η ορθόδοξη θρησκεία. Με την παράδοση που έχει στην ιστορία την ελληνική. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο Έλληνας διασώθηκε τον καιρό της Τουρκοκρατίας από την Ορθόδοξη Θρησκεία. Τώρα στην ευρωπαϊκή κοινωνία θα είμαστε οι μόνοι Χριστιανοί Ορθόδοξοι κι αυτό είναι κάτι το ιδιότυπο και το θεϊκό για τη διατήρηση της ταυτότητάς μας».

Είναι εδύχημα, ότι διακεκριμένοι φορείς της πνευματικής ζωής του τόπου δεν διατάζουν να τονίζουν μετά τοσούτης παροχής και κοινοαλλικής διαγωγείας την ανάγκη της περιφρουρήσεως των πνευματικών θησαυρών του Έθνους, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἔχη ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόκρουσιν πάσης ἀπολείρας πρὸς διάθρῶσιν τῶν θεμελίων του.

Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ γυμνισμοῦ.

Μεθ' ἰκανοποιήσεως τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπληροφορήθη τὴν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἀποστολὴν ἐπιστολῆς τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας κ. Κ. Στεφανοπούλου, διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται ὑπ' αὐτοῦ ἡ διαβεβαίωσις, ὅτι «δὲν ὑπάρχει χρεία νέων νομοθετικῶν ρυθμίσεων διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ γυμνισμοῦ. Αἱ κείμεναι διατάξεις ἐπάρκουν. Ἡ ἐφαρμογὴ των μορεῖ νὰ ἀξιωθῆ δικαστικῶς ἀπὸ τὸν οἰονδήποτε πολίτην». Ἐξ ἄλλου «ὁ ΕΟΤ δὲν πρόκειται νὰ ἐννοήσῃ καὶ οὐδένα τρόπον τὸν γυμνισμόν». Δι' αὐτὸ καὶ θὰ ἐπιδιωχθῆ ὡς ἀποσοροθῶν τὰ οἰαδήποτε prospectus, τὰ ὁποῖα δίδουν, ἐνδεχομένως, τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ γυμνισμὸς εἶναι ἀνεκτὸς εἰς τὴν χώραν μας».

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἀποτελεῖ ἐνδειξιν, ὅτι ἡ Πολιτεία κατανοεῖ τὴν ἀνάγκη τῆς προστασίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐκ τῶν φθοροποιῶν καὶ διαβρωτικῶν ἐπιδράσεων τοῦ ὄλονεν καὶ περισσότερον ἐξαπλουμένον εἰς ἄλλας χώρας γυμνισμοῦ.

Καταισχύνει τὸν πολιτισμὸν μας.

Τὸ ἔτος 1979 εἶχε χαρακτηρισθῆ ὡς «ἔτος τοῦ παιδιοῦ». Καὶ ὅμως, ὡς ἀπεκάλυψε προσφάτως ὁ γε-

νικὸς διευθυντὴς τῆς ὁργανώσεως UNICEF, δώδεκα ἑκατομμύρια διακόβουαι χιλιάδες παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους τούτου, ἀπέθανον ἐξ ὑποσιτισμοῦ, πείνης, πωχείας καὶ ἀθλίων ὑγειονομικῶν συνθηκῶν.

Πρόκειται ἀληθῶς περὶ συνταρακτικῆς στατιστικῆς. Ἡ φοβερὰ πραγματικότητα, εἰς τὴν ὁποῖαν αὐτὴ ἀναφέρεται, γίνεται ἀντιληπτὴ διὰ τῆς ἐξῆς εἰκόνας, ἣτις ἐχρησιμοποιοῦν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρμοδίου: «Κάθε τρεῖς μέρες πεθαίνουν τόσα παιδιά ὅσα θὰ μοροῦσε νὰ σκοτώσῃ μιὰ ἀτομικὴ βόμβα, ὅπως ἐκεῖνη που ἔλεσε στὴν Χιροσίμα!».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ λεγόμενοι χριστιανοὶ λαοὶ δέον νὰ μετανοήσουν, νὰ ἀφηνειοθῶν ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἀδιαφορίας των καὶ νὰ ὁργανώσουν ἀληθῆ σταυροφορίαν πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ σίγματος αὐτοῦ, ὅπερ καταισχύνει τὸν πολιτισμὸν μας. Εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ ἀποθνήσκουν ἐκ πείνης τρυφεραὶ ἀνθρώπινα ὑπάρξεις.

ἌΟχι εἰς τὰ μαρξιστικὰ μαθήματα!

Καθ' ἃ ἐπληροφορήθημεν ἐκ τοῦ παγκοσμίου Τύπου καὶ τῶν λοιπῶν μέσων ἐνημερώσεως, τὸ κύριον αἴτημα καὶ σύνθημα τῶν ἀπερογησάντων φοιτητῶν ἐν τῇ μεγάλῃ προλεταριακῇ καὶ πανεπιστημιακῇ πόλει τοῦ Λότζ τῆς νοτιοδυτικῆς Πολωνίας ὑπῆρξεν οὐ μόνον ἡ προστασία τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀσύλου ἐκ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς πολωνικῆς ἀστυνομίας, ἀλλὰ καὶ «ἡ κατάργησις τῆς ὑποχρεωτικῆς παρακολοθησεως μαθημάτων μαρξιστικῆς Φιλοσοφίας καὶ Οἰκονομίας».

Εἶναι λίαν ἐλπιδοφόρον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ φοιτητικὴ αὐτὴ διαμαρτυρία ἔχει βαθύτερον πνευματικὸν νόημα καὶ ἀπαποκρίνεται εἰς τὰς ἐνδομύχους ἀνησυχίας καὶ νοσταλγίας τῶν νέων, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἰκανοποιημένοι ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐλευθέρου διακινήσεως τῶν ἰδεῶν καὶ ἐκ τῆς μοροδομησεως τῆς σκέψεως διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῶν δογματικῶν τοῦ διαλεκτικοῦ καὶ ιστορικοῦ ὕλισμου».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Διαρκής 'Ι. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Κατὰ τὰς ἀπὸ 3-6 Φεβρουαρίου συνεδριάσεις τῆς ἡ Διαρκῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡσυχολήθη καὶ μετὰ τὰ ἐπόμενα θέματα:

Ἐλαβε γνώσιν τοῦ ἐγγράφου ὅπερ ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ Προσωπικὸν τῆς Γραμματείας «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τοῦ νέου Διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Οὐίλλιαμ Λάζαρεθ, ὅπως γίνονται σεβασταὶ αἱ «θέσεις» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπεφασίσεν ὅπως ἡ ὑπογραφή τῶν διαξυγίων τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Ν. 868)79 γίνεται ὑπὸ τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου, εἰς περιπτώσιν ἀρνήσεως ὑπογραφῆς τῶν ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Ἐνέκρινε τὴν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδοσὶν τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν γνωστὴν μετάφρασιν τῶν 4 Καθηγητῶν. Ἠσυχολήθη μετὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἄλλα προβλήματα τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρυματός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Υἱοθέτησε τὴν πρότασιν τοῦ Ἱ.Σ.Κ.Ε. ὅπως καταβληθῆ προσπάθεια ἀναλήψεως ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τῆς δαπάνης διὰ τὴν ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν τῶν Κληρικῶν. Ἀνέθεσεν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Συνόδ. Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, Σεβ. Κίτρον κ. Βαρνάβαν, τὴν μέριμναν ἐκδόσεως ἐνημερωτικοῦ δελτίου εἰς τὴν ἀγγλικήν, ὡς καὶ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος κοινοποίησε στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὑπ' ἀρ. πρωτ. 4985)2484)30.12.80 Ἐγκύκλιο Σημείωμα, τὸ κείμενο τοῦ ὁποίου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 40ετίας ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ Ἐπους τοῦ 1940, ἡ ἐφημερὶς «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἀφιέρωσε τρία δισέλιδα εἰς τρία συνεχῆ φύλλα αὐτῆς (16.10.80, 1.11.80 καὶ 16.11.80) εἰς τὴν προσφορὰν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς τὸν ἀμυντικὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Πατρίδος πόλεμον τοῦ 1940-1941. Τὸ συναχθὲν ἀξιόλογον ὄλικόν, καταλλήλως ἐπεξεργασμένον καὶ ἐμπλουτισμένον, πρόκειται νὰ ἐκδοθῆ προσεχῶς αὐτοτελῶς εἰς βιβλίον. Τούτου ἕνεκα, ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτης παρακαλεῖ θερμῶς οἰονδήποτε ἔχει ὑπ' ὄψιν του στοιχεῖα ἐπὶ τῶν ἐξῆς περιπτώσεων, ὅπως θέσῃ ταῦτα εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, ὥστε νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸ ἔργον»

α) Πληροφορίαι σχετικαὶ μετὰ στρατιωτικὸν ἱερεῖς τοῦ 1940 (ζῶντας, τεθνεώτας ἢ φονευθέντας ἐν πολέμῳ).

β) Πληροφορίαι περὶ ἐκδηλώσεων τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ ἢ τῶν ἀγωνιστῶν κατὰ τὸν πόλεμον.

γ) Φωτογραφικὸν ὄλικόν σχετικὸν πρὸς τὴν α' ἢ β' περίπτωσιν.

Ὅθεν, γνωρίζοντες ὑμῖν τ' ἀνωτέρω, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως γνωρίσητε τοῦτο εἰς τὸ εὐρύτερον Πλήρωμα τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, σημειοῦντες ὅτι πᾶν στοιχεῖον ἐκ τῶν ζητουμένων, ἀποστέλλεται πρὸς τὸν κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτην, ἐφημερὶδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», Γενναδίου 14, Ἀθῆναι 140.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ ΛΙΑΠΗΣ.

Ὁ ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου.

Τὴν Παρασκευὴ 6 Φεβρουαρίου ἔγινεν ὁ καθιερωμένος ἐπίσημος ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Πεντέλης. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δεξιῶνεται τοὺς Καθηγητὰς, Ὑφηγητὰς, τὸ Ε.Δ.Π. ὡς καὶ τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὸ πρωὶ ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κίτρον κ. Βαρνάβα. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Ὑφηγητῆς κ. Ἰω. Παναγόπουλος, ἀναφερθεὶς εἰς τὴν μορφήν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Φωτίου. Μετὰ τὸ ρόφημα, ἔγινεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, κοινὴ συνάντησις Σεβ. Ἱεραρχῶν καὶ Καθηγητῶν κ.λπ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ὁ Κοσμητὼρ κ. Ἠλίας Οἰκονόμου εἰσηγήθη ἐπὶ τοῦ θέματος «Αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας». Ἐπικολούθησε συζήτησις καθ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον καὶ ἐξέθεσαν τὰς ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως ἀπόψεις τῶν Σεβ. Ἀρχιερεῶν, Καθηγητῶν, ἄλλοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν φοιτητῶν.

Ἡ συνάντησις ἐκλείσει μετὰ γεῦμα τὸ ὁποῖον παρέθεσεν ἡ Ἱ. Μονή, μετὰ τὴν φροντίδα τοῦ Ἡγουμένου τῆς Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Μετὰ ἐπισημότητα καὶ πρωτοφανῆ συμμετοχὴν μυριάδων εὐσεβοῦς λαοῦ, ἐπραγματοποιήθη ἐν Καλαμάτῃ τῆ 2α Φεβρουαρίου ἡ μεγάλη Παμμεσσηνιακὴ θρησκευτικὴ πανήγυρις ἐπὶ τῆ ἑορτῆ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

Διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἑορτασμοῦ συνετέλεσαν καὶ αἱ ἐπικρατήσασαι καλὰ καιρικαὶ συνθήκαι, ἀλλὰ καὶ ἡ συμμετοχὴ τεσσάρων Σεβ. Μητροπολιτῶν, προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, ἦτοι τῶν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεοκλήτου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέ-

ξης κ. Μελετίου, και Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Εὐσταθίου.

Τοῦ ἑορτασμοῦ μετέσχον και ὁ Μεσσηνίος Ὑπουργός Ἐμπορίου κ. Ἀριστείδης Καλαντζάκος, ὅστις ἐξεπροσώπησε τὴν Κυβέρνησιν, Βουλευταὶ Μεσσηνίας, Νομάρχαι, Στρατηγοί, Δήμαρχοι και ἅπασαι αἱ Πολιτικά, Δικαστικά και Στρατιωτικά Ἀρχαὶ τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας, τὰ Προεδρεία τῶν Ἐπιστημονικῶν, Πνευματικῶν, Ἐπαγγελματικῶν, Ἐργατικῶν, Ἐφεδροπολεμιστικῶν και λοιπῶν Ὄργανώσεων και Συλλόγων και ἄλλοι ἐπίσημοι.

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου, παραμονὴν τῆς ἑορτῆς, και περὶ ὥραν 6.30' μ.μ., εἰς τὸν πανηγυρίζοντα Μητροπολιτικὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτῆρος, ἤρχισε τελοῦμενος, μετὰ πάσης λαμπρότητος και Βυζαντινῆς τάξεως, ὁ Μέγας Ἐσπερινός, χοροστατούντων τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων Σεβ. Μητροπολιτῶν. Τῆς χοροστασίας προεξῆρχεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Εὐστάθιος ὅστις ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον πρὸς τοὺς πολυαριθμοὺς προσκυνητάς.

Μετὰ τὸν Ἐσπερινὸν ἐτελέσθη εἰς τὸν αὐτὸν Ἱ. Ναὸν Ὀλονύκτιος Ἀγρυπνία (Παννυχὶς) μετὰ κηρύγματος.

Τὴν ἐπομένην, κυρίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν, ἐτελέσθη, μετὰ πάσης τάξεως και ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπειᾶς Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αἰτωλίας και Ἀκαρνανίας κ. Θεοκλήτου, συλλειτουργησάντων αὐτῷ τῶν λοιπῶν ὡς ἂνω τεσσάρων Σεβ. Μητροπολιτῶν, τῆ συμμετοχῇ Ἀρχιμανδριτῶν και πολλῶν ἄλλων Ἱερέων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν, ἤρχισεν, ὑπὸ τὰς ἡρμοσύνους κωδωνοκρουσίας τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς πόλεως ἡ λιτάνευσις τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνοσ τῆς «Παναγίας Ὑπαπαντῆς», ἀνά τὴν πόλιν τῆς Καλαμάτας, διὰ τῶν κεντρικῶν αὐτῆς ὁδῶν. Ἡ λιτανεῖα αὕτη ἦτο μεγαλειώδης. Μετέσχον δὲ αὐτῆς ἅπαντες οἱ Σεβ. Μητροπολίται, ὁ ἱερός Κλῆρος τῆς Μεσσηνίας, οἱ Ἐπίσημοι, στρατός, μαθηταὶ και χιλιάδες προσκυνητῶν.

Κατὰ τὸ πέρας τῆς λιτανείας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος ὠμίλησεν ὠραιότατα ἐπικαίρως, ἀναφερθεὶς εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς εὐρέσεως τῆς Εἰκόνοσ «Παναγίας Ὑπαπαντῆς» και εἰς κατὰ καιροὺς θαύματα Αὐτῆς, και ἀκολούθως ἠγαρίστησε τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς, τὸν Ὑπουργόν, τοὺς Βουλευτάς και τοὺς λοιποὺς Ἐπισήμους, τὸν Κλῆρον και τὸν Λαόν, διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὸν ἑορτασμόν, ἐπεκαλέσθη δὲ ἐπὶ πάντας τὴν βοήθειαν και σκέπην τῆς Παναγίας.

Τὴν μεσημβριαν ὁ Δήμος Καλαμάτας παρέθεσεν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον ΡΕΞ γεῦμα εἰς τὸ ὅποιον παρεκάθησαν οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς και οἱ λοιποὶ Ἐπίσημοι. Κατ' αὐτὸ ὠμίλησεν ὁ Δήμαρχος Καλαμάτας κ. Σταύρος Μπένος, εὐχαριστήσας τοὺς τιμήσαντας τὴν ἑορτὴν και ἀναφερθεὶς εἰς τὸν ἀρρηκτον δεσμόν τοῦ Λαοῦ τῆς Καλαμάτας μετὰ τὸ Παμμεσσηνιακὸν προσκύνημα τῆς Πολιοῦχου. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος ἠγαρίστησε τὸν Δήμαρχον Καλαμάτας και τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον διὰ

τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὸν ἑορτασμόν. Τέλος ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας κ. Κυριάκος Στεφανάκος, ὁμιλῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, μετέφερε χαριετιμὸν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας και τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας

Σὲ αὐτοτελὲς τεύχος 22 σελίδων κυκλοφόρησε ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολι Νικαίας «Σύντομος Ἀπολογισμὸς τοῦ πραγματοποιηθέντος ἔργου κατὰ τὸ 1980», ὅπου προβάλλεται ἡ προσφορὰ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας στοὺς τομεῖς θρησκευτικό, νεότητος, κοινωνικό και ἐκπολιτιστικό με συγκεκριμένα στοιχεῖα.

Ἱ. Μητρόπολις Πειραιῶς

Στὸ πρόσφατο πολύνεκρο δυστύχημα τοῦ Σταδίου Καραϊσκάκη, τὴν Κυριακὴ 8 Φεβρουαρίου, ἐκ τῶν πρώτων ποὺ ἔσπευσαν στὰ Νοσοκομεῖα ἦταν ὁ Σεβ. Πειραιῶς κ. Καλλίνικος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸ βοηθὸ Ἐπίσκοπο Νεοχωρίου κ. Σπυρίδωνα και ἀρκετοὺς Κληρικούς. Ἄλλοι ἱερεῖς, με ἐντολὴ του, πῆγαν στὰ σπῖτια τῶν παθόντων και ἔδωσαν κάθε εἶδους βοήθεια, ἐνῶ οἱ κηδεῖες τῶν θυμάτων ἔγιναν δωρεάν.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἄμεση αὕτη παρουσία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀγνοήθηκε ἐπιδεικτικὰ ἀπὸ τὰ συνεργεῖα τηλεοράσεως με ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῇ στοὺς τηλεθεατῆς ἡ εὐλογη ἀπορία γιὰ τὴ φαινομενικὴ «ἀπουσία» τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἕνα τόσο ἔντονα ἀνθρώπινο δράμα.

Σχετικό, ἐπ' αὐτοῦ, εἶναι τὸ σχόλιο τῆς ἐφημερίδος «Ἡ Βραδυνὴ» τῆς 10ης Φεβρουαρίου:

«Μί α πα ρά λ ει ψ ι

ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ τοῦ γηρέδου «Καραϊσκάκη», ποὺ ἔντονα και με ἀρκετὴ ἐπιτυχία παρουσίασαν και τὰ δύο κανάλια τῆς τηλεοράσεως, παρατηρήσαμε μιὰ ἀπουσία. Δὲν φάνηκε πουθενὰ οὔτε ἕνα «ράσο» — ἕνας ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας. Ρωτήσαμε τὸν Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Καλλίνικο και ἐκεῖνος με πολλὴ θλίψη ἀπάντησε:

«ΗΜΟΥΝ ὁ πρώτος ποὺ πῆγα στὰ Νοσοκομεῖα με τὸν βοηθὸ ἐπίσκοπο κ. Σπυρίδωνα και 10 ἱερεῖς. Εἶδαμε ὅλους τοὺς τραυματίες και κυρίως τοὺς συγγενεῖς, δίδοντάς τους κοράγιο και δύνامي γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τίς πραγματικὰ τραγικὲς καταστάσεις. Ἄλλοι ἱερεῖς πῆγαν στὰ σπῖτια τῶν παθόντων και προσφέραμε ὅ,τι μᾶς ὑπαγορεύει τὸ καθῆκον μας σ' αὐτὲς τίς καταστάσεις».

ΤΙ ΕΓΙΝΕ τότε με τὴν Τ.Υ.; Τυχαῖα οἱ ὀπερατέρ δὲν τράβηξαν σκηνὲς ποὺ φαινόταν ὁ Δεσπότης ἢ ἄλλοι κληρικοί; Πρώτος πῆγε στὸ Τζάνειο ὁ Μητροπολίτης Πειραιῶς και τελευταῖος ἔφυγε. Με τὸν κ. Ράλλη συνωμίλησε και ἀντάλλαξαν γνώμες. Ἄλλὰ ὁ φακὸς δὲν κατάφερε νὰ ἀπομονώσῃ τὸ «ράσο». Γιατὶ ἀλήθεια, ἔγινε αὐτό;

ΤΟ ΘΕΜΑ δὲν εἶναι προσωπικό γιὰ τὸν Μητροπολίτη κ. Καλλίνικο. Εἶναι γενικό γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία.

Τὴν ἀπορία μας, γιὰ τὴν ἀπουσία τοῦ κλήρου ἀπὸ τὴν τραγωδία τοῦ Πειραιῶς τὴν εἶχαν ἀσφαλῶς καὶ ἑκατομμύρια θεατὲς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνωνται μελαγχολικὰ σχόλια —ἀδίκια, ὅμως— σὲ βάρος τῆς Ἐκκλησίας».

Ἰ. Μητρόπολις Σύρου, Τήνου, ... Μήλου

Ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ ἐκδόθηκε ἡ ὑπ' ἀρ. ΔΕ - 16609)Γ')22.12.80 ἀπόφασι περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου. Ἡ ἀπόφασι ἔχει ὡς ἐξῆς:

1. «Στὸ Πρόγραμμα Δημοσίων Ἐπενδύσεων (ΠΔΕ) 1981 καὶ εἰδικότερα στὴν ΣΑΕ - 8014 Τροποποίηση 12 τοῦ Τομέα «Μουσεία - Μνημεῖα κ.λπ.» ἀρμοδιότητος Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, προεδρεύθη στὸ ἔργο 914003 «Κατακόμβες Μήλου» Προϋπολογισμὸς ὕψους 14.900.000 (δεκατεσσάρων ἑκατομμυρίων ἐνιακοσίων χιλιάδων) δραχμῶν.

2. Τὸ ποσὸ τοῦτο ἀποτελεῖ συμμετοχὴ τοῦ ΠΔΕ γιὰ τὴ διάσωση τοῦ μνημείου τῶν κατακομβῶν τῆς Νήσου Μήλου, τῆς ὑπολοίπου δαπάνης ἀντιμετωπιζομένης ἀπὸ τὴν Ἑρατικὴ Ἐπιτροπὴ πού συνεστήθη γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ μὲ τὸ 910)1980 Π. Δ)γμα.

3. Συνημμένα σὰς ἀποστέλλομε τὴν σχετικὴ ἀπόφασι ΣΑΕ - 8014 Τροποποίηση 12 τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1980.

Ὁ Γεν. Δ)ντῆς

Δ. Ζάννης».

Μέτρα γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος

Διάφορα μέτρα γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τῆς μοναστικῆς πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐξήγγειλε ἡ Κυβέρνησι, στὶς 6 Φεβρουαρίου, διὰ τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν κ. Δημ. Βουδούρη.

Ὅπως ἀνέφερε ὁ κ. Βουδούρης στὴ διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου, στὴν Κυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ βρῖσκονται δύο βασικὰ σχέδια νόμων πού ἀναφέρονται στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἀφοροῦν στὴ ρύθμισι τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν Ἰ. Μονῶν καὶ στὴ σύστασι ἐτησίως οἰκονομικῆς χορηγίας τοῦ Δημοσίου, πρὸς τὶς 20 Ἰ. Μονές, ὕψους 30.000.000 δρχ.. Τὸ ποσὸν αὐτὸ θὰ ἀναπροσαρμόζεται κάθε χρόνον, μὲ πρᾶξι τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἀναλυτικότερα, ὁ κ. Βουδούρης καὶ ὁ ἀρμόδιος γιὰ τὰ θέματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους πρέσβυς κ. Ἀντωνόπουλος, ἀναφέρθηκαν στὴν ἀκίνητη περιουσία τῶν Μονῶν, ὑπογραμμίζοντας ὅτι:

«Ἡ ἐκποίηση τῶν ἐκτὸς Ἁγίου Ὁρους ἀκινήτων κατέστη πραγματικὴ κατάστασι, γι' αὐτὸ τὸ νέο νομοσχέδιον μὲ τὸ ἄρθρο 2 ὀρίζει ρητῶς τὴν καθιερωθεῖσα ἀρχὴ τοῦ ἀναπαλλοτριώτου (ὡς πρὸς τὰ ἐντὸς θεθείως τοῦ Ἄθω κτήματα).

Γιὰ τὰ ἀγιορειτικὰ κτήματα, πού βρῖσκονται ἐκτὸς τῆς Χερσονήσου, οἱ Μονές, ἀνάλογα μὲ τὶς οἰκονομικῆς ἀ-

νάγκες τους, μποροῦν νὰ ἀποφασίσουν γιὰ τὴν ἐκποίησι τους μετὰ ἀπὸ δημοπρασία πού θὰ ὑπόκειται πλήρως σὲ διασφαλιστικοὺς ὅρους.

Γιὰ τὰ εὐνοϊκὰ αὐτὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ μέχρι σήμερα προσφορὰ τῶν Ἁγιορειτῶν. Ἀπὸ τὸ 1932 οἱ Μονές προσέφεραν στὸ Κράτος κτήματα ἐκτάσεως 1.000.000 στρεμμάτων γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῶν ἀκτημόνων. Ἐναντι δὲ αὐτῆς τῆς προσφορᾶς ἔπαιρναν μικρὸ οἰκονομικὸ τίμημα».

Ἐπίσης ἀναφέρθηκε ὅτι μὲ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ νέου νομοσχεδίου καταργεῖται καὶ τυπικὰ τὸ Ν.Δ. 124)1969. Ὁ νόμος αὐτὸς ἀποτελοῦσε ἀνάμιξι τοῦ Κράτους στὸ αὐτοδιοίκητο τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Τέλος, ὁ κ. ὑφυπουργός, ἀφοῦ παρουσίασε τὴν νέα μελέτη ἔργων ὑποδομῆς, συντηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῶν κειμηλίων τοῦ Ἄθω, ἡ δαπάνη τῶν ὁποίων πλησιάζει τὰ 5.000.000.000 δραχμές, εἶπε ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ γίνεται μιὰ τέτοια σημαντικὴ προσπάθεια γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος, τὴν κιβωτὸ αὐτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ ὅτι θὰ πρέπει ὅλοι νὰ βοηθήσουμε γιὰτὶ εἶναι μιὰ ἀνεπανάληπτη ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ ζῶσα κληρονομιά.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας

Μὲ συμμετοχὴ 300 ἐκπροσώπων πραγματοποιήθηκε τὸ τρίτο δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου ἡ Δ' Κληρικολαϊκὴ Συνέλευσι τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας. Οἱ ἐργασίες τῆς Συνελεύσεως κράτησαν τρεῖς μέρες καὶ ἐκπροσωπήθηκαν σ' αὐτὴν ὅλες οἱ ἑλληνικὲς Κοινότητες τῆς Αὐστραλίας.

Τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν κήρυξε ὁ Γενικὸς Κυβερνητικῆς τῆς Αὐστραλίας σὲρ Ζέλμαν Κόουεν. Τὴ Συνέλευσι παρηκολούθησε πατριαρχικὴ ἀντιπροσωπεῖα ἀπὸ τὸ Φανάρι, τὴν ὁποία ἀποτελοῦσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος καὶ Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος. Τὴν προεδρία τῶν ἐργασιῶν εἶχε ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανός. Παρέστησαν ὁ Διευθυντῆς Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Χριστογιάννης, ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος στὴν Αὐστραλία κ. Βαγενᾶς κ.ά.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Συνελεύσεως ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Καραμανλῆς σὲ μῆνυμά του πρὸς αὐτὴν τόνισε καὶ τὰ ἐπόμενα:

«Τὸ Ἔθνος καὶ ἡ Ὁρθοδοξία ἀκολούθησαν πορεία παρ' ἀλλήλη σὲ ὅλη τὴν διαδρομὴ τῆς ἱστορίας τους καὶ μὲ ἀγῶνες κοινούς ἐξασφάλισαν τὴν ἐπιβίωσι πατριδος καὶ θρησκείας. Γι' αὐτὸ καὶ κατέστησαν στὴν συνείδησι τῶν Ἑλλήνων ἔννοιες σχεδὸν ταυτῶσμες, πού συνθέτουν τὸν ἑλληνοχριστιανικὸ πολιτισμὸ».

Καὶ πρόσθεσε:

«Πιστεύω ὅτι ὁ κληρικολαϊκὸς δεσμὸς πρέπει καὶ μορφεῖ νὰ συνεχίσῃ τὴ λαμπρὴ αὐτὴ παράδοσι. Ἐγγυητῆς σύμπνοιας καὶ ἀλληλεγγύης τῆς ὁμογένειας, συμβάλλει στὴν διαίωνασι τῶν ἀρετῶν ἐκείνων, χάρις στὶς ὁποῖες οἱ Ἑλ-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἰωάν. Ε. Ἀγαστασίου, Βιβλιογραφία τῶν Ἐπισκοπικῶν Καταλόγων τοῦ Πατριαρχείου τῆς ΚΠόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Θεσσαλονίκη 1979, σ. 398. (Ἐπιστ. Ἐπετ. Θεολ. Σχ. Ἄριστ. Παν)μίου Θεσσαλονίκης. Τόμ. 22, παράρτημα 25).

1. Ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Ἄριστοτελείου Παν)μίου Θεσσαλονίκης, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων ἀξιολόγων ἐργασιῶν του, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν βιβλιογραφικὴν συλλογὴν, τὴν ἀναφερομένην εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς Καταλόγους τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κ)πόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν ὑπομονῇ συνέλεξε καὶ κατέγραψε πᾶσαν βιβλιογραφικὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ θέμα του. Ἐν προλόγῳ ἐπισημαίνει ὅτι τὸ πρᾶγμα μέγα ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων διὰ τὸ ὑπ' ὄψιν θέμα, μεγίστης ἱστορικῆς σπουδαιότητος, δι' οὗ ὁ ἱστορικὸς τεκμαίρεται ποικίλης μορφῆς πηγῶν ὄλικων πρὸς κύρωσιν καὶ ἀξιολόγησιν ἱστορικῶν γεγονότων, προσώπων, χρονολογιῶν, ἐκκλησιαστικῆς, πολιτικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως κ.τ.τ.

2. Ὁρθῶς ὁ σ. ἔχρινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ προταχθοῦν οἱ Κατάλογοι πολλῶν Ἐπισκόπων, εἴτα τὰ ἐν τοῖς Λεξικότοις

ληνές τῆς Αὐστραλίας προκόπτουν στὴ νέα φιλόξενη πατρίδα τους καὶ τιμοῦν καὶ τὴ γῆ τῶν πατέρων τους».

Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν

Νὰ εἶναι μετὰ προσοχῆς σεβαστὲς οἱ «θέσεις» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σὲ ὅλα τὰ μελλοντικὰ σχέδια καὶ προγράμματα τῆς Γραμματείας «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντολὴ πρὸς τὸ προσωπικὸ τῆς Γραμματείας τοῦ νέου Διευθυντοῦ της κ. Οὐίλλιαμ Λάζαρεθ.

Ὁ κ. Λάζαρεθ (λουθηρανὸς κληρικὸς καὶ καθηγητὴς) εἶχε ἐπισκεφθῆ τὸ Δεκέμβριον τὴν Ἑλλάδα, ὡς προσκεκλημένος τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μὲ τὴν ἐπιστροφή του κοινοποίησε στὸ προσωπικὸ τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως» τὸ ἀπὸ 13.1.81 ἔγγραφο, τὸ πλῆρες κείμενο τοῦ ὁποίου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Εἰς ὅλα τὰ μελλοντικὰ σχέδια καὶ προγράμματα, παρακαλῶ, ὅπως προσεκτικὰ σεβασθῆτε τὰς κάτωθι «θέσεις ἐντόνου ἀνησυχίας», τὰς ὁποίας μοῦ ἐπέδωσε γραπτῶς, κατόπιν συζητήσεως, ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ τὴν 11ην Δεκεμβρίου 1980»

»1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν «Πίστις καὶ Τάξις» καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς.

καὶ ταῖς Ἐγκυκλοπαιδεῖαις ἀρθρογραφικῶς μνημονευόμενα ἔργα καὶ ἐν τέλει τὰ ἔργα, τὰ περιέχοντα Καταλόγους ὀλιγωτέρων ἢ μειονομένων ἐπισκοπῶν. Ὁ σ. κατέβαλε πρᾶγματι προσπάθειαν νὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον του κατὰ τὸ δυνατόν πληρέστερον, εἰ καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ἴσως ἡ Συλλογὴ νὰ μὴ εἶναι πλήρης. Τοῦτο εἶναι φυσικὸν διὰ καταγραφήν πολυαρίθμων δελτίων ἢ καὶ σημειώσεων πρὸς καταλογογράφειν. Γενικὴν ἐποπτεῖαν τοῦ ἔργου παρέχουν αἱ βραχυγραφίαι, ὑποδιαιρούμεναι κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: 1. Ἔργα περιέχοντα ἐπισκοπικοὺς καταλόγους μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν περιοχῶν. 2. Λεξικά καὶ Ἐγκυκλοπαιδεῖαι. 3. Περιοδικαὶ ἐκδόσεις καὶ 4. Λοιπαὶ βραχυγραφίαι. Ἀκολουθοῦν τὰ λήμματα κατ' ἀλφαριθμητικὴν σειρὰν τῶν ἐπισκοπῶν μὲ στοιχειώδη γεωγραφικὸν προσδιορισμὸν ἐκάστης περιοχῆς. Παρὰ τὴν ἐν προλόγῳ δήλωσιν τοῦ συντάκτου τοῦ ἔργου, ὅτι «χρονολογικὸς ἢ λεπτομερὴς προσδιορισμὸς τῶν μεταβολῶν τῆς τάξεως τῶν ἐπισκόπων δὲν ἔγινε διότι εἶναι πέραν τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος», εἶναι πάντως ἔλλειψις ἢ μὴ παραθεσῖς ἐν τέλει Πινάκων διευκολυντικῶν τῆς ἐρεύνης τῆς τε χρονολογίας, τῆς τάξεως, τῆς αἰτίας τῆς καταργήσεως καὶ τῶν ὁρίων ἐκάστης ἐπισκοπῆς καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ «ἔξω τοῦ σκοποῦ» τῆς κατὰ τὰ ἄλλα πολυμύχθου καὶ λίαν ἀξιολόγου συλλογικῆς βιβλιογραφικῆς ἐργασίας τοῦ πολλὰ μοχθήσαντος συναδέλφου. Τὸ ἔργον εἶναι λίαν εὐπρόσδεκτον καὶ ὁ συντάκτης αὐτοῦ

»2. Εἶναι γεγονός, ὅτι μέχρι τώρα ἐκαλοῦντο αὐθαίρετως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις», διάφοροι θεολόγοι, ἄνευ τῆς γνώμης καὶ συγκαταθέσεως τῆς Ἐκκλησίας.

»3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμεῖ νὰ υπογραμμίσῃ, ὅτι μόνον ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἶναι ἀρμοδίαια διὰ νὰ διορίσῃ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι τυγχάνουν νὰ εἶναι οἱ καθ' ἑλὴν εἰδικοί διὰ τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα, καὶ παρακαλεῖ ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς ἀπευθύνεσθε ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὸν διορισμὸν ἐκπροσώπων, μέσω τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων.

»4. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκφραστῆς καὶ φύλαξ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι οἱ ὅποιοι καὶ βάσει τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἔχουν τὴν εὐθύνην τῆς διδασκαλίας καὶ ἐπομένως αὐτοὶ εἶναι οἱ μόνον ἀρμόδιοι νὰ διορίζουν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναται νὰ ἐκφράζον προσωπικὰς ἀπόψεις, ἀλλὰ τὰς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας.

»5. Ὡσαύτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι Αὐτοκέφαλος καὶ δὲν ἐκπροσωπεῖται εἰς τὸ Π.Σ.Ε. ἢ εἰς τὰς διαφόρους Ἐπιτροπὰς καὶ τμήματα αὐτοῦ ὑπὸ ἐκπροσώπων ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἢ ὑπὸ ἄλλων τινῶν, πλὴν τῶν ἐαυτῆς ἐκπροσώπων».

ἀξιόπρινος διὰ τὴν πολυκλήτην ἐργασίαν του. Σημειῶ ἀπλῶς ὅτι ἐν ἔτει 1972 ἐδημοσίευσεν ἐκ τοῦ Μουσικοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὁθωνος «Κατάλογον ἐπισκόπων διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι, μετὰ ἡ ἄνευ ἐπισκοπῆς κατὰ τὸ ἔτος 1833», σελ. 55 (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας τ. 43 (1972) 7-56).

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Σάββα Αοῖζίδη, Δρος Δικαίου, τ. Ἐθναρχικοῦ Συμβούλου Κύπρου καὶ τ. Βουλευτοῦ Ἀθηνῶν, Ἄ τ υ χ η Κ ὕ π ρ ο ς. Πῶς ἔζησα τοὺς πόθους καὶ τοὺς καημούς της (1910 - 1980). Ἀθήναι: 1980, ἔκδ. Μπεργάλη, σ. 297.

1. Τὸ φιλοφρόνως ἀποσταλὲν ἔργον, ὁμολογῶ ὅτι: με συνεκίνησε καὶ δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι: θὰ συγκινήσῃ πάντα μελετητὴν, ὅστις θὰ ἐγκύψῃ εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια ἔζησε καὶ διὰ τὰ ὅποια ἀφιέρωσεν ὄλον του τὸν βίον ὁ Κύπριος ἀγωνιστὴς ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ παλληγινοῦ πόθου τῆς Ἐ ν ὄ σ ε ω ς τῆς ἐλληνικωτάτης Μεγαλονήσου Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου καὶ μία ἀποκάλυψις καὶ κάθε ἀφήγησις καὶ μία συγκίνησις. Ὅσοι ἐκ τῶν προσδωτέρων ἐξήσαμεν τὰς ἀγωνιώδεις, ὅσον καὶ ἥρωικὰς προσπάθειαις τῆς Κύπρου καὶ τῶν γενναίων τέκνων της ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως, μάλιστα δὲ τῆς τελευταίας εἰκοσιπενταετίας, με τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀνὰ χεῖρας ἔργου, καταλαμδανόμεθα ἀπὸ αἰσθήματα ὑπερηφανείας καὶ ὀργῆς. Ὑπερηφανείας διὰ τοὺς ἀδιακόπους ἀγῶνας τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ἐχθρικοῦ ὀρόγχου, τὸν ὅποιον μία ἔξω πάσης ἠθικῆς καὶ δικαίου ἐχθρική διπλωματία, περιετύλιξεν εἰς τὸν λαμὸν τῆς ἀθώας ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναδυομένης Κυπριαῖς Ἀφροδίτης καὶ περισφίγγει: μέχρι σήμερον. Ἀλλὰ καταλαμδανόμεθα καὶ ὑπὸ ὀργῆς κατὰ τῶν ὑπόβλων ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐνδόξου Κύπρου. Καὶ ἡ ὀργή μας μεταβάλλεται εἰς μῖσος κατ' ἐκείνων κυρίως, οἵτινες ὑποκριτικῶς συμπεριφέρονται πρὸς ἡμᾶς μετὰ τὸ δῆθεν φιλικὸν ἐνδυμα τοῦ ἀθώου προδάτου, πράγματι ὅμως ἐνεργοῦν ὡς λύκοι ἄρπαγες καὶ καταλῦται πάσης ἐνοχίας ἠθικῆς καὶ δικαίου!

2. Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ μοῦ προκάλεσε τὸ ἔργον τοῦ πατριώτου καὶ ἀγωνιστοῦ Σάββα Αοῖζίδη. Ἐπανεφέρθησαν εἰς τὴν μνήμην μου ὅλα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ἡμῶσος αἰῶνος καὶ πλέον. Τὰ ἐκτυλισσόμενα καὶ περιγραφόμενα εἰς τὰ κεφάλαια γεγονότα, εἶναι: Ἑλλάς καὶ Ἐνωσις, Δρασις - ἐξέγερσις 1931 - ἐξορία. Ἐνωτικὸν Δημοψήφισμα καὶ διεθνὴς προβολή τοῦ Κυπριακοῦ. Ὁ ἀσύγκριτος ἀγῶνας τῆς ΕΟΚΑ καὶ ὁ θρυλικὸς Δ : γ ε ν ἡ ς. Συζητήσεις Κυπριακοῦ στῶν Ο.Η.Ε. Συμβολή τοῦ συντάκτου τοῦ ἔργου ὡς Βουλευτοῦ Ἀθηνῶν. Κατήφορος ὑποχωρήσεων. Στροφή πρὸς ἀνεξαρτησίαν καὶ καταποντισμὸς εἰς τὰς συμφωνίας Ζυρίχης - Λον-

δίνου. Μετὰ τὰς συμφωνίας Ζυρίχης - Λονδίνου. Ἀποτροπή τουρκικῆς εἰσβολῆς εἰς Κύπρον. Ἑλληνικὴ Μεραρχία εἰς τὴν Νήσον. Δικτατορία στῆν Ἑλλάδα καὶ Κυπριακόν. Τὸ ἀπιστεύτως παράλογον πραξικόπημα τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος Ἀθηνῶν καὶ ἡ τουρκικὴ εἰσβολή εἰς τὴν Κύπρον. Τὰ τετελεσμένα γεγονότα τῆς εἰσβολῆς σταθεροποιούνται. Θάνατος Ἀρχιεπισκόπου Μ α κ ρ ῖ ο υ. Ἐμμεσοὶ ὑπηρεσίαι τοῦ συγγραφέως πρὸς Κύπρον. Πρόσφατοι ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐπίλογος. Πιθαναὶ λύσεις τοῦ Κυπριακοῦ.

3. Τὸ βιβλίον θὰ συγκινήσῃ ἀσφαλῶς τὸν Ἑλληνα ἀναγνώστην. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος εἰς τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν τῶν γεγονότων εὐρίσκει σημεῖα, μὴ συμφωνοῦντα πρὸς τὰς προσωπικὰς του ἀντιλήψεις. Τὸ ἔργον ἐκφράζει: ἐν εἰλικρινείᾳ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀγωνιστοῦ Κυπριώτου συγγραφέως πρὸς τὴν γενέτειράν του, ἀλλὰ καὶ τὸν μέγαν πόνον του διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ εὐγενοῦς πόθου του, ὡς καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων, τῆς Ἐ ν ὄ σ ε ω ς δηλ. τῆς Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος! Ὁ σ. μετὰ τὸ ἔργον του, παρ' ὄλον ὅτι θέτει: τὸ ἐρώτημα τὸ «ἂν καὶ πότε θὰ ἔχωμεν λύσιν καὶ κυρίως ποίου εἴδους λύσιν» τοῦ Κυπριακοῦ, ἐν τούτοις δὲν ἀποβάλλει: τὴν ἐλπίδα, παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις του μετὰ τὰς προτεινομένας ἢ προταθείσας λύσεις τοῦ Κυπριακοῦ προδλήματος, εὐχόμενος ἐν τέλει: ὅπως ὁ Θεὸς σώσῃ τὴν ἀκτινοδολοῦσαν τὸν ἀθάνατον Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν πολυκλήτη καὶ πολυάθλον Κύπρον! Οἱ λαοὶ τοῦ ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἰδεώδη τῆς Ἐλευθερίας, ἐν τέλει: διὰ τῶν θυσιῶν τῶν δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ γὰ καρδίᾳ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγῶνά των.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Χρυσόστομου Θέμελη, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Λαογραφικὰ Ἱστορίας - Ἐηροχωρίου. Σειρὰ Πρώτη. Ἀθήναι: 1979, σελ. 32.

Τοῦ αὐτοῦ, Λαογραφικὰ Ἱστορίας - Ἐηροχωρίου. Σειρὰ Δευτέρα, Ἀθήναι: 1980, σελ. 40.

Διὰ τῶν δύο ἀνωτέρω τευχῶν (Σειρὰ Πρώτη, Σειρὰ Δευτέρα), ὁ πολυγραφώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος Θέμελης, φέρει εἰς γνῶσιν τοῦ εὐρυτέρου ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, διασώζων συγχρόνως διὰ τῆς δημοσιεύσεώς των, τὰ λαογραφικὰ στοιχεῖα τῆς ἰδιοκτείας του πατρίδος Ἱστορίας - Ἐηροχωρίου Εὐβοίας.

Ἡ καταχωριζομένη ὑπὸ τοῦ Σεβ., εἰς τὰ ἀνωτέρω τεύχη, λαογραφικὴ ὕλη, εἰς πολλὰς περιπτώσεις συμπί-

1. — Κατάλογον τῶν ἐργασίων τοῦ Σεβ., βλ. εἰς τὰς σελ. 39-40 τῶν «Λαογραφικῶν Ἱστορίας - Ἐηροχωρίου, Σειρὰ Δευτέρα, Ἀθήναι 1980».

πτει, ως και ο ίδιος όρθως σημειοί εις τὸ προσόμιον τοῦ α' τεύχους (σελ. 3), «καὶ μὲ ἄλλα λαογραφικὰ ὅμοια καὶ παράλληλα ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος» καὶ τοῦτο «ἔνεκα τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀδιαρέτου τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων».

Τὸ α' τεύχος τῶν Λαογραφικῶν Ἰστιαίας - Ἐηροχωρίου, εἶναι ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ΚΒ' τόμου τοῦ «Ἀρχείου Εὐδοϊκῶν Μελετῶν»² καὶ περιέχει: τὸ λαογραφικὸν ὄλικόν Ἰστιαίας - Ἐηροχωρίου τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐξῆς δέκα ἐξ ἑπτὰ θέματα: 1) Τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, 2) Ἀσχολία καὶ ἐνέργειαι τοῦ ἀνθρώπου. 3) Γέννησις καὶ Βάπτισις. 4) Γάμος. 5) Ἀσθένεια. 6) Θάνατος. 7) Ἀντικείμενα τοῦ συνήθους βίου. 8) Ζῶα καὶ ἔντομα. 9) Πτηνά. 10) Φυτὰ. 11) Οὐράνια σώματα. 12) Φύσις καὶ μετεωρολογικὰ φαινόμενα. 13) Ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος. 14) Μῆνες. 15) Θρησκεία καὶ ἔορται. 16) Διαβολικαὶ δυνάμεις.

Εἰς τὸ δ' τεύχος, ἀνατύπου καὶ τούτου ἐκ τοῦ Περιόδικου «Ἀρχεῖον Εὐδοϊκῶν Μελετῶν», τόμος ΚΓ' (1980), ἐκτὸς τοῦ μικροῦ προσομίου, ὁ Σεδ. κ. Χρυσόστομος, καταχωρίζει: τὴν λαογραφικὴν ὕλην Ἰστιαίας-Ἐηροχωρίου ἢ ὁποῖα ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀκόλουθα τέσσαρα θέματα: 1) Νανουρίσματα. 2) Τραγοῦδια. 3) Παραπονετικὰ τετραστιχα. 4) Μοιρολόγια.

Τὰ λαογραφικὰ θέματα ἀμφοτέρων τῶν τευχῶν σχολιάζονται καὶ ἐρμηνεύονται ἀναλόγως ὑπὸ τοῦ Σεδ., πρὸς θαυτέραν κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ εἰς τὰ θέματα ταῦτα ἐγκατεσπαρμένου ποιητικοῦ καὶ λαογραφικοῦ θησαυροῦ.

Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος λαογραφικοῦ ὄλικου Ἰστιαίας - Ἐηροχωρίου, ὁ Σεδ. κ. Χρυσόστομος Θέμελις, ἐμπλουτίζει: μὲν τὰς λαογραφικὰς γνώσεις τῶν ἀναγνωστῶν του, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ κυρίως ἀνασύρει: καὶ διασώζει: ἐκ τῆς λήθης τὰς καταχωριζόμενας λαογραφικὰς περιπτώσεις καθ' ὅσον μερικὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ ἴδιος γράφει, (Προσόμιον α' τεύχους, σελ. 4), «παρασυρθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου καὶ τῶν γεωμετρικῶν τάσεων ἐν τῇ συγχρόνῳ βίῳ τῶν ἀνθρώπων» ἐξέλιπον ἀτυχῶς. Διὸ καὶ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ ὑπὸ παντὸς ἀρμόδιου φορέως ὥστε νὰ μὴ ἐκλείψῃ οὐδεμία ἐλληνικὴ λαογραφικὴ παράδοσις, αἱ δὲ ἀνωτέρω λαογραφικαὶ ἐργασίαι τοῦ Σεδ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου Θέμελις, νὰ ἀποτελέσουν παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ νὰ δώσουν ἀφορμὴν εἰς ἐρευνητὰς καὶ συλλέκτας τοῦ λαογραφικοῦ μας θησαυροῦ νὰ καταγράψουν, μὲ τὴν ἀρμόζουσαν προσοχὴν, τὸ λαογραφικὸν ὄλικόν τῆς Ἑλλάδος τὸ ὁποῖον ὄλονεν καὶ περισσότερον παραμερίζεται καὶ ἐκλείπει ἔνεκα τῆς εἰσβολούσης εἰς τὸν ἔθνικόν χώρον τῆς πατριδος μας ἀνατολικῆς ἢ δυτικῆς ὑπο - κουλτούρας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

2. — «Ἀρχεῖον Εὐδοϊκῶν Μελετῶν», Ὁργανον τῆς Ἐταιρείας Εὐδοϊκῶν Σπουδῶν. Ἐτησίαι ἐκδοσις. Ἔτος ἰδρύσεως 1935.

α) Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης, Τὸ ὄνομα Χριστιανός. Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια Ἱερομονάχου Παγκρατίου Μπροῦσαλη. Ἀθήνα 1977, σελ. 70.

β) Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης, Ἡ Χριστιανικὴ Τελειότητα. Κείμενο - Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια Ἱερομονάχου Παγκρατίου Μπροῦσαλη, Ἀθήνα 1980, σελ. 120.

Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἔργων τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης, ὁ πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Παγκράτιος Μπροῦσαλης, ἐπέλεξε πρὸς μετάφρασιν καὶ σχολιασμὸν τὰ δύο ἀνωτέρω, συγγενοῦς περιεχομένου — τῶν ὁποίων οἱ τίτλοι εἰς τὸ πρωτότυπον ἔχουν τοῦ μὲν πρώτου «Πρὸς Ἀρμόνιον, περὶ τοῦ τί τὸ τοῦ Χριστιανοῦ ὄνομα», τοῦ δὲ δευτέρου «Πρὸς Ὀλύμπιον ἀσκητήν, περὶ τελειότητος καὶ ποῖον εἶναι χρὴ τὸν Χριστιανόν».

Τὴν ἐπιλογὴν τοῦ πρώτου τούτων ὁ σ. ἔκαμε, ὡς ὁ ἴδιος σημειοί ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ του, τοῦτο μὲν διὰ τὴν «σπουδαιότητα ποῦ ἔχει αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ θέμα: Τί σημαίνει τὸ ὄνομα Χριστιανός», τοῦτο δὲ διότι «τὸ τόσο σημαντικὸν αὐτὸ θέμα, τὸ διαπραγματεύεται ὁ σοφὸς ἐπίσκοπος τῆς Νύσσης ἅγιος Γρηγόριος» (σελ. 7). Τοῦ δευτέρου ἡ ἐπιλογὴ ἐγένετο καθ' ὅσον τοῦτο «ἔρχεται νὰ χειραγωγῆσαι τὸν ἔραστή τῆς τελειότητος στὸν ἀνηφορικὸν καὶ δύσκολο, ἀλλὰ ὠρατο καὶ θαυτάτα ὑπαρξιακὸ δρόμο ποῦ διάλεξε» (σελ. 10), νὰ γίνῃ δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ, Χριστιανός.

Ἀμφοτέρα τὰ μεταφραζόμενα καὶ σχολιαζόμενα ἔργα τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης ὑπὸ τοῦ σ., ὡς ἔργα ἠθικολογικοῦ περιεχομένου, ἔχουν σκοπὸν τὴν κατὰ συνέπειαν χριστιανικὴν ζωὴν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καθ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος προεῖται διὰ τὴν κατὰ κτησιν τῆς οὐρανόου Βασιλείας. Καὶ τὴν πορείαν αὐτὴν τὴν πραγματοποιεῖ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ «μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἄλλοτε εἰρήνης καὶ ἄλλοτε πολέμου». Καὶ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἢ τὸν ξεσηκῶνον «οἱ μήπω δεξιάμενοι τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον» μὲ τὴν μορφήν τῶν διωγμῶν, ἢ τὸν προκαλοῦν «ἐκ τῶν ἔνδον» ἐκείνοι: οἱ ὁποῖοι: κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀπ. Παύλου «περὶ τὴν πίστιν ἐνανάγησαν» (εἰσαγ. α' βιβλ., σελ. 7-8). Ὅποια ἀκριδῶς ἀλήθεια καὶ διὰ τὰς ἡμέρας μας καὶ διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πόλεμον ἐκ τῶν ἔξω ἀλλὰ —δυστυχῶς— καὶ ἐκ τῶν σπλάγγων Αὐτῆς!

Ἡ Εἰσαγωγή τοῦ δ' βιβλίου ἐκτενεστέρα καὶ ἀναλύουσα κατὰ παραγράφους τὸ κείμενον τοῦ ἔργου τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου, κατακλείεται ὑπὸ ἐπιτυχῶς σχηματικῆς παραστάσεως τοῦ σ., τῆς χριστιανικῆς τελειότητος, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν «ἡ χριστιανικὴ τελειότητα μοιάζει: μὲ πυραμίδα, στὴν κορυφῇ τῆς ὁποίας θοίσκεται ὁ φύσει τέλειος Θεός, ἡ μοναδική, ἀφθαστη καὶ ἀνυπέροβλητη τελειότητα. Ἀπὸ τῆς θεϊκῆς τελειότητος ἀπορρέει: ἡ ἀνθρώπινη, τὴν ὁποῖα, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὄλα τὰ ἀνθρώπινα, χαρακτηρίζει: ἡ σχετικὴ στή

θάσι της, έμφυτη έν σπέρματι στον κάθε άνθρωπο, γίνεται στην συνέχεια με την συμμετοχή στα μυστήρια της Έκκλησίας οντολογική πραγματικότητα για τον πιστό, ανοίγοντάς του έτσι το δρόμο για μια ανοδική πορεία δυναμικής και χωρίς τέλος ανάδρασης προς την κορυφή της πυραμίδας, όπου ο θ ε ο ς γ γ ο φ ο ς. Το ύψος στο οποίο θα φθάση ο πιστός δρίσκεται σε συνάρτηση με την επιμέλεια και την συνειδητή δίωσι από μέρους του του μυστηρίου της Έκκλησίας» (Εισαγ. 6' διδλ., σελ. 41).

Αμφότερα τα διδλία διαροδονται υπό του μεταφραστού εις τρία μέρη. Την Εισαγωγή, το Κείμενον - Μετάφρασιν και τα Σχόλια. Αί προτασόμεναι μάλιστα εισαγωγαι υπό του π. Παγκρατίου και τα ακολουθούντα Σχόλια δοηθούν τον αναγνώστην να γίνη μέτοχος των ναμάτων της σοφίας του Ιερού Πατρός και χειραγωγούν αυτόν με ένεσιν και απλότητα εις την κατανόησιν των μεγίστων αληθειών της πίστεως, δίδεται δε εις τούτον ή εδκαρία να παρακολουθήση της σκέψεις του Άγίου Γρηγορίου δια το ποιος είναι ο πραγματικός Χριστιανός και δια το πως δύναται ο πιστός να επιτύχη την Χριστιανικήν τελειότητα, την οποίαν είναι δύσκολον να περιγράψη τις δια λόγων. Δίτσι, ως είναι γνωστόν, ή πορεία του ανθρώπου προς την τελειότητα, αναγκοπεισα, το πάλοι, δια της πτώσεως των πρωτοπλάστων, ανακόπτεται και οσάκις ο άνθρωπος άμαρτάνει, πλην «ο Κύριος της φύσεως» δια του έλλου απολυτρωτικού Του έργου ανακαλεί αυτόν και τον ανορθώνει, προσκαλών μάλιστα τούτον να γίνη μιμητής Του, σημείον εις το όποιον ο Ιερός Γρηγόριος διαδλέπει την δυναμικήν πλευράν της τελειότητας. Καθ' όσον μόνον έν τη Έκκλησία ο άνθρωπος συναντά τον Θεάνθρωπον Κύριον και μετ' Αυτού συν-δημιουργεί και συν-τελεί την σωτηρίαν του, άφ' ου μόνον έν τη Έκκλησία γίνεται οτός «κοινωνός θείας φύσεως» (Β' Πέτρου α', 4).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έιρά Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις α) των άρθρων 38 παρ. 2, και 67 του Ν. 593(1977, 6) του Ν.Δ. 1398(1973, γ) του Ν. 673(1977 και 8) την ύπ' άριθ. 3090)13.9.1977 Απόφασιν Έμών «Περί κατανομής των οργανικών θέσεων Διακόνων εις Ένοριακούς Έιρους Ναούς της Έιρας Άρχιεπισκοπής Άθηνών», και προκειμένου, ίνα προδόμεν εις ανακήρυξιν ύποψηφίου προς πλήρωσιν της κενής θέσεως τακτικού Διακόνου έν τώ Έιρώ Ναώ Άγίου Σπυριδώνος - Σταδίου, καλούμεν τους βουλομένους, ίνα καταλάβωσιν την Διακονικήν ταύτην θέσιν και έχοντας τα ύπό του άρθρου 34)1α του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού, «Περί Έιρών Ναών, Ένοριών και Έφημεριών» προσβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εις το Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ύποβάλωσιν ήμίν τα νενομιμένα δικαιολογητικά δια τα περαιτέρω.

Έν Άθήναις τη 22α Έιανουαρίου 1981

† Ο Άθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Έιρά Μητρόπολις Εάνθης και Περιθεωρίου

Έχοντες ύπ' όψει την διατάξιν του άρθρου 33 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Έιρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «Περί Έιρών Ναών, ένοριών και Έφημεριών», καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα ύπό του Νόμου προσβλεπόμενα προσόντα, προς πλήρωσιν της κενής έφημεριακής θέσεως του Έιρου Ναού Άγίου Γεωργίου Ν. Συγού, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ύποβάλωσιν ήμίν τα νόμιμα και κανονικά πιστοποιητικά δια τα περαιτέρω.

Έν Εάνθη τη 23η Έιανουαρίου 1981

† Ο Εάνθης και Περιθεωρίου ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Έι. Μητρόπολις Περιστερίου

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Έιρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «περί Έιρών Ναών, Ένοριών και έφημεριών» και προκειμένου να προδόμεν εις την πλήρωσιν των κενών θέσεων Διακόνων των κάτωθι Έιρών Ναών, 1) Άγίου Άντωνίου, 2) Παμμεγίστων Ταξιαρχών (Παλαιός), 3) Άγ. Μαρίνης, 4) Άγίου Έιροθέου και 5) Άγίας Αναστασίας, της καθ' ήμάς Έιρας Μητροπόλεως, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τώ δελτίω «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ύποβάλωσιν ήμίν τα άπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Έν Περιστερίω τη 26η Έιανουαρίου 1981

† Ο Περιστερίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Έιρά Μητρόπολις Φωκίδος

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 33 του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Έιρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος, «περί Έιρών ναών, ένοριών και Έφημεριών» καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα κανονικά και νόμιμα προσόντα προς κατάληξιν της κενής έφημεριακής θέσεως του Έιρου Ναού Άγίου Γεωργίου - Εύπαλίου, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ύποβάλωσιν ήμίν τα ύπό του Νόμου όριζόμενα δικαιολογητικά.

Έν Άμφίσση τη 29η Έιανουαρίου 1981

† Ο Φωκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Έιρά Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Έιρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «Περί Έιρών Ναών, Ένοριών και Έφημεριών» και προτιθέμενοι να προδόμεν εις την πλήρωσιν δύο κενών θέσεων Διακόνου, 1) του Έιρου Μητροπολιτικού Ναού Άγίου Γεωργίου Νεαπόλεως και 2) Άγίου Δημητρίου Ροδοχωρίου, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα ύπό των Έιρών Κανόνων και Νόμων άπαιτούμενα προσόντα, όπως, έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης, έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», καταθέσωσιν ταύτα παρ' ήμίν δια τα περαιτέρω.

Έν Νεαπόλει τη 31η Έιανουαρίου 1981

† Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀργολίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς κατάληψιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Δημητρίου Ἀχλαδοκάμπου, 2) Ἀγίας Κυριακῆς Ἀχλαδοκάμπου, 3) Ἀγ. Ἀθανασίου Βρουστίου, 4) Ἀγ. Ἀθανασίου Κουρτακίου, 5) Θεομάνας Νέας Κίου (Β' θέσις) καὶ 6) Τιμ. Προδρόμου Μιδέας.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1981

† Ὁ Ἀργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Λαβόντες ὑπ' ὄψει 1) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1398 Ν. Διάταγμα, 2) Τὴν ὑπ' ἀριθ. 720)18.1973 ἀπόφασιν ἡμῶν, περὶ κατανομῆς τῶν ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως καὶ 3) Τὸν ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμὸν «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» καὶ προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κάτωθι ὁργανικὰς θέσεις Διακόνων τῶν ἐνοριακῶν Ἱ. Ναῶν 1) Κοιμ. Θεοτόκου Ἀργους, 2) Τιμ. Προδρόμου Ἀργους, 3) Ἀγ. Βασιλείου Ἀργους καὶ 4) Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ναυπλίου, καλοῦμεν πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανονισμῶν ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1981

† Ὁ Ἀργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

ὑπὸ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱεράς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀνεκοινώθη, ὅτι καθηρέθησαν, μετενεχθέντες εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν, οἱ Οἰκονόμος Αἰμιλιανὸς Γαβριηλίδης καὶ Ἀρχιδιάκονος Μιχαὴλ Μπαλκῆς, ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος, ὡς καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἱερόθεος Μοσχάλης, ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἱερά Μητρόπολις Βελγίου, Ἐξαρχία Κάτω Χωρῶν.

Προκειμένου νὰ προσληφθῶσι τρεῖς ἱερεῖς διὰ τὰς κενὰς θέσεις τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, νὰ ἀποταθῶσι γραπτῶς εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν ὑποβάλλοντες ἅμα καὶ τὰ σχετικὰ αὐτῶν ἔγγραφα.

Οἱ ὑποψήφιοι Κληρικοὶ δύνανται νὰ εἶναι Ἱερεῖς - Διδάσκαλοι ἵνα παραλλήλως ἀναλάβωσι καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων εἰς τὰς Ἐνορίας τῶν.

Οἱ ὑποψήφιοι δέον νὰ γράψωσι εἰς τὴν διεύθυνσιν ARCHÉVÊCHE ORTHODOXE GREC, AVENUE CHARBO 71 - 73. BRUXELLES 1040. BELGIQUE.

Ἐν Βρυξέλλαις τῇ 30ῃ Δεκεμβρίου 1980

† Ὁ Βελγίου ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης ΒΑΡΝΑΒΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἔτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἔτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁμοσ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τεκνογονία, τὸ μέγα σύγχρονον δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος.

Σεβ. Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ὁ Εὐβοεὺς Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Ζιγαβηνὸς (1835-1910).

Σεβ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ ἐν μετανοίᾳ ταπεινώσις, κλήσις πρὸς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

Αἱ ἑλληνικαὶ ἀντιδράσεις εἰς τὸ θέμα τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Πρωτ. Κων)νου Μ. Φούσκα, Ἡ Παράδοση στὴν Ἐκκλησία.

Ἰωάννου Ν. Μπερνίτσα, Οἱ ἀπόψεις τῆς Ἀνωτάτης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ἑλλάδος, γιὰ τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.